

ЖОРЖ СИМЕНОН

ИСТИНАТА ЗА БЕБА ДОНЖ

Превод от френски: Юлия Минкова, 1986

chitanka.info

I

Не се ли случва понякога едва забележима мушица да развълнува повърхността на някоя локва повече от хвърлен голям камък? Така стана онази неделя в имението „Шатеньоре“. И други недели бяха в известен смисъл исторически за двете семейства Донж, като например неделята, когато бурята събори бука „три минути след като мама мина под него“, или неделята на голямото спречкване, след което не си говориха няколко месеца.

Ала тази неделя, която може да се нарече „неделята на голямата трагедия“, протече бистро и спокойно като ручейче в полето.

Както всеки път на село Франсоа се събуди около шест часа. Жена му не го чу да излиза на пръсти от стаята, а дори и да го беше чула, клепачите ѝ не трепнаха.

Беше двадесети август. Слънцето вече бе изгряло, небето беше измито акварелно синьо, тревата — росна и дъхава. Франсоа се среса набързо в банята и както беше по пижама и по сандали, слезе в кухнята, където Кло, готвачката, не по-облечена от него, бавно наливаше в кафеника вряла вода.

— Пак ме изпохапаха комарите — оплака се тя и му показва белезникавите си бедра, целите в червени петънца.

Той изпи кафето си и излезе в градината. В десет часа все още беше там. Какво точно правеше? Нищо особено. Забеляза, че в зеленчуковата градина доста домати се нуждаеха от колчета. Да не забрави да каже на другия ден на Папо, градинаря. Да му напомни също така да не оставя маркуча да се въргаля наред пътеката. А зеления боб винаги го береше презрял.

На първия етаж се отвориха капаци. На прозореца се показва детска главичка. Франсоа махна за поздрав на сина си, детето му отвърна със същото. Беше по бял халат. Под дългите разчорлени коси лицето му изглеждаше още по-слабо, по-прозрачно, с по-големи сенки под очите. От баща си бе наследил дългия крив нос и това се забелязваше от пръв поглед. Франсоа не можеше да отрече единствено

тази прилика. Във всичко останало синът му приличаше на майка си, от която бе взел крехкостта ѝ на фин порцелан. Дори сините му очи бяха порцелановосини!

Март, прислужницата, отиде да облече детето. Стаите бяха светли. Къщата — приветлива. Това наистина бе идеалната селска къща, както си я представят гражданите. Нямаше и следа от неудобната къщурка, послужила за основа на строежа. Великолепни морави. Полегати склонове. Овощна градина, която през пролетта бе същинска приказка. Горичка и естествено поточе.

Камбаните започнаха да бият. Над ябълковите дървета се виждаше четвъртитата камбанария на Орне. Зад живия плет минаваше стръмен неравен път и Франсоа дочу стъпките на съседите, които отиваха на литургия. Долавяше се тежкото дишане на запъхтените жени. Интересно — те не се виждаха; преди да стигнат стръмнината, дърдореха, но няколко метра по-нагоре думите им се разреждаха, сетне прекъсваха изречението по средата и подемаха разговора си едва най-горе, на върха.

Франсоа отиде до навеса, взе валяка, изравни тенискорта и изпъна мрежата.

Беше около девет часът, когато синът му се зададе с въдица в ръка.

— Оправи ми кукичката...

Жак беше осемгодишен, с дълги слаби крака и очертани момичешки устни.

— Майка ти стана ли?

— Не знам.

Момчето тръгна към рекичката. Досега нищо не бе улавяло. Случайността пожела тази неделя на въдицата му да се хване една малка рибка. То не смееше да я докосне. Извика задъхано, почти изплашено:

— Тате!... Рибка... Ела бързо...

Накрая, тъкмо когато все още по пижама, с мокри сандали Франсоа Донж се отправяше към парника, насреща му се появи готвачката.

— Какво има, Кло?

— Забравили сте гъбите. Не мога да задуша пилето без гъби, а в селото няма.

Това се повтаряше всяка неделя! Той пазаруваше в събота, натоварваше в колата каквото му бяха поръчали. Всички му даваха списъци, а готвачката надраскваше своя с молив върху безформено късче хартия.

— Сигурна ли сте, че ми поръчахте гъби?

— Да, имаше ги в списъка...

— А в колата ги нямаше, така ли?

Какво да се прави! Той отиде да се облече, послуша се пред вратата на спалнята. Жена му може би не спеше, но отвътре не долиташе никакъв звук.

Франсоа Донж не беше висок. Беше слаб, но як, жилав, с фини черти, характерния дълъг крив нос и доста лукави очи.

— Не ме гледай така подигравателно! — често повтаряше жена му Беба.

Беба! Ама че хрумване, да я нарекат Беба! И след десет години брачен живот той все още не беше свикнал с това име. Но в края на краищата щом като в семейството ѝ винаги са я наричали така, и приятелките ѝ, и всички...

Трябваше да изкара колата от гаража, да слезе, за да вдигне бялата бариера, после още веднъж, за да я спусне. До града нямаше и петнадесет километра. Пътят гъмжеше от велосипедисти, най-вече по склона Бел Ер, където трябваше да слязат от колелата си и да ги бутат. Край гората вече гъмжеше от излетници. Франсоа, който притежаваше ловен билет, си помисли, че при откриването на сезона пак ще се препъват в счупени бутилки.

Ето го моста. Улица Пон Ньоф, права като стрела, пресечена на две от слънцето и само четири-пет души по дългите повече от километър тротоари. Спуснатите капаци на магазините, надписите, които изпъкваха повече от всеки друг път, гигантската червена лула над дюкянчето за цигари и тютюн, огромният часовник на часовникаря, гербът на съдебния пристав. Приставът тъкмо палеше колата си.

Пред централната бакалница имаше опънат голям сенник. Дъх на топъл хляб. Бакалинът — в кремава престилка. След малко и той щеше да натовари семейството си в колата, с която разнасяше поръчките.

— Сложете и едно пакетче бонбони за сина ми.

— Как е господин Жак? Сигурно добре му се отразява чистият въздух на село. А госпожа Донж? Не скучае ли съвсем сама?

Всъщност Франсоа забрави да даде на сина си пликчето с бонбони и едва доста по-късно, най-малко след три седмици, когато облече отново същия костюм, ги намери размекнати в джоба си.

След три седмици! Казваме „след три седмици“ или „преди три седмици“, ала и през ум не ни минава какво могат да означават три седмици или дори няколко часа. Ако някой беше казал тогава, че след три седмици Беба Донж ще е в затвора... Най-нежната, най-красивата, най-изящната жена. За нея дори не говореха като за другите, като за сестра ѝ Жана например. Ако казваха: „Вчера видях Жана при шивачката“, произнасяха тези думи най-естествено. Просто бяха срещнали Жана Донж — дребна, дейна, закръглена женица, вечно в движение, — съпругата на Феликс Донж. Защото двете сестри се бяха омъжили за двама братя.

„Вчера видях Жана...“ Това не беше събитие. Но затова пък, ако кажеха: „Бях в «Шатеньоре» и видях Беба Донж“, чувстваха се задължени да добавят: „Каква прелестна жена!“ или „Тя е по-възхитителна от всякога“, или „Само тя умее да се облича така“.

Беба Донж! Ефирно безплатно същество, излязло сякаш от стихосбирка.

Беба Донж в затвора!

А Франсоа се качи в колата, поколеба се пред кафенето дали да вземе аперитива си и реши да не спира, за да не закъснее с гъбите.

На склона задмина колата на брат си. Шофираше Феликс. Госпожа Д'Онвил, тяхната обща тъща, огромна и достолепна (преди да се оженият, покойният ѝ съпруг пишеше името си Донвил), седеше до него, облечена както винаги в нещо тънко, вталено.

На задната седалка зърна Жана с двете ѝ деца. Десетгодишният Бертран се надвеси през прозореца и махна с ръка, когато чичо му ги задмина.

Двете коли стигнаха една след друга портата на „Шатеньоре“. Госпожа Д'Онвил забеляза:

— Не ми стана ясно защо трябваше да ни задминеш...

И додаде веднага, като огледа отворените прозорци на къщата:

— Беба стана ли?

Беба Донж ги накара да я чакат още поне половин час. Както винаги беше посветила два часа на тоалета си.

— Добър ден, мамо... Добър ден, Жана... Здравей, Феликс... Пак ли беше забравил нещо, Франсоа?

— Да, гъбите.

— Надявам се, че обедът е готов. Март, на терасата ли сложихте масата? Къде е Жак? Март, къде е Жак?

— Не съм го виждала, госпожо...

— Сигурно е на реката — обади се Франсоа. — Тази сутрин улови една риба и направо е полудял.

— Ако си намокри краката, ще боледува поне две седмици...

— Ето, господин Жак се връща... Масата е сложена...

Беше горещо. Слънцето лепнеше, тревата бе осеяна със скакалци.

За какво разговаряха на масата? За доктор Жалибер, който строеше нова клиника. Естествено госпожа Д'Онвил първа спомена името на доктора и не пропусна да изгледа многозначително отначало Беба, после Франсоа. За малко да каже на дъщеря си: „Не знаеш ли, че мъжът ти и хубавката госпожа Жалибер... Целият град говори за това. Някои казват, че и докторът знаел, но си затварял очите...“

Ала, така или иначе, Беба не трепна, като чу името Жалибер. Хранеше се изискано, с щръкнало настрани кутре. Ръцете ѝ бяха произведение на изкуството. Дали слушаше? Дали мислеше нещо? Единственото, което каза по време на обедта, беше:

— Храни се прилично, Жак...

Съдбата бе свързала двама братя и две сестри. В града обикновено казваха „братята Донж“, без значение с кого от двамата се бяха видели, с кого от тях_ _бяха разговаряли. Франсоа и Феликс си приличаха като близнаци, макар че имаха три години разлика. И Феликс като брат си имаше прословутия нос на рода Донж, същия ръст и същото телосложение. Можеха да си разменят костюмите и се обличаха по един и същи начин, почти винаги в сиво.

Не изпитваха необходимост да си говорят. Личеше си, че през цялата седмица са били заедно, работили са заедно, в едни и същи работилници, в едни и същи канцеларии, срещали са се с едни и същи хора и са имали еднакви грижи.

Може би Феликс беше по-мекушав от брат си.

Франсоа бе по-главният, това се усещаше и в най-малките подробности.

Именно Феликс обаче се бе оженил за неспокойната Жана, която запали цигара още след супата въпреки неодобрителния поглед на майка си.

— Хубав пример даваш на децата си...

— Ако мислиш, че Бертран не пуши скришом... Онзи ден го хванах да краде цигари от чантата ми...

— Ако ти бях поискал, нямаше да ми дадеш...

— Чуваш ли?

Госпожа Д'Онвил само въздъхна тежко. Тя нямаше и не желаше да има нищо общо с братята Донж. По-голямата част от живота си бе прекарала в Истанбул, където съпругът ѝ беше директор на пристанището. Бе водила изискан живот сред дипломати и минаващи оттам важни особи. Дори в този ден бе облечена като за прием в посолство.

— Март, поднесете кафето и ликьорите в градината.

— Може ли да поиграем тенис? — попита Бертран. — Ще играем ли, Жак?

— Нека му се посмели храната... Първо се разходете... Пък и много е горещо...

Под сянката на голям оранжев чадър бяха разположени няколко плетени тръстикови стола. Пътеката от счукани тухли, която водеше към тях, бе яркочервена. Жана си избра един шезлонг, изтегна се, запали нова цигара и започна да издухва облачета дим към небето, станало почти виолетово.

— Феликс, би ли ми налял малко сливов ликьор?...

За нея неделите, прекарани в „Шатеньоре“, ухаеха на този ликьор, от който неизменно изпиваше след ядене по две-три чашки.

Беба сипа кафето по чашите и го поднесе.

— Бучка захар, мамо?... А на теб, Франсоа? Две?... Чашка ликьор, Феликс?

Това можеше да бъде коя да е неделя. Морен въздух. Прехвърчащи мухи. Лениво подхвърлени реплики. Госпожа Д'Онвил говореше за своите инвестиции.

— Къде са децата? Март, вижте какво правят децата...

След малко двамата братя щяха да се отправят към тенискорта и до вечерта щяха да се чуват само глухите удари на топката. От време на време отвъд плета се мяркаха глави на велосипедисти; разхождащите се пеш не се виждаха, долавяха се само гласовете им.

Ала не стана така. Не бе изминал и час, откакто си изпиха кафето, и Франсоа стана и се запъти към къщата.

— Къде отиваш? — попита Беба, без да се обърне.

— Ей сега ще се върна...

Той постепенно ускори крачка. Чу се хлопане на врати, шум в банята.

— Да не го боли стомахът? — поинтересува се госпожа Д'Онвил.

— Не знам... Не се е оплаквал от лошо храносмилане...

— От няколко минути ми се виждаше пребледнял...

— Не сме яли нищо трудносмилаемо...

Децата изтичаха покрай тях. Известно време цареше мълчание, но изведнъж Франсоа извика, без да се показва от къщата:

— Феликс!

Гласът му прозвуча тъй странно, че брат му подскочи и се втурна тичешком. Госпожа Д'Онвил се загледа в отворените прозорци.

— Какво ли му стана?

— Какво толкоз може да му стане — промърмори Жана, изтегната в шезлонга, зареяла поглед в дима от цигарата, който се разтваряше в моравото небе.

— Май че се обаждат по телефона...

Шумовете откъм къщата се чуваха отчетливо. Някой наистина въртеше ръчката на телефона.

— Ало, госпожице... Знам, че пощата не работи, но е много спешно... Свържете ме с номер едно в Орне... Да, доктор Пино... Мислите, че е отишъл за риба?... Потърсете го все пак, моля ви... Ало, домът на доктор Пино ли е?... Обаждам се от „Шатенъоре“... Значи се е прибрал? Кажете му да дойде незабавно... Няма значение! Много е спешно... Не, госпожо... Да дойде така, както е...

Жените се спогледаха.

— Няма ли да провериш какво става? — учудена се обърна госпожа Д'Онвил към Беба.

Дъщеря ѝ стана и се отправи към къщата. Само след няколко минути се върна спокойна както винаги.

— Затворили са се в банята. Не ме пуснаха да вляза. Феликс твърди, че не е нищо сериозно...

— Но какво му е?

— Не знам...

Докторът пристигна на колело, облечен в кафявия си платнен костюм, с който бе ходил за риба. Докато се приближаваше по червената алея, учудването му нарастваше при вида на трите жени, разположени невъзмутимо под чадъра.

— Злополука ли е станала?

— Не знам, докторе... Съпругът ми е в банята... Ще ви заведе.

Вратата се откряна, за да пропусне лекаря, но се захлопна пак под носа на Беба, която остана неподвижна на площадката. Изнервена, госпожа Д'Онвил се бе надигнала и сега крачеше напред-назад под палещите слънчеви лъчи.

— Не разбирам защо тези двамата нищо не ни казват... А Беба?... Тя пък какво прави?... Защо не се връща?

— Успокой се, мамо... Ще получиш нервна криза... Защо трябва да се вълнуваш?

Вратата на банята пак се отвори. Излезе докторът по риза и припряно нареди на Беба, която стоеше в полумрака:

— Кажете да донесат топла вода... Колкото се може повече...

Беба слезе в кухнята. Беше в бледозелена муселинова рокля. Косите ѝ бяха пепеляворуси.

— Кло, занесете горе в банята топла вода.

— Видях доктора... Болен ли е господин Франсоа?

— Не знам, занесете водата...

— Много ли ще трябва?

— Докторът каза колкото се може повече...

Когато готвачката отнесе две кани вода, и тя не бе допусната в банята — вратата само се откряна. Ала все пак успя да зърне проснатото на голия под тяло, или по-скоро само краката, но това я потресе повече, отколкото ако бе видяла труп.

Беше три часът. Нищо неподозиращите деца нахълтаха в тенисскорта и се чу гласът на Жак, който каза на братовчедка си:

— Ти няма да играеш... Много си малка...

Жани беше едва шестгодишна. И сигурно щеше да се разреве, да се оплаче на майка си, която както винаги щеше да ѝ рече:

— Оправяй се сама, детето ми... Това не ме засяга.

Госпожа Д'Онвил се взираше в прозорците на първия етаж.

— Мамо, би ли ми подала цигарите?

Друг път госпожата би се възмутила, че излегалата се върху шезлонга Жана иска от нея, майка си, цигарите от масата.

Ала сега ѝ подаде кутията, без дори да се усети какво върши, без да изпуска от очи Беба, която току-що се бе появила на стълбите и се приближаваше с обичайната си походка.

— Е?

— Не знам... Сега пък тримата се затвориха...

— Това не ти ли се струва странно?

Едва тогава Беба прояви леко раздражение.

— Какво очакваш да ти кажа, мамо? Не знам нищо повече от теб.

Точно в този момент Жана се размърда в шезлонга, за да види сестра си. Учуди се, че Беба е повишила тон. Но Беба беше извън ползрението ѝ и тя се отказа. Точно пред нея цъфтяха кървавочервени стръкове мушкато и се открояваха на зелената морава. Бръмчеше оса. Госпожа Д'Онвил въздъхна тежко, силно разтревожена.

Защо мъжете затваряха горе прозорците на банята? И като че ли в същия миг се чу гласът на Франсоа:

— Не, докторе, в никакъв случай не искам... Камбаните удариха за вечерня.

II

Сега вече бе сигурен, че не греши. Вярно, това бе само интуиция, но по-силна дори от доказателство. А тогава дори не ѝ обърна внимание! Седеше отпуснат в плетения стол, с полузатворени очи, отмалял от слънцето и от обеда.

Яснотата на спомена бе изумителна, като че ли, обзет от предчувствие за бъдещето значение на тази минута, той бе заснел сцената.

Това бе ефект от падащата светлина. Изтегнат в градинския стол, Франсоа гледаше от долу на горе и отражението на слънцето върху червените тухли на алеята придаваше топли тонове на всичко, което виждаше.

Тъща му седеше отляво, съвсем близо до него, в полупрофил, и без да я гледа, в ретината на очите му се бе запазило запечатано лилавото петно на шалчето ѝ. Малко по-встрани се беше изтегнала в шезлонга Жана, облечена в бяло.

Масата с оранжевия чадър с ресни бе разположена точно срещу него. Март, оставила кафеника и чашите, се отдалечаваше към къщата. По счуканите тухли на пътеката се чуваха стъпките ѝ.

А Беба стоеше права пред масата. Франсоа наблюдаваше именно нея, с малките си лукави очички, които хората често намираха за студени. Може би защото искаше да вижда нещата точно такива, каквито са.

Жена си например, с нелепия прякор Беба. Тя беше в гръб. Съдейки по положението на ръката ѝ, сипваше кафе в чашките, като скриваше всичко пред себе си. В този миг бе несъмнено изящна: гъвкав, малко нехаен силует, привлекателно подчертан от резедавата рокля, правена по поръчка в Париж.

Всъщност, ако в този момент Франсоа обърна внимание на жена си, то бе именно заради роклята.

Забеляза, че бе доста прозрачна. Бедрата ѝ се очертаваха ясно срещу слънцето, виждаше се точно къде свършва бельото. Краката ѝ го

наведоха на мисълта за тънките копринени чорапи, които Беба упорито носеше дори на село. Тази жена, която от месеци не се беше събличала пред мъж, носеше по-фино бельо и от най-голямата кокетка.

Ето какво си помисли отначало Франсоа като практичен мъж — просто една констатация. Не бе нито възмутен, нито опечален. Не беше скъперник.

Втората мисъл, породена от първата, от спомена за голотата, бе, че макар Беба да бе изящна, с красиво лице, все пак тялото ѝ бе безплътено, отпуснато, а кожата ѝ — непривлекателно бледа.

— Бучка захар, мамо?...

Всъщност не: преди това тя произнесе някаква реплика, която Франсоа откри в паметта си и която е трябвало да му направи впечатление. Жана, изтегната като одалиска, с току-що запалена цигара, бе казала:

— Феликс, би ли ми налял малко сливов ликьор...

Брат му не влизаше в полезрението на Франсоа.

Значи е бил зад гърба му? Логично бе да се приближи до масата. Обаче Беба се бе намесила доста бързо:

— Не ставай, Феликс. Аз ще ѝ сипя.

Защо, след като тя винаги предпочиташе да бъде обслужвана, вместо да обслужва? За да не види никой какво става на масата! А тя бе под такъв ъгъл спрямо скупчените отстрани столове, че пред нея нямаше никой.

Чак тогава бе попитала:

— Бучка захар, мамо?...

Франсоа не трепна. Не се намръщи. Всичко бе много по-неуловимо, почти нереално. Просто зениците му едва помръднаха, колкото да погледне госпожа Д'Онвил! И сега дори имаше чувството, че тя отвори уста да направи забележка, но прецени, че не си струва, и се отказа. Ако бе проговорила, несъмнено щеше да каже: „За двадесет и седем години, откакто си ми дъщеря, не можа ли да запомниш с колко захар пия кафето си?“

Не го изрече, но това беше без значение. Все едно, че го каза. Вероятно Беба бе започнала да пълни петте чаши. В „Шатеньоре“ употребяваха само един вид захар: на бучки, увити в отделни хартийки.

Ето защо жена му е изпитала нужда да каже нещо — за да запълни тишината, да отвлече вниманието, докато направи един жест, също като фокусник. Дали пръстите ѝ са трепнали? Дали гърлото ѝ е било свито? Франсоа виждаше само гърба ѝ и не знаеше. Във всеки случай в дланта на ръката, от който всеки се възхищаваше, сигурно е стискала малко парче хартия с бял прах.

— Бучка захар, мамо?... А на теб, Франсоа? Две?

Тя, разбира се, знаеше колко захар да сложи в кафето на мъжа си. Но застанала с гръб към останалите, явно е изпитвала нужда да усети, че те са по местата си, да ги чува, докато е развивала двете бучки захар и в същото време е изсипвала белия прашец от другата хартийка.

Това се доказваше от факта, че после не попита нито сестра си, нито Феликс. И още едно доказателство, въпреки че, ако премислеше всичко добре, щеше да открие поне десетина. Беба забрави да сипе ликьора на Жана, макар да попречи на Феликс да стори това.

И ако Франсоа не бе разгледал подробно и преценил значението на всички тези събития, докато те се разиграваха, той все пак бе усетил нещо нередно, нещо подозрително, дори заплашително.

Защо не бе реагирал? Несъмнено, защото такава е неизменната съдба на този род предупреждения.

Дори когато си изпи кафето и усети, че то има лош вкус... За малко да го каже. Защо се бе въздържал? Понеже бе свикнал да не споделя мислите си. Защото около него нямаше човек, с изключение на брат му Феликс, с когото да се чувства поне донякъде близък.

Не се самозалъгваше. Бе практичен човек, без въображение. В „Шатеньоре“ бе толкова у дома си, колкото в коя да е хотелска стая и освен носа на сина му нищо не го свързваше с хората там. А от известно време детето като че ли се плашеше от баща си.

Когато най-сетне Беба седна, сигурно бе почувствувала облекчение, защото Франсоа бе изпил кафето си, без да продума.

Никакъв намек за отравяне. Един неделен следобед в семеен кръг, с величествени бездни и безпределни мълчания, които всеки, потънал в стола си, прекосяваше както намери за добре. Онзи, който пръв отвореше уста, бе като току-що завърнал се от пътешествие без спомен.

Франсоа не спеше, но и не бе напълно буден, когато в него се зароди някакво неразположение, и той с почуда проследи пътя му из

тялото си.

„Лошо храносмилане — помисли си отначало. — От кафето е. Струва ли си да отида да повърна?“

Тази перспектива му бе неприятна, но почти веднага нещо като тръпка премина през тила му и в същото време слепоочията му запулсираха лудешки.

Никога не бе боледувал. Дали не бе слънчасал тази сутрин, докато изравняваше тенискорта?

Неразположението се разрастваше. Целият се обля в пот. За пръв път в живота си ясно усети мозъка в гръбначния си стълб.

Не обичаше да го безпокоят, а и той рядко безпокоеше другите. Надигна се безмълвно, като се боеше единствено, че няма да може да стигне. Докато прекосяваше празната алея, чиято червенина му се стори по-крещяща от всеки друг път, той си помисли: „Не е възможно...“

Симптомите бяха на отравяне с арсеник. Той ги познаваше. Нали беше химик. В такъв случай...

В трапезарията едва не блъсна Март, която подреждаше сервизите по рафтовете на бюфета. Не й каза нищо, но забеляза учудването й. Трябваше да бърза. В банята едва успя да свали яката и сакото си и да напъха пръст в гърлото си.

Повърна малко; усещането бе парещо. Повръщаше направо върху плочките, но това бе без значение. После, ужасен от студа, който го вцепеняваше, извика през прозореца:

— Феликс!...

Уплаши се от смъртта. Болеше го. Знаеше, че го очакват страшни мъки, но въпреки това не можа да не си помисли: „Значи го е направила.“

Беба никога не бе заплашвала да го убие. Не му бе минавало през ума, че един ден ще го направи. И все пак почти не се учуди. Нито се възмути. Честно казано, дори не се сърдеше на жена си.

— Какво ти е?

— Повикай първо лекаря... Много спешно...

Горкият Феликс! Той би предпочел да изпита всичко на гърба си, вместо да гледа как брат му страда.

— Ще дойде ли?... Добре... Донеси ми мляко от хладилника... Не казвай нищо на прислужниците...

Можеше да бъде доволен от себе си! Нима не бе помислил за всичко! Правеше необходимото, без да губи самообладание. А трите жени все така си седяха навън, при оранжевия чадър!

За какво ли мислеше Беба, като гледаше отворения прозорец?

Значи така... Години наред... А никой не подозираше, дори той самият! Бе се излъгал като всички останали, или по-скоро нищо не бе прозрял...

Не, не беше вярно. Също както с бучките захар, не бе ли усетил нещо като предупреждение? Ала бе предпочел да си затвори очите и...

Той не изгуби съзнание, но всичко се обърка в главата му — докторът, изплашеният Феликс, промивката на стомаха, студените плочки в банята, ръцете му, които някой движеше ритмично — някой, седнал върху гърдите му, или поне така му се стори. Докторът се обърна към Феликс:

— Брат ви е бил отровен с голяма доза арсеник. Имал е късмет, че...

— Не е възможно! Кой?... — възкликна Феликс. — Целия ден прекарахме заедно, цялото семейство... Никой не е идвал...

Франсоа чистосърдечно повярва, че бе успял да разтегне устните си в иронична усмивка.

— Трябва да се обадя за линейка... В коя клиника да кажа да го откарат?

Измъчваха го спазми. Огън изгаряше вътрешностите му и при все това се помъчи да произнесе, като се смръщи болезнено:

— Не искам в клиника...

Заради доктор Жалибер. Клиниката му не бе завършена. Ако Франсоа отидеше другаде, Жалибер щеше да му се обиди, задето се е оставил в ръцете на негов събрат. Хората в града нямаше да го разберат.

— В болницата „Сен Жан“...

И пак гласът на доктора, добър и съвестен човек:

— Длъжен съм да уведомя прокуратурата... В неделя Съдебната палата е затворена... Но познавам заместник-прокурора и ще... Мисля, че е 18-80... Господин Донж, поискайте да ме свържат с 18-80...

Точно тогава Франсоа произнесе или мислеше, че е произнесъл:

— Не, докторе, в никакъв случай не искам...

От другата страна на бариерата мина някакво семейство. Бащата носеше на раменете си малчуган. Майката теглеше друг за ръка. Миришеше на прах, на пот, на сандвичи със спарена шунка, на разрежено с вода вино от манерка. Отново забиха камбаните, вероятно вечерната служба бе свършила, и точно тогава се появи линейката, бяла с червен кръст, с малки матирани прозорци. Бариерата бе вдигната.

Без да обръща внимание на трите жени, колата спря при самите стълби и от нея изскочи санитар в бяла престилка.

В това уж нямаше нищо особено, а все пак плашеше. Внезапно трагедията бе влязла осезаемо в къщата с формата, цвета и надписа на една кола, с униформата на санитаря.

Пищната гръд на госпожа Д'Онвил се повдигна. Майката изглежда строго дъщеря си, която не помръдна.

— Човек би казал, че не те интересува какво става...

Спокойствието на Беба я ужасяваше. Гледаше я с ококорени очи, като че ли я виждаше за пръв път.

— Отдавна вече нямам нищо общо с Франсоа...

Този път Жана изглежда изпитателно сестра си. Погледът ѝ бе по-остър, по-проницателен. До такава степен, че Беба се притесни. След това Жана се забърза към стълбището, като каза:

— Ще видя какво му е...

Санитарят и лекарят крепяха Франсоа, който бе смъртноблед, с отпусната на рамото глава.

— Феликс! — повика Жана мъжа си и го хвана за ръката.

— Пусни ме...

— Какво му е?

— Искаш ли да разбереш?... Кажи де!... Искаш ли да разбереш?...

Феликс крещеше, мъчеше се да не се разплаче, да не удари жена си, да помогне на другите двама да качат Франсоа в колата.

— Тази уличница, сестра ти, го отрови...

Никога в живота си не бе произнасял такава обидна дума, изпитваше ужас от всякаква грубост.

— Феликс, какво говориш... Чуй ме...

Беба Донж стоеше права на три-четири крачки от тях, слънцето играеше в русите ѝ коси, които тя допълнително изсветляваше, ефирна в зелената си рокля, едната ѝ ръка бе отпусната, другата — върху малките нежни гърди. Гледаше към тях.

— Беба, чу ли Феликс?...

— Жана... Беба...

Госпожа Д'Онвил също бе чула. Цялата ѝ забулена в ефирни шалове маса трептеше. Всеки момент щеше да припадне, но се държеше със сетни сили, защото усещаше, че никой няма да ѝ обърне внимание.

Феликс се бе качил в колата.

— Феликс!... Нека да дойда и аз...

Той я изгледа така сурово, с толкова омраза, като че ли тя беше Беба или се бе опитала, също като сестра си, да го отрови.

Колата потегляше. Доктор Пино се бе качил отпред. Махна на шофьора да спре за малко и се наведе към Жана.

— По-добре дръжте под око сестра си, докато...

Краят не се чу. Шофьорът бе помислил, че разговорът е приключил, и бе подкарал колата.

Когато Жана най-сетне погледна наоколо с виждащи очи, всичко в градината беше различно.

Госпожа Д'Онвил се бе отпуснала в едно плетено кресло и тихо плачеше, като попиваше сълзите си с дантелена кърпичка. Децата бяха дотичали от корта. Жак застана на няколко крачки от майка си. Дали бе дочул нещо? Или може би видът на линейката го бе сковал?

— Мамо, какво е станало с чичо?

Това бе Бертран, който подръпваше роклята на майка си, седнала върху тревата.

— Март — извика Беба. — Март! Къде сте?...

— Ето ме, госпожо...

Тя бършеше очи с ъгълчето на престилката си. Вероятно не знаеше какво става, но плачеше от притеснение, понеже от къщата току-що бе потеглила линейка.

— Погрижете се за Жак... Разходете го до „Катр Сапен“...

— Не искам... — заяви малчуганът.

— Чухте ли, Март?

— Да, госпожо...

И Беба, все така вярна на себе си, се отправи към стълбата.

— Йожени...

За пръв път от много години Жана се обръщаше към сестра си с истинското ѝ име, защото — също като майка си — тя се казваше Йожени.

— Какво искаш?

— Трябва да говоря с теб...

— Аз пък нямам какво да ти кажа...

Тя бавно се изкачваше по стъпалата. Дали всъщност не беше поразвълнувана, отколкото искаше да покаже, дали краката ѝ не потреперваха под тънката зелена рокля?

Жана я последва. Двете стигнаха заедно трапезарията, където през топлите часове на деня държаха капациите на прозорците затворени.

— Поне ми отговори...

Беба се обърна отегчена към нея. В погледа ѝ вече се четеше трагичното спокойствие на човек, който знае, че занапред никой няма да го разбере.

— Какво искаш да знаеш?

— Вярно ли е?

— Че исках да го отровя?

Тя произнесе думата естествено, без погнуса, без страх.

— Това го каза той, нали?

В думите ѝ Жана долови някакъв умисъл, но не можа да го разгадае. По-късно опита пак, но безуспешно. *Той* беше произнесено с главна буква. Не ставаше дума за човек като всички останали, тя не говореше дори за мъжа си. Говореше за *Него*.

Не *Му* се сърдеше за обвинението. Може би Жана грешеше. Тя не мислеше, че е добър психолог. И все пак това задоволство... Да, Беба изглеждаше доволна от обвинението. Чакаше отговора на сестра си, с крак върху първото стъпало. Обувките от гущерова кожа в понаситено зелено бяха в тон с роклята.

— Вярно ли е?

— Защо да не е вярно?

И като реши, че разговорът е приключен, тя се заизскачва по стълбите, без да бърза, повдигнала по женствен начин дългата до прасците широка пола.

— Беба!...

Сестра ѝ продължи да се изкачва.

— Беба, надявам се, че няма...

Тя беше вече най-горе, главата ѝ се губеше в полумрака. Поспря за малко и се обърна.

— Скъпа Жана, не се бой. Ако ме потърсят, аз съм в стаята си...

Спалнята ѝ беше тапицирана със сатен и от това приличаше на вътрешността на луксозна кутия за бонбони. Беба машинално се огледа в трикрилното огледало, в което се виждаше в цял ръст, и с привичен жест повдигна косите си, като откри обезкосмените си мишници.

През един нарочно оставен процеп между капациите се промъкваше слънчев лъч и образуваше триъгълник върху малкото лакирано писалище. Стенният часовник показваше четири часа и десет минути.

Беба седна пред писалището, отвори го с морна ръка и придърпа един бележник със светлосини листове.

Човек можеше да си помисли, че ѝ предстои да напише трудно писмо. С опряна о брадичката си перодръжка, тя разсеяно гледаше капациите, зад които няколко мухи бръмчаха на слънцето. Накрая започна да пише с едър ученически почерк:

1. Всяка сутрин редовно да му се дава рибеното масло. Да се увеличава постепенно броят на капките веднага щом се захлади.

2. През три дни да се заменя сутрешното му какао с овесена каша, но да не се подсладва както миналия път (три бучки са достатъчни).

3. Да не му се обуват повече велурените обувки, защото пропускат. Внимавайте да не гази из росата, особено през септември. Да не му се разрешава също да излиза в мъгла.

4. Да не се разхвърлят из къщата вестници, дори такива, които служат за амбалаж. Да не се шушука по ъглите и зад вратите. Никой да не изглежда отчаян.

5. В левия шкаф в стаята му има...

Понякога вдигаше глава и се заслушваше. По едно време, макар да не я беше чула да се качва, сестра ѝ плахо се обади иззад вратата:

— Тук ли си?

— Остави ме... Имам работа...

Жана почака малко, но чу само скърцането на перото по едрозърнестата хартия и слезе долу.

12. Да се внимава Кло да не ходи до селото на пазар, защото е много приказлива. Всичко да се поръчва по телефона. Да посрещате лично доставчиците и *никога* в присъствието на Жак...

Кола... Не, не беше за нея. Тази мина по главния път, без да спре в „Шатеньоре“. Вятърът, изглежда, бе обърнал по залез-слънце посоката си, защото от време на време се чуваше грамофонът на селската кръчма долу в Орне. Слънчевият лъч върху писалището беше станал по-мътен, сякаш по-плътен.

— Не, мамо, не е луда... Сигурно не знаем всичко... Беба винаги е била потайна...

— Здравето й никога не е било...

— Не е там работата... Ако не я беше глезила толкова...

— Млъкни, Жана... Не бива в ден като днешния... Наистина ли мислиш, че тя... Но в такъв случай...

И госпожа Д'Онвил се стегна, изправи се и погледна към бялата бариера, останала вдигната.

— Ще я арестуват... Не е възможно... Помисли си какъв срам...

— Успокой се, мамо... На мен да не би да ми е лесно?

— Никой не ще ме накара да повярвам, че преди малко, тук, в мое присъствие, моята дъщеря...

— Да, мамо...

— Значи и ти си против нея?

— Не, мамо...

— Вярно, че и ти си омъжена за Донж! Що се отнася до мен, не бих могла да се покажа пред хората... Утре сигурно ще излезе по вестниците...

— Вдругиден, защото днес е неделя и...

Пристигането на таксито беше почти толкова впечатляващо, колкото и появата на линейката. Отначало подмина бариерата. Доктор Пино, който беше вътре, се наведе, за да каже нещо на шофьора. Той пък помисли, че няма да може да проникне в имението, даде леко на заден ход и спря.

Болницата беше красива сграда от XVI век, с високи остри керемидени покриви, станали разноцветни от времето, бели стени, огромни прозорци, разделена на малки квадрати, и вътрешен двор, засенчен от явори. Старци в синкави униформени пижами бавно бродеха от пейка на пейка, кой с превръзка на крака и бастун в ръка, кой с превързана глава, кой пък подкрепян от медицинска сестра с бяла касинка.

За улеснение пренесоха Франсоа в операционната зала. Доктор Льовер, предупреден по телефона, бе пристигнал преди него и беше надянал вече гумени ръкавици. Всичко бе готово за промивки и други лечебни мерки.

Франсоа се бе зарекъл да не стене. Двете морфинови инжекции не притъпиха изцяло способността му да мисли и той се срамуваше, че лежи гол като труп пред младата медицинска сестра. Много му се искаше да успокои Феликс, който бе изгубил ума и дума и докторът го бе заплашил, че ще го изгони.

Затвори очи и тогава видя хартийката. Представи си я съвсем ясно. Вече не беше в болницата „Сен Жан“ близо до канала, а в парка на „Шатеньоре“ и червената алея бе като огромна слънчева локва. Краката на градинската маса хвърляха сянка върху нея. А там, между двете сенки, се въргаляше смачкано парченца хартия. *Той го беше зърнал.* Доказателството бе, че сега го виждаше съвсем ясно, не бълнуваше. Къде би могла да го сложи Беба, след като бе изсипала отровата в чашата? Роклята ѝ беше без джоб. Нямаше чанта. Свила го бе на топче във влажната си ръка и го бе хвърлила, като си е казала, че едно парченце хартия няма да се забележи в цяла градина.

Дали хартийката бе все още там? Или се е върнала да я прибере, за да я изгори?

— Опитайте се поне за миг да не мърдате...

Той стисна зъби, но не можа да се сдържи и извика, за което съжали. В същото време Феликс дълбоко въздъхна.

— Госпожа Донж в стаята си ли е?

Той беше много висок и слаб, облечен в сив костюм от некачествена вълна, зле ушит и явно купен от магазин за готови

облекла. Шапката си държеше в ръце, а докторът изобщо не бе свалил своята.

— Сестра ми ли искате да видите? Тя е в стаята си. Ако желаете, ще я уведомя...

— Съобщете ѝ за инспектор Жанвие.

Беше неделя. Приставът участваше в турнир по билиард в съседния град. Заместникът му пък, задържан вкъщи от предстоящото раждане на жена си, непрекъснато звънеше по телефона.

— Да не си се заключила?

— Не, завърти дръжката...

Оказа се, че е права. От притеснение Жана въртеше дръжката на вратата в обратна посока. Беба седеше на същото място и препрочиташе написаното.

— Колко са?

— Само един...

— Веднага ли ще ме отведе?

— Не знам...

— Моля те, кажи на Март да се качи...

— Сестра ми ей сега ще слезе...

Лекарят говореше тихо на инспектора, който явно бе силно впечатлен от излъскания паркет на трапезарията. Жана забеляза, че обувката му имаше от така наречените „невидими кръпки“.

— Вземете куфара ми от свинска кожа, Март... Не, по-добре лекия, за самолет... Ще наредите в него бельо за един месец, два пеньоара, моите... Какво има, защо плачете?

— Нищо, госпожо...

— А рокли...

Тя отвори един гардероб и посочи роклите, които ѝ трябваха.

— За останалото съм ви оставила подробни указания... Пишете ми всеки два дни какво става тук... Не се страхувайте да отбелязвате и най-малките подробности... Къде оставихте господин Жак?

— Той е с братовчедите си...

— Какво му казахте?

— Че господинът е претърпял злополука, но не е опасно...

— В момента какво правят?

— Жак им показва как е уловил тази сутрин рибата...

— Слизам... Донесете ми куфара, щом го приготвите...

При вида на леглото я обзе желание да се изтегне, пък макар и само за няколко минути.

— Март... Впрочем... Щях да забравя. Ако господинът се върне преди мен...

Прислужницата избухна в плач.

— Е какво, човек не може ли да ви каже две думи? Внимавайте всичко около Жак да остане постарому. Следвайте указанията ми... Разбирате ли? Има неща, на които господинът не обръща никакво внимание...

— Извинете, че ви накарах да чакате, господин комисар...

— Инспектор... Дойдох преди още да се е събрала прокуратурата...

Той извади от джоба си сребърен часовник.

— Няма да се забавят... Междувременно, ако позволите, бих пристъпил към първия разпит, за да...

— Навън ли да чакам? — попита докторът, все така облечен в рибарския си костюм; подкованите му обувки бяха оставили следи по паркета.

— Ако не възразявате... Господата от прокуратурата ще имат нужда от вашите показания...

И високият инспектор извади от джоба си нелепо малко бележниче, с което се чудеше какво да прави.

— Ще ви бъде по-удобно да пишете в кабинета на мъжа ми... Бихте ли ме последвали?

Ако следствието внезапно се прекратеше, щеше ли тя да се строполи вцепенена на пода? В такъв случай без съмнение нямаше да има дело „Беба Донж“.

III

След ужасния страх, виковете, лечението и нощните изпотявания, след отвратителния безпорядък и зловонията беше хубаво, успокояващо най-сетне да лежиш в стихналата болница, в чисто легло, а и всичко около теб да е чисто: бели чаршафи, измити плочки, подредени шишенца върху стъклената масичка.

Шумната суетня на санитарите и виковете на болните, на които почистваха раните, бяха сменени от приглушените стъпки на монахините по коридорите и подрънкването на броениците им.

Франсоа се чувстваше изпразнен както никога, празен и чист като животно, което касапинът току-що е изкормил, с грижливо измита и изстъргана кожа.

— Може ли? Току-що срещнах доктор Льовер и той ми каза, че сте извън всякаква опасност...

Беше сестра Адони, която влезе усмихната, за да се увери в състоянието на болния. Беше съвсем дребна, пълничка, говореше на канталски диалект, доколкото можа да определи Донж. Той я гледаше като всичко останало — без да се насилва, без да изпитва необходимост да се усмихне — и това, изглежда, заблуди сестрата, както бе заблудило и много други.

Несъмнено си помисли, че е отчаян от постъпката на жена си или може би, че не обичаше монахините. Опитваше се да го опитоми:

— Искате ли да поотворя прозореца? Ще виждате част от градината, както си лежите. Дали са ви най-хубавата стая, номер шест... Така че за нас вие сте господин номер шест... Защото никога не назоваваме болните по име... Ето например номер три, когото изписаха вчера, лежа тук месеци наред, а името му така и не научих...

Милата сестра! Тя правеше всичко, което бе по силите ѝ, без да подозира, че Франсоа я гледаше така, защото въпреки волята си я виждаше без тази сива шаячена рокля на ордена „Сен Жозеф“.

Не го правеше нарочно. Още щом влезе, той се запита как ли би изглеждала без тази униформа, която я идеализираше, без бялата

касинка, без това розово, спокойно лице: ниска и набита селянка, с редки коси, свити на кокче, с изпъкнал корем, препасан със синя престилка, с твърде къса за нея пола и черни вълнени чорапи...

Виждаше я с ръце на хълбоците, застанала на прага на селска къщурка, сред кокошки и патки.

А сестра Адони, като го гледаше такъв безразличен към присъствието ѝ, се заблуждаваше все повече:

— Горкичкият... Не бива да я осъждате прибързано... Не ѝ се сърдете... Да знаете само какво става понякога в главите на жените! Ето например имаме една в съседната стая... Беше правила опит за самоубийство — скочила от прозореца... Твърдеше, че била престъпничка и удушила детето си, когато плачело една нощ... Всеки би повярвал... А детето ѝ бе мъртвородено... Изобщо не го беше виждала... И всичко това се появило много месеци по-късно, докато през цялото време изглеждала нормална... Един хубав ден се събудила и си наумила, че била извършила престъпление...

— Оправи ли се? — спокойно попита Франсоа.

— Има си друго детенце... Понякога, когато го разхожда наблизко, ни навестява... Шшшт... Струва ми се, че чувам стъпки... Сигурно идват при вас...

— Брат ми — потвърди Франсоа.

— Горкото момче! Прекара цялата нощ из коридорите. По принцип е забранено, ама докторът го съжали... Отиде си чак в шест часа, когато го убедиха, че сте във от опасност... Дайте ми ръката си...

Премери му пулса и остана доволна.

— Ще го пусна да влезе, но не бива да стои дълго, само няколко минути, и искам да ми обещаете, че ще бъдете послушен...

— Обещавам ви! — усмихна се най-после Франсоа.

Феликс не бе мигнал цяла нощ. В шест часа, както каза сестра Адони, го бяха почти изгонили от болницата и той отиде да се изкъпе, да се обръсне и да се преоблече. И ето го отново. Чакаше нетърпеливо в дъното на коридора, раздразнен от факта, че трябва като чужд да иска разрешение да види брат си.

— Елате... Пет минути, не повече! И не му казвайте нищо, което би могло да го развълнува...

— Спокоен ли е?

— Не знам... Той не е като другите болни...

Братята не си стиснаха ръцете. За тях това не бе необходимо.

— Как се чувстваш?

Леко притваряне на клепачите в знак, че всичко е наред. И най-накрая въпросът, който Феликс очакваше:

— Арестуваха ли я?

— Още снощи... Фашо дойде в „Шатенъоре“... Опасявах се, че ще имаме неприятности. Но *тя* се държа много добре...

Заместник-прокурорът Фашо беше техен приятел и почти всяка седмица се събираха на бридж.

— Всъщност той се чувстваше неудобно... Заекваше... Знаеш го какъв е тронав с големите си ръце и как се чуди къде да си дәне шапката...

— А Жак?

— Бяха го извели... Жана остана в „Шатенъоре“ с децата...

Феликс лъжеше. Франсоа го усещаше, но снизходително се направи, че не забелязва. Какво криеха от него?

Почти нищо. Една съвсем незначителна подробност. Действително всичко бе минало добре. Съдебният оглед се оказва всъщност само формалност. Фашо бе дошъл със собствената си кола, със секретаря си и съдебния лекар. Следователят, отскоро назначен в града, ги следваше с такси, защото нямаше кола. Бяха се изчакали пред бариерата и се бяха уговорили, преди да влязат в градината.

Беба Донж, с шапка на главата, манто, ръкавици и готов куфар на стълбите, веднага се приближи към тях.

— Добър вечер, господин Фашо... (Обикновено казваше само Фашо, защото бяха достатъчно близки.) Извинете за безпокойството... Сестра ми и майка ми са тук с децата... Мисля, че най-добре ще е да тръгнем веднага... нищо не отричам... Опитах се да отровя Франсоа с арсеник... Ето, оттук виждам хартийката, в която бе увит...

Тя спокойно се бе доближила до масата с чадъра и бе вдигнала от натрошените керемиди, потъмнели под залязващото слънце, малко парченце тънка хартия, свито на топче.

— Мисля, че бихте могли да отложите до утре разпита на майка ми, сестра ми и прислугата...

Съвещание. Инспекторът реши да се покаже любезен:

— Вече разпитах госпожа Донж. Още тази вечер ще ви представя протокола преписан.

— С такси ли сте? — обърна се Фашо към инспектора. — Бихте ли откарали госпожа Донж?

При вида на паркираните коли човек можеше да си помисли, че в „Шатеньоре“ има коктейл, както нерядко се случваше.

Всичко бе свършило. Оставаше да се качат по колите. Никой в Орне не разбра за случилото се.

— Бихте ли взели куфара, Март?

Тя се бе запътила вече към бариерата, когато дотича Жак, с паднал върху челото кичур коса. Беше наредено нищо да не се споменава пред него. Леля му трябваше да го занимава заедно с другите деца. Той обаче попита, загледал майка си с учудване и уважение:

— Вярно ли е, че отиваш в затвора?

Беше по-скоро любопитен, отколкото уплашен. Тя му се усмихна и се наведе да го целуне.

— Ще мога ли да идвам да те виждам?

— Разбира се, Жак... Само ако си послушен...

— Жак! Жак!... Къде си?... — разтревожено викаше Жана.

— Тичай при леля си... И ми обещавай да не ходиш повече за риба...

Това бе всичко. Тя влезе в таксито и преди да се качат в другите две коли, господата се сбогуваха с нея, като повдигнаха шапките си.

Феликс дойде малко по-късно, също с кола. Беше потиснат. Състоянието на Франсоа още не бе сигурно. Като влезе във вилата, където тъща му и жена му стояха със зачервени очи, попита грубо:

— Къде е тя?

Децата се хранеха. Жана стана и му рече спокойно, но твърдо:

— Ела в градината...

Познаваше този израз в очите му и конвулсивното потръпване на устните.

— Слушай, Феликс... По-добре да не говорим сега за това... Не знам какво е прихванало сестра ми... Питам се да не би внезапно да е полудяла... Беба никога не е била като другите... Знаеш колко уважавам Франсоа... Върни се при него... Прибери се вкъщи за няколко дни... Мисля, че ще е най-добре да поостана тук с децата... — Тя го погледна с повече нежност. — Така ще е по-добре, нали? — Искаше ѝ се да го целуне, но моментът не беше подходящ. — Хайде!...

Кажи на Франсоа, че двете с Март ще се грижим за Жак. Лека нощ, Феликс...

След около час госпожа Д'Онвил вече телефонираше за такси. Имението я потискало, оправдаваше се тя. За нищо друго не можела да мисли освен за това отравяне и нямало да мигне цяла нощ.

— Пък и не съм взела тоалетни принадлежности...

Тя си замина, прибра се у дома, в една от най-хубавите къщи на града, където живееше в осемстаен апартамент на цял етаж.

— Никол, утре сутрин заминаваме за Ница...

— Добре, госпожо...

Никол беше голяма усойница и двете жени се караха, като че бяха на едни години, макар че малката бе едва на деветнадесет.

— Помни ли госпожата, че бялото ѝ вълнено манто е все още на химическо?

— Утре рано ще отидеш да го вземеш...

— Ами ако не е готово?

— Ще го вземеш както е... Помогни ми да стегна багажа...

Така че за госпожа Д'Онвил неделният ден приключи с голямо опаковане на рокли и бельо.

— Госпожата не се ли опасява, че през този сезон в Ница е много горещо?

— Това го казваш заради чирачето на месаря, нали? Колкото и да ти е мъчно за него, ще дойдеш в Ница, момичето ми...

На следващата сутрин тя изпрати телеграма до госпожа Бертола, която държеше пансион на Промнад дез Англе и където тя отсядаше всяка година за по няколко седмици.

Феликс, чиито нерви бяха изопнати, а и не беше спал, сновеше напред-назад из малката стаичка.

— Питам се защо го е направила... Не мога и не мога да проумея... Освен ако...

А Франсоа, все така спокоен, го гледаше както преди това бе гледал сестра Адони.

— Освен ако...

— Знаеш какво искам да кажа... Ако е разбрала за Люлю Жалибер...

Феликс се изчерви. Всичко между двамата братя бе общо. Заедно работеха. Заедно сключваха сделки и в града казваха „сделките на Донж“. Заедно се бяха оженили за двете сестри. Накрая заедно и с общи средства бяха преустроили „Шатеньоре“, където двете семейства се редуваха да почиват през летните месеци. Обаче трябваше да се случи нещо ужасно, за да се осмели Феликс да произнесе името на Люлю Жалибер, която, както почти целият град знаеше, бе любовница на Франсоа.

Франсоа прошепна безразлично:

— Беба не ме ревнува от Люлю Жалибер...

Феликс се стресна и се обърна към брат си по-бързо, отколкото би желал. Бе поразен от гласа, спокойствието и увереността на Франсоа.

— Нима тя знаеше?

— Отдавна...

— Ти ли й каза?

Франсоа сбърчи лице. Огнена стрела отново го прониза, предвестница на кръвоизлив.

— Беше много сложно... — успя все пак да продума. — Извинявай, но ако обичаш, повикай сестрата...

— Може ли да остана?

Франсоа успя само да поклати отрицателно глава.

Последваха болки, лечение. Затишието бе кратко. След сестрата — лекарят. Инжекция, сетне относително облекчение. Льовер искаше да му каже нещо, но не знаеше как да започне.

— Ще се възползвам от това, че сега не ви боли, за да засегна един деликатен въпрос... Никак не ми се иска, но... Тази сутрин ме посети моят колега Жалибер... Той е в течение на вашето... на вашата злополука... И е изцяло на вашите услуги... Предложи да ми помогне при нужда... Все пак, ако предпочитате клиника...

— Благодаря ви...

Нищо друго. Франсоа естествено разбра. Смисълът на думите му беше ясен. Но това не го интересуваше. В този момент той бе много далеч.

Все пак беше свестен човек. Всички бяха единомудрия. Някои го упрекваха, че е прекалено трезв, че е лишен от въображение и чувствителност.

Малката кожарска работилница на баща му в покрайнините на града, където стръмните брегове на реката преминаваха в тревисти склонове, посещавани единствено от въдичари, послужи за основа на десетте предприятия, разпръснати из окръга, осигурили препитание на стотици работници.

На пръв поглед предприятията бяха най-разнородни и може би само те двамата с Феликс знаеха логиката на връзката помежду им: кожарството се нуждаеше от кожи от селата, кожите ги принуждаваха да се занимават с животновъдство; казеинът, смятан дотогава за отпадъчен продукт, трябваше да се оползотвори, поради което построиха фабрика за пластмаси, и за голямо свое учудване се видяха производители на пластмасови чаши, лъжици за салата, напръстници за шиене, дори пудриери. За да има повече казеин, трябваше да се преработва повече мляко. Той докара един специалист от Холандия и след година основа на края на града фабрика за холандски сиренета.

Сирене...

И всичко това вършеше, без да бърза, без алчност, без грубости, без да се прави на делови мъж, без да прекъсва преустройството и ремонта на „Шатенъоре“, без да се отказва от удоволствията на живота.

Изведнъж обаче, както стана и сега, докато лекарят му говореше за сериозни според него неща, мисълта му започваше да витае.

Но това не бе въображение, нито пък поетично вдъхновение. Той запазваше способността си да мисли логично.

Феликс му бе казал за Фашо, който, изглежда, се бе проявил в смешна светлина:

— Тя веднага го предразположи...

И той бе видял сцената далеч по-добре от Феликс, с всичките й подробности, включително падащия виолетов сумрак, защото познаваше „Шатенъоре“ във всяко отношение, във всеки час на деня.

— Предразположи...

Връзката им бе започнала точно с тази черта от характера на Беба. „Шатенъоре“ с малко тежката си преуспяваща селска атмосфера отстъпи на заден план.

На негово място изникна Роаян, с огромното бяло казино, с вилите, светлия пясък, осеян с разноцветни чадъри и бански костюми.

Госпожа Д'Онвил, не много по-слаба от сега, но вече склонна към нервни кризи, седеше до рулетката, в бяла рокля, увита в тюлове или батиста.

Франсоа почти не я познаваше. Знаеше само, че и тя като него бе отседнала в хотел „Роаял“, а когато губеше на рулетка, гледеше подозрително крупиятата, убедена, че тя и никой друг е жертва на техния заговор.

Как се казваше малката, с която излизаше? Бети или Дейзи?... Танцьорка от Париж, която всяка вечер изпълняваше някакъв номер в едно заведение в Роаян. Беше пожелала да играе. Франсоа ѝ даваше пари, малки суми, една след друга.

— Дявол да го вземе, омръзна ми да губя. Да отидем да пийнем нещо в бара... Идваш ли, писенце?

Беше голяма навалица, някъде около 15 август. Бети или Дейзи имаше писклив глас и умопомрачителен плажен халат.

— Има ли поне хрупкави картопки? Барман... Един коктейл „Манхатън“...

Феликс също беше в бара заедно с две момичета, които Франсоа имаше чувството, че познава. Едва след няколко минути си спомни, че това бяха двете дъщери на дамата с ефирното облекло. Феликс се смути, не знаеше дали да...

— Разрешете ми да ви представя брат си Франсоа... Госпожица Жана Д'Онвил. Сестра ѝ, госпожица... Всъщност признавам, че забравих името ви.

— Вече нямам име... Всички ми викат Беба...

Това бяха първите думи, които Франсоа чу от устата ѝ.

— Няма ли да ме представиш?... Много си учтив, няма що...

— Една приятелка, госпожица Дейзи... (Или Бети...)

Тълпата притискаше групичката към високия махагонов бар. Малко смутен, Феликс обясни на брат си: той ухажвал Жана, вече закръгленичка и добронравна.

— Какво ще кажете да се разходим до вълнолома? Тук е толкова задушно!

Банален и нелеп завършек на един хубав следобед. Стана така, че Феликс вървеше отпред с Жана. Франсоа остана по-назад, между Дейзи и другото момиче, Беба, което нямаше и осемнадесет години. Дейзи нервничеше. Имаше чувството, че се разхожда семейно.

— Може би смяташ, че добре се забавляваме, а?

— Залезът е тъй красив... — спокойно отвърна Франсоа.

— Аз пък мисля, че бихме могли по-приятно да си прекараме в леглото... В края на краищата... Щом това ти допада...

Тя извървя още стотина метра, млъкнала сърдито.

— Край! Писна ми... Бай-бай!

И се стопи в тълпата.

— Не обръщайте внимание, госпожице...

— Защо се извинявате? Това е съвсем естествено.

— Ами...

Тя беше разбрала. И го предразполагаше.

— И брат ви ли си има приятелка?

— Защо питате?

— Защото имам чувството, че сериозно ухажва сестра ми...

По онова време беше повече от слаба, краката ѝ изглеждаха по-дълги, талията — още по-гъвкава, но нищо не можеше да отклони погледа ѝ. Гледаше право в очите, без да се усмихва, и това смущаваше.

— Довечера вашата приятелка ще ви вдигне скандал... Много съжалявам. Виновни са сестра ми и брат ви. Но ако не я придружавам, мама ще ме пипне и...

Скандалът не се размина. И може би ако Дейзи не бе казала една дума...

— Щом вече започваш да се усукваш около девственици...

На другия ден Франсоа гледаше на Беба с други очи, някак смутено. Стана още по-непохватен, защото усети, че тя е забелязала тази промяна в отношението му. В погледа ѝ се четеше лека ирония и задоволство. Също и в начина, по който отговаряше на стискането на ръката му.

— Вашата приятелка много ли се сърди?

— Няма значение...

— Знаете ли, че брат ви и сестра ми, които се виждат всеки ден, вече изпитват нужда да си пишат? В Париж ли живеете?

— Не, в провинцията...

— А... А ние живяхме досега в Истанбул... Но татко почина и вече няма да се върнем в Турция... Мама има едно имение в Об...

— Къде е това?

— В Мофран. Много затънтен край... Стара наследствена къща. Нещо като малък замък, който ще трябва да ремонтираме.

— Това е на петнадесет километра от нас — констатира Франсоа със задоволство.

Три месеца по-късно, в църквата на Мофран, двамата братя се ожениха за двете сестри. Госпожа Д'Онвил, която се отегчаваше в голямата си плесенясала къща, се премести в града по средата на зимата и започна да прекарва по един ден в седмицата при двете си дъщери.

Нищо не би се случило обаче, ако тогава, на вълнолома в Роаян, Беба не бе предразположила Франсоа. Не го беше направила случайно. Още по време на срещата им в бара на казиното бе действала напълно съзнателно, той бе убеден в това.

Пред тях вървеше една двойка, която вече имаше вид на двойка: Жана и Феликс.

И щом двамата с Беба останаха сами, тя също си промени походката. Има един особен начин да се върви редом с мъж... Да се извърщаш към него по време на разговора и да задържаш погледа му... Някакво отдаване на телата, макар и сред тълпата...

Беба бе пожелала всичко това. Дали не се беше разочаровала, когато той заяви, че не живее в Париж?

Искаше да се омъжи като сестра си.

Искаше да притежава къщата му, прислугата му...

Ето какво си бе мислил той, прозорливият мъж, цели десет години. Сърдеше ли й се за това? Силно казано може би. Но както и да е, понякога я гледаше както тя го бе погледнала в Роаян: преценяващо. И след първия път, когато я люби, не си правеше вече никакви илюзии.

„Плътта й е отпусната“ — бе констатирал той.

Не харесваше плътта й. Не харесваше прекалено бялата й кожа, нито пък пасивността, с която се отдаваше, отворените й очи и спокойния поглед, докато се любеха.

Тя бе пожелала да стане Беба Донж. За десетте години не се бе усъмнил в това. Всичките му действия произтичаха от тази увереност.

Той бе от мъжете, които, ако приемеха веднъж истината, приемаха и логичното развитие на всички последствия.

— Тази сутрин ми се обади съдия-следователят, за да разбере кога ще може да ви разпита.

Франсоа видя до леглото си доктора, който тръскаше един термометър.

— Добре направих, струва ми се, като му казах, че имате нужда от няколко дни почивка. Промивките много ще ви обезсилят... Той не настоя... Както ми заяви по телефона, щом като *тя* се признава за виновна...

Погледът на болния смути лекаря, който се запита дали не сбърка нещо. Действително, в очите на Донж Льовер прочете нещо като искрено учудване при думата „виновна“.

— Простете, че ви говоря за това. Но като имам предвид приятелските ни отношения...

— Няма нищо, докторе...

Също както със сестра Адони. Заблуждаваше ги неговото спокойствие, тази почти щастлива ведрост, която излъчваше на моменти, когато всички мислеха, че е обзет от бурни мисли.

— Ще мина пак рано следобед... От инжекцията, която ще ви направя сега, ще поспите няколко часа...

Той затвори очи много преди да си отиде лекарят, смътно долови, че сестрата отвори прозореца и спусна кремавата платнена щора. Чуваше песента на птиците. От време на време някоя кола изскърцваше върху чакъла на алеята и спираше. Болните се разхождаха и разговаряха, но до него достигаше само неразбираема глъчка. Камбаните на параклиса запяха с тънки гласчета. После, вероятно по обед, дочу по-плътния глас на камбаната на столовата.

Не трябваше да изпуска нишката на спомена, а да се върне много назад, нищо да не забрави, да не сбърка и в най-дребната подробност.

Ала нещата постоянно се наслаждаха и му пречеха да мисли: Жак с рибката, закачена на въдицата, палецето слънце, червената сгур на тенискорта, гъбите, за които се наложи да ходи в града, раираният сенник на голямото кафене, обкованите с мед мраморни масички под сянката...

Когато Жак се роди в клиниката на доктор Пешен, който тогава още не се беше оттеглил на юг...

Обстановката бе горе-долу като тук в болницата. Сутрин го караха да чака сред безбройните лалета в градината, нали беше април... Дочуваше далечното раздвижване из стаите и коридорите. Отваряха се прозорци и той долавяше края на сутрешната безредица, разтребването за през деня, чистите чаршафи, прибраните подноси, децата, които носеха на майките им...

Те седяха по леглата си, малко бледи, а сестрите тичаха от стая в стая.

— Можете да влезете, господин Донж...

Също както Феликс влезе сутринта, след като нетърпеливо бе чакал в коридора. Нищо не напомня за изминалите часове. Всичко е чисто и свежо. Следите от страданията са грижливо изтрити.

Тревожната усмивка на Беба... Да, в усмивката ѝ се четеше тревога! Но защо едва сега си спомни, че това бе именно тревога?

А тогава си бе въобразил... Тя му се сърдеше, защото беше мъж, защото не бе страдал, защото животът за него си течеше постарому, защото, преди да дойде, се беше отбил в кантората си и се бе занимавал със служебни дела... Кой знае? Може би защото се бе възползвал от свободата, която му предоставяше?

Сестра Адони се въртеше на пръсти около него. Надвесваше се, виждаше го спокоен и мислеше, че спи. Не се ли заблуждаваме винаги фатално за това какво мислят другите?

— Мама идва вчера... Твърди, че малкият е истински Донж и не е взел нищо от нас...

Какво е трябвало да отвърне, а не го е сторил?

— Кло грижи ли се добре за теб? Къщата много ли е разхвърляна?

Ставаше дума за къщата на баща му, до кожарската работилница, срещу реката. Той я бе ремонтирал, но тя пак си изглеждаше стара, с излишни коридори, с непроектирани от архитект стени, стаи с ниски тавани и фенери.

— Постоянно се губя из този лабиринт! — повтаряше всеки път госпожа Д'Онвил, свикнала с новите сгради на Пера, чиито прозорци гледаха към Златния рог. — Чудя се защо не си построите нова къща.

Феликс и Жана живееха през две улици, в малко по-модерна сграда, но Жана не обичаше да се занимава с домакинство. Нито пък с децата си. Лежеше и пушеше в леглото, играеше бридж, отдаваше се на благотворителна дейност, само и само да бъде в движение.

— Феликс, ако не се върна до осем часа, сложи децата да спят...

И Феликс ги слагаше.

Каква бе тази врява, тази внезапна глъчка като на излизане от неделна литургия? Беше ден за посещения. Бяха разтворили вратите. Близките на болните се втурваха из коридорите и стаите, понесли грозде, портокали и сладки.

— Шшшт... Тук има тежко болен, той спи...

Сестра Адони стоеше на пост пред номер 6. Беше ли спал Франсоа? Никога не бе виждал кабинета на съдия-следователя и си го представяше зле осветен, а на бюрото — лампа със зелен абажур. В ъгъла — шкаф. Защо шкаф? Не знаеше. Представяше си шкаф и емайлиран умивалник, пешкир, закачен на гвоздей. Веднъж бе зърнал съдията, назначен едва от месец. Безличен русоляв мъж, възпълен, леко плешив, а жена му беше подчертано конски тип.

Обвиняемите трябваше да седят върху плетени столове. Каква ли рокля беше облякла Беба? Дали зелената от неделя? Едва ли. Онова бе следобедна рокля, рокля за открито. Май се казваше „уикенд“.

Беба сигурно се е спряла на костюм. Тя имаше усет за нюансите. Като младо момиче... Но какво значение има това! Тези разпити няма да доведат до нищо! Нищо няма да каже. Тя беше неспособна да говори за себе си.

Стеснителност? Гордост? Веднъж в яда си ѝ бе подхвърлил като удар с камшик:

— Ти си дъщеря на майка си, която се чувства задължена да раздели името си на две! В твоето семейство всички сте горделивци!

Донвил... Извинете: Д'Онвил... А от другата страна Донж, двамата братя Донж, синовете на кожаря Донж, дейни и упорити, които с много търпение и воля...

Включително и този прякор Беба... Турското кафе, което варяха в долнопробни медни джезвета, за да им напомня за Истанбул... Пазари... Пайети... Мангали...

А те, братята Донж, щавеха кожи, оползотворяваха казеина, произвеждаха сирене, а от една година отглеждаха и свине, защото пак

оставаха неизползвани суровини, годни за угояване.

„Шатенъоре“, копринените чорапи по осемдесет франка чифта, роклите от Париж, това бельо... не бяха ли резултат от техния труд?

А огромната госпожа Д'Онвил, с нейната блажена, тъпа гордост, с нейните шалчета, с боядисаните си бог знае с какво коси, които изглеждаха морави...

Една жена, неспособна да се люби... Защото Беба действително не бе способна да се люби. Тя просто се отдаваше. След това имаш чувството, че трябва да се извиниш.

— Неприятно ли ти е?

— А, не!

С въздишка, примирена с тъжната си участ, тя отиваше в банята, за да заличи всички следи от близостта.

Дали не бе сгрешил още в началото, там, в Роаян? Ами ако не бе решила хладнокръвно, че той ще се ожени за нея? Ако...

Тогава трябваше да преразгледа всичко, да го премисли. Тя нищо нямаше да каже, но този път не от гордост, а от...

— Горкият господин... Нали ви казах да викате... Ето, леглото ви е пак цялото в кръв...

По-късно той съжали, но тогава не можа да се сдържи. Погледна сестра Адони, като че ли тя бе дърво или бариера, или всичко друго, но не и милосърдна сестра, обезпокоена за физическото и психическото здраве на другите, и подхвърли грубо:

— Я си гледайте работата!

IV

Не една, а две чистачки излъскаха стаята. Помогна им санитарят, а сестра Адони — развълнувана, като че ли очакваше посещението на господ-бог — лично ги надзираваше.

— Сложете малката масичка до прозореца... Не, столът от другата страна, иначе няма да му е светло да пише...

И всичко това, за да се появи накрая един леко плешив, шкембест господин, който се промъкна смутено по коридорите, следван от млад, изваден като от кутия мъж, каквито често се срещат в неделя по улиците.

— Да, сестро... Благодаря, сестро... Но моля ви, сестро... Така е чудесно, сестро...

Това бе господин Жифр — съдия-следователят. Бяха го преместили от Шартр, което бе точно обратното на повишение. Политическите му възгледи бяха крайно десни и се носеше слух, че бил осъдил някакъв влиятелен член на масонската ложа. Всички му се подиграваха заради баската барета и велосипеда и най-вече заради шестте му деца, които разхождаше важно и гордо като някакво шествие.

Беше изминал месец от пристигането му, но той не бе съумял да си намери подходящо жилище в града и някакъв лекар от покрайнините му бе предоставил стара разнебитена постройка, без вода и електричество, обзаведена оскъдно със зле подбрани мебели.

Дали господин Жифр не бе срещал някъде из улиците Франсоа Донж? Във всеки случай той сигурно бе чувал за него, но и на двамата още не се бе предоставила възможност да ги запознаят.

Така че с влизането си той само кимна и направи четири бързи крачки към масичката до прозореца. Докато секретарят му се наместваше, той отвори чантата си и започна:

— Доктор Льовер ми каза, че ще мога да ви отнема около половин час, но въпреки това ще си тръгна при най-малкия признак на умора. Ще ми позволите ли да започна разпита? Как се казвате?

— Франсоа-Шарл-Емил Донж, син на Шарл-Юбер-Кретиен Донж, кожар, починал, и Емилия-Ортанс Филатр, без професия, починала...

— Осъждан ли сте?

Съдията измърмори това с покашляне и махна с ръка, сякаш пропъждаше муха. Все още не бе погледнал към леглото, където Франсоа лежеше, облегнат върху няколко възглавници. Навън (щорите на прозорците бяха спуснати и образуваха голям златист правоъгълник) се чуваха бавните стъпки на болните върху чакъла, тъй като бе часът за разходка.

— В неделя, двадесети август, сте станали жертва на опит за отравяне във вашето имение „Шатенъоре“ в общината Орне.

Мълчание. Съдията повдигна глава и видя, че Франсоа го наблюдаваше внимателно.

— Слушам ви...

— Не знам, господин съдия.

— Доктор Пино, който ви е лекувал, заяви, че няма съмнение и че на този ден, към два часа следобед, сте приели силна доза арсеник, вероятно с кафето си.

Отново мълчание.

— Отричате ли фактите?

— Признавам, че бях твърде зле...

— С други думи, отказвате да подадете жалба. Трябва да ви уведомя, че в дадения случай ние сме длъжни да продължим следствието независимо от това, че пострадалият не е подал жалба.

Франсоа продължаваше да мълчи. Гледаше съдията, както винаги гледаше хората. Нима този човек, изцяло зает с децата си, с временното си жилище, с осемте километра, които трябваше да изминава на велосипед всеки ден, за да обядва, с интригите, които вече се заплитаха около него, можеше така изведнъж да отвори едно досие и да прозре дори най-малка част от истината за Беба Донж, а собственият ѝ мъж, живял с нея цели десет години...

— Макар и да не е съвсем редно, ще ви прочета протокола от първия разпит на госпожа Донж. Става дума по-скоро за едно признание, направено в неделя, двадесети август, в седемнадесет часа пред инспектор Жанвие.

Аз, Йожени-Бланш-Клементин, по мъж Донж, двадесет и седем годишна, заявявам следното: днес, в „Шатеньоре“, обща собственост на съпруга ми и неговия брат, посегнах посредством отрова на живота на Франсоа Донж, като сипах в кафето му известно количество арсеник.

Нямам какво да добавя.

Съдия-следователят вдигна очи тъкмо навреме, за да забележи как лека усмивка пробягва по устните на Франсоа.

— Виждате, че жена ви си призна.

Рядко се бе случвало на господин Жифр да се чувства тъй неприятно, както пред това болнично легло — като че ли се меси където не му е работата. Дори пред Беба Донж...

— Сега ще ви запозная с протокола от разпита, на който подложих вчера задържаната.

Той съжали за думата „задържана“, но вече бе твърде късно и Франсоа не пропусна да се намръщи. Рокля ли бе облякла за разпита или костюм? Преди да чуе думите, произнесени от нея, той имаше нужда да си я представи физически в определена обстановка. Притвори очи и без да иска, видя отново вълнолома в Роаян и вървящите пред тях Феликс и Жана.

— Ще ви спестя обичайните формалности. Ето само най-важните въпроси и отговори.

Въпрос: В кой момент назря у вас решението да посегнете на живота на вашия съпруг?

Отговор: Не знам.

Въпрос: Няколко дни преди опита? Или месеци?

Отговор: Вероятно няколко месеца.

Въпрос: Защо казвате „вероятно“?

Отговор: Защото планът ми беше доста неопределен.

Въпрос: Какво разбирате под „доста неопределен план“?

Отговор: Смътно предчувствах, че ще стигнем дотам, но не бях сигурна...

Франсоа въздъхна дълбоко. Съдията го погледна, но много късно: лицето му изразяваше вече само напрегнато внимание.

— Да продължа ли? Не ви ли изморявам?

— Моля ви, съвсем не.

— В такъв случай продължавам:

... но не бях сигурна...

Въпрос: Какво разбирате под думите „ще стигнем дотам“?
Множественото число, което употребявате, е необяснимо.

Отговор: За мен също.

Въпрос: Отдавна ли имаше разногласия в семейството ви?

Отговор: Между мен и съпруга ми никога не е имало разногласия.

Въпрос: Какви оплаквания имате в такъв случай срещу него?

Отговор: Никакви...

Въпрос: Имали ли сте поводи за ревност?

Отговор: Не знам, никога не съм го ревнувала.

Въпрос: Щом като постъпката ви не се дължи на ревност, какви са били подбудите ви?

Отговор: Не знам.

Въпрос: Имали ли сте душевноболни в семейството? От какво е починал баща ви?

Отговор: От амевна дизентерия.

Въпрос: А майка ви здрава ли е душевно и физически? Доктор Боланже, който ви е прегледал от тази гледна точка, твърди, че сте отговорна за действията си. Какви бяха отношенията ви с вашия съпруг?

Отговор: Живеехме под един покрив и имаме син.

Въпрос: Често ли се карахте?

Отговор: Никога.

Въпрос: Имахте ли основание да мислите, че мъжът ви има връзка с други жени?

Отговор: Това никога не ме е вълнувало.

Въпрос: Но ако беше така, щяхте ли да си отмъстите по някакъв начин?

Отговор: Нямахте да ме засегне.

Въпрос: Значи вие твърдите, че преди няколко месеца сте решили да убиете съпруга си, но не са ви известни причините за това важно решение?

Отговор: Точно така.

Въпрос: Къде и кога сте се снабдили с отровата?

Отговор: Не бих могла да определя точно датата, но беше през май...

Въпрос: Следователно три месеца преди престъплението? Продължете...

Отговор: Бях отишла до града за покупки, между другото и за тоалетни принадлежности.

Въпрос: Извинете! Значи живеете предимно в „Шатенъоре“?

Отговор: Да, от три години живеем там почти целогодишно — поради здравето на сина ми. Не че е болен, но здравето му е крехко и чистият въздух му е необходим.

Въпрос: Вашият мъж живееше ли с вас в „Шатенъоре“?

Отговор: Не постоянно. Идваше през седмицата за по два-три дни. Понякога пристигаше вечер и си тръгваше на сутринта...

Въпрос: Благодаря ви. Продължавайте... Стигнахме до един ден през май...

Отговор: Спомням си, че беше към средата на месеца... Бях взела много малко пари. Минах през фабриката...

Въпрос: Фабриката на мъжа ви ли? Имахте ли навика да ходите там?

Отговор: Рядко. Работата му не ме интересува. Той не беше в кабинета си. Влязох в лабораторията, като се надявах да го намеря там. Мъжът ми е химик и се занимава с някакви опити... В една остъклена витринка видях шишенца с етикети...

Въпрос: До този момент не бяхте ли мислили за отрова?

Отговор: Мисля, че не... Думата „арсеник“ ме поразих... На дъното на шишенцето беше останало съвсем малко от сивкавия прах. Взех го и го сложих в чантата си.

Въпрос: Още тогава ли решихте да си послужите с него?

Отговор: Може би... Не мога да твърдя със сигурност... Мъжът ми влезе и ми даде пари...

Въпрос: Искаше ли ви сметка за това, което харчите?

Отговор: Винаги съм получавала толкова пари, колкото съм му искала.

Въпрос: И така, цели три месеца сте крили отровата и сте чакали сгодния момент да я употребите. Какво ви накара да изберете именно тази неделя, а не някой друг ден?

Отговор: Не знам. Чувствам се малко изморена, господин съдия, и ако ми позволите...

Господин Жифр вдигна глава. Беше сериозен, озадачен. За малко да прекара пръсти през рядката си коса.

— Това е всичко, което можах да науча от нея — призна той. — Надявам се, че ще ми дадете някои пояснения.

Той се обърна към Франсоа Донж не като съдия, а като мъж към мъж. Стана, закрачи из малката чисто измазана стаичка, с ръце, пъхнати дълбоко в джобовете на широките си панталони.

— Няма защо да ви обяснявам, господин Донж, целият град говори, че е правен опит за убийство от ревност, споменават се имена... Знаем също, че тези слухове не бива да оказват влияние върху правосъдието. Имате ли основания да смятате, че жена ви е била в течение на някаква ваша връзка, ако сте имали такава?...

Колко устремно се носеше напред! И как внезапно спря да крачи, смаян от отговора на Франсоа:

— Жена ми беше в течение на всичките ми връзки...

— Искате да кажете, че ѝ разказвахте приключенията си?

— Когато ме питаше...

— Извинете, че настоявам, но това е тъй поразително... имам нужда от някои разяснения... Значи сте имали не едно, а много приключения...

— Доста, но повечето от тях без значение, често дори за един ден.

— И като се прибирахте у дома, ѝ разказвахте...

— За мен тя беше приятелка... И сама ме предразполагаше...

Машинално произнесените думи поразиха Франсоа и той се замисли за момент.

— Отдавна ли започнаха тези признания?

— Преди много години... Не бих могъл да кажа с точност...

— И си оставахте съпрузи? Искам да кажа, имахте нормални съпружески отношения?

— Доста рядко... Здравето на жена ми, особено след раждането, не позволяваше...

— Разбирам. Тя ви е позволила да потърсите другаде онова, което не е могла да ви даде...

— Горедолу, без да е точно това.

— И никога не сте почувствали у нея и най-слабата ревност?

— Никога.

— И до края, тоест до неделя, си останахте приятели?

Франсоа бавно изгледа следователя от главата до петите. Представи си го в семейството му, в съборетината на лекаря, когото той познаваше. Представи си го как върти педалите със защипани крачоли на панталоните. Представи си го в неделя на литургия, следван от шестте деца и отрудената си жена.

И произнесе „да“ само с устни. Секретарят старателно записваше всичко, а процеждащото се през щорите слънце се отразяваше в лъскавите му коси.

— Разрешете ми да наблегна върху това, господин Донж...

И следователят го погледна жално, като човек, който знае, че не бива да упорства, но изпълнява дълга си.

— Уверявам ви, че нямам какво да добавя, господин Жифр...

Това „господин Жифр“ бе така неочаквано, че двамата се спогледаха, сякаш за миг не бяха свидетел и съдия, а само мъже, поставени от съдбата в неудобно положение. Следователят се изкашля, обърна се към секретаря си, сякаш искаше да му каже да не вписва това „господин Жифр“, но секретарят вече беше разбрал.

— Бих искал в най-кратък срок да предам делото на прокурора, за да сложа край на вълнението, което такава постъпка предизвиква в едно малко градче.

— Жена ми избра ли си адвокат?

— Отначало не искаше адвокат. Но аз настоях и тя се спря на господин Бонифас...

Най-добрият адвокат на колегията, шестдесетгодишен, с брада, влиятелен, славата му бе не само местна — носеше се из няколко окръга.

— Срещнал се е с клиентката си вчера следобед. Доколкото разбрах от това, което ми каза след посещенията си при нея, не е напреднал повече от мен.

Толкоз по-добре! Къде се бъркат тези хора в края на краищата! Какво се мъчат да открият? Да, какво? Защо? Какво ли щяха да правят

с истината, ако по едно чудо я откриеха? Истината!...

— Чуйте ме, господин съдия...

Не! Беше прекалено рано. Моментът не бе назрял.

— Слушам ви...

— Извинете, забравих какво исках да ви кажа. Пожелайте да ви предупредя, щом се почувствам уморен...

Не беше вярно. Никога мозъкът му не е бил така бистър. Този разговор му бе от полза — като гимнастика, която го бе пречистила.

— Разбирам... В такъв случай ние си тръгваме... Ще ви помоля да размислите и сигурно ще се съгласите, че ваш дълг е, в интерес на жена ви и на правосъдието...

— Да, разбира се, господин съдия! Вие сте прекрасен човек, образцов гражданин, възхитителен баща и глава на семейство, честен, дори умен съдия. Когато изляза от болницата, ще ви помогна да си намерите чудесна къщичка, защото познавам града както никоя друг, пък имам и връзки... Сам виждате, че не ви се сърдя, влизам в положението ви. Само имайте милост, не закачайте Беба Донж. Не се опитвайте да разберете Беба Донж.

— Извинявам се още веднъж, че ви изморих...

— Но моля ви... моля ви...

— Довиждане...

Той се сбогува, а в коридора го чакаше сестра Адони, която го изпрати до остъклената врата. Секретарят му го следваше, заслепен от слънцето.

А Франсоа, седнал на леглото си, гледаше втренчено масичката, която вече за нищо не служеше, и си мислеше, че Беба се бе държала точно както е трябвало.

Никога преди не се бе чувствал тъй близо до нея. Някои от отговорите сякаш й бяха подсказани от него. На моменти, докато следователят четеше, му се искаше да се усмихне в знак на одобрение.

Доволен ли бе? Не си задаваше този въпрос, но чувстваше мозъка си бистър, беше му олекнало на душата.

— Много сте любезна, сестро... Да, отворете прозореца... Този сенчест двор и болните, които бавно се разхождат, започват да ми харесват... Вчера видях един старец скришом да пуши зад едно дърво...

— Мълчете, моля ви! Ако ми кажете кой е, ще се наложи да стана строга...

— Какво ще му сторите?

— Ще го лиша от „неделята“... Защото на старците, които нямат особени изгледи да излязат вече от болницата, им даваме в неделя малко джобни пари...

— За да си купят тютюн, нали?

Очите му се смееха.

— Портфейлът трябва да е в самото ми. Вземете каквото има... Ще ви потрябва за „неделята“ на старците...

— Забравих да ви кажа, че имате още един посетител. Чудя се дали...

— Кълна ви се, сестро, не съм изморен. Кой е?

— Доктор Жалибер...

Хайде де! Милосърдната сестра също бе в течение, това личеше по целомъдрения ѝ израз.

— Нека влезе, сестро... Трябва да е ужасно разтревожен...

— Вече половин час кръстосва коридора и пуши цигари... Не посмях да му направя забележка, лекар е, но...

Жалибер се втурна в стаята като виелица, с изопнати в напрегната усмивка устни.

— Как е скъпият ми приятел?... Много ли преживя? Льовер ми каза, че добре сте понесли всичко...

Сестра Адони излезе намръщена.

— Току-що видях съдия-следователя. Случайно бях в болницата, имам тук един пациент... Нямаше да ви безпокоя, ако не ме бяха уверили, че тази сутрин сте много добре... Ще позволите ли?

Запали цигара, започна да крачи напред-назад, слаб, зле сложен, грозен както физически, така и душевно.

— Предполагам, че горкият съдия, който, между нас казано, не ми се вижда компетентен, а и какво ли не се говори за него в областта, се е опитал да ви извади душата?...

— Държа се много прилично...

— Дискретно? — запита Жалибер с несигурна усмивка.

— Прави всичко възможно, за да открие една истина, която аз самият още не съм разбрал...

На което Жалибер просташки отвърна:

— Без майтап?

Само като си помислеше човек, че заради Олга Жалибер, чиято плът бе стегната и сладка като слива и която се хвърляше пламенно, с дръзка страст както в живота, така и в любовта, Франсоа е трябвало десетки пъти да стиска ръката на доктора, да се храни на неговата маса и да играе с него бридж.

— Но... всъщност ще трябва да разберете как е решила да се защитава жена ви... Май че е избрала Бонифас за адвокат... Не виждам как този строг и отегчителен човек ще води защитата на дело от този род...

Изглежда, безпокойство глождеше сърцето му. Той очакваше една дума, но Франсоа нарочно не бързаше да я произнесе.

Какво ли още щеше да измисли Жалибер, за да го накара да проговори?

— Бонифас, с квадратната си брада и коси като четка, с гъстите си вежди и протритата си тога, се има за светец... Това е човек, който заради една гръмка реч не би се поколебал в името на морала да опозори целия град... Да се повери на такъв адвокат едно дело, в основата на което стои опит за убийство от ревност, е...

Тогава Франсоа произнесе с много благ глас:

— Не е от ревност...

Другият трябваше да се обуздае, за да не подскочи от радост, за да се престори на учуден.

— Как ще се защитава жена ви?

— Никак.

— Нима отрича? В сутрешния вестник пише, че...

— Какво пише?

— Че всичко е признала и дори, че е предумишлено...

— Точно така.

— Тогава?

— Нищо!

Жалибер, който би уморил десет болни, за да разшири клиниката си или за да си купи по-голяма кола, не можеше да се успокои, гледаше неспокойно Донж и се питаше дали той не му се подиграва.

— Все пак ще трябва да се брани... А бранейки се, може да замеси и трети лица...

— Тя няма да се брани...

— Никога не съм я разбирал — заяви Жалибер с крива усмивка. — Вчера стана дума за нея, не помня вече с кого, и рекох: „Никой никога не е разбрал за какво мисли Беба Донж...“ Не знам дали това не се дължи на възпитанието, което е получила в Истанбул... Не може да се отрече, че и майка ѝ е доста своенравна... А тя самата... В края на краищата какъв мотив изтъква за постъпката си?

— Никакъв.

— Невменяемост ли ще пледира? Имайте предвид, че от медицинска гледна точка това има смисъл, и що се отнася до мен, ако поискат да им свидетелствам... Говорих за това с Льовер... той би потвърдил, ако се наложи... Кажете, старче...

Франсоа го гледаше и се мъчеше да не се усмихне.

— Ако успеете да убедите Бонифас или по-скоро чрез някой друг, сигурен човек, тъй като не е много редно... Като пледира невяменяемост, той ще си осигури успех, а пък аз от своя страна се наемам с лекарите, които ще бъдат назначени за експерти...

— Беба не е луда... Не се притеснявайте, Жалибер... Ще видите, всичко ще се оправи... Строежът върви ли? Расте ли, сградата? Не ми се сърдете, но е време за процедурите...

Той се пресегна и натисна звънеца. Сестра Адони почука леко на вратата и влезе, без да чака отговор.

— Викахте ли ме?

— Ако старшата сестра е свободна, можете да започнете.

Искаше процедурите да приключат по-скоро и да остане сам в чистата стая, с отворения към двора прозорец, в колосаните чаршафи, облекчен и замаян от инжекциите, които му слагаха два пъти дневно.

Толкова бързаше да остане насаме с Беба, че дори не изчака Жалибер да си тръгне. Едва чу сбогуването му. Очите му бяха затворени. Усети, че го събличат, че го обръщат, че го потупват...

— Кажете, ако ви боли...

Но той не отговори. Вече беше далеч. Може би го болеше, но това нямаше значение.

... Стая в хотел, или по-скоро в луксозен хотел с огромни прозорци и ослепително бели балкони, откъдето, отвъд Кроазет, се откриваше цялото пристанище на Кан с преплетените мачти, строините и дълги яхти, които се докосваха, и лилавосинята шир, по която сновяха моторници...

Феликс и Жана бяха избрали Неапол. От нещо като благоприличие, или по-скоро от уважение към другия, двамата братя бяха прекарвали сватбените си пътешествия поотделно. Дали в края на краищата не бяха сгрешили?

Една нощ пътуване в спален вагон. Мимози на гарата. Момчето от хотела ги чакаше.

— Господин и госпожа Донж?... Следвайте ме, ако обичате...

Един Франсоа с най-ироничната си усмивка, която се появяваше, когато не беше особено горд със себе си. Всъщност малко се страхуваше, а освен това се чувстваше смешен. Не е ли смешна ролята на младоженеца, в пълно с цветя купе, подаръци, връчени в последния момент, и това младо момиче, очакващо да стане жена, което знае, че моментът приближава, и несъмнено те дебне със смесица от нетърпение и страх?

— Знаете ли, Франсоа, какво най-много ми се иска?

Тогава още си говореха на „ви“. Впрочем след десет години брачен живот това все още често им се случваше.

— Ще ми се смеете естествено... Иска ми се да се разходим с лодка... Това ще ми напомни за Босфора. Сърдите ли се?

Не! Да!... Та това бе направо нелепо. Още по-неприятно беше, защото никъде не видяха лодка с гребла. Покрай целия кей имаше спрели моторници и собствениците им буквално ги обсаждаха.

— Разходка из морето?... Остров Света Маргарита...

Но Беба не усещаше смешното положение, стискаше му ръката и шепнеше на ухото му:

— Малка лодчица и само ние двамата...

Най-сетне я намериха тази малка лодка. Беше тежка. Греблата бяха прикачени някак си особено и постоянно се измъкваха. Беше горещо. Беба седеше зад него и потапяше ръцете си във водата също като на пощенска картичка. Ловци на морски таралежи ги гледаха учудено и една яхта, която се прибираще, за малко не ги обърна.

— Сърдите ли ми се?... Случвало ми се е на Босфора, вечер, да наема сама малка лодка и да я оставя да ме носи по течението, докато падне нощта...

Е, разбира се! На Босфора...

— Ако сте изморен, да се върнем...

Искаше му се да пийне нещо на бара, но тя вече беше в асансьора. Дори момчето, което караше асансьора, ги гледаше с подигравателна усмивчица. Беше десет часът сутринта.

— Тази ярка светлина не ви ли плаши, Франсоа? Струва ми се, че морето ни гледа.

Морето ги гледало! Добре! Спусна щорите. А те нарязаха всичко на тънки ивици, включително и тялото на Беба. Тя не умееше да целува, устните ѝ оставаха безжизнени. По всяка вероятност допирът на устните ѝ се е струвал необходим, но варварски ритуал.

През цялото време остана с отворени очи, с поглед, забит в тавана, а от време на време пребледнялото ѝ лице болезнено потръпваше.

Какво точно бе казал? Нещо като:

— Ще видите, че по-скоро, след няколко дни...

Тя му стисна ръката с влажните си пръсти и прошепна:

— Разбира се, Франсоа...

Така се казва, когато искаш да направиш удоволствие на някого, за да не се почувства съвсем нещастен. Малките ѝ гърди, които не бяха нито меки, нито стегнати, изхвъркналите ѝ ключици...

Тъй като не знаеше какво да направи, той стана и отиде по пижама до големия прозорец. Вдигна щорите, запали цигара. Ако можеше, ако в този момент бе посмял да постъпи както желаше, щеше да позвъни и да си поръча портвайн или уиски. Слънцето осветяваше леглото. Беба се беше завила. Лицето ѝ бе заровено във възглавницата и се виждаха само русите ѝ коси. Стори му се, че забеляза леко потреперване...

— Да не плачеш?

За първи път се бе обърнал към нея на „ти“ — едновременно покровителствено и сърдито. Изпитваше ужас от сълзи, от всичко, което усложнява простите и чисти неща, от тази глупава разходка с лодка, от тези вперени в тавана очи, а сега и от сълзите ѝ.

— Слушай, миличко... Ще те оставя да си починеш... След час или два ще обядваме заедно на терасата...

Когато слезе долу, облечена в кремава рокля с малки воланчета, която я правеше едновременно жена и момиче, тя изглеждаше по-слаба от всякога, по-сериозна както в изражението, така и в движенията си.

Мъчеше се да се усмихне. Намери го в бара, където току-що си бе поръчал коктейл.

— Тук ли сте?

Защо ли прочете упрек в тези три думи? Защо тя хвърли поглед към цигарата му?

— Чаках ви... Поспахте ли?

— Не знам...

Оберкелнерът чакаше почтително на няколко крачки разстояние.

— Госпожата къде предпочита да обядва, на слънце или на сянка?

— На слънце... — рече Беба и побърза да добави: — Ако предпочитате, Франсоа...

Той предпочиташе на сянка, но нищо не каза.

— Разочаровах ви...

— Не, разбира се...

— Моля ви за извинение...

— Защо настоявате да говорим за това? — вдигна той глава. С удоволствие вкушваше разнообразните предястия.

— Не съм гладна... Вие си обядвайте, но не ме насилвайте... Сърдите ли ми се?

И какво още?

— Не, не се сърдя!

Въпреки волята си отговаряше сърдито.

* * *

— Готово, господин Донж. Много ли ви измъчихме? Сега ще можете да си починете два-три часа... Още малко само, да ви направят инжекцията...

През премрежените си клепащи, които се слепваха, той смътно видя бялата касинка и пълното, добродушно лице на сестра Адони.

V

Почти беше завързал вратовръзката си — без огледало (изглежда, за да не плашат болните, не слагат огледала в болничните стаи); прозорецът бе широко разтворен, сянката под яворите бе прохладна и въпреки присъствието на облечените в сини пижами старци, насядали по пейките, въпреки бързото пренасяне на някоя носилка малко тъжно бе да се обърнеш пак към стаята и да си кажеш, че вече не си част от нея. До такава степен, че тази сутрин бяха махнали дори и чаршафите!

Феликс, който случайно бе облякъл светъл костюм, излезе от администрацията, прибирайки портфейла в джоба си, прекоси коридора и се приближи с радостна стъпка.

— Готов ли си?

— Да... Всичко ли е уредено?... Да не си забравил сестрите?

Самият Франсоа не забравяше нищо при каквито и да е обстоятелства. И за да докаже това, той отбеляза, смръщил вежди, с несесера в ръка:

— Трябваше да те предупредя да не даваш нищо на онази, тъмнокосата, дете е малко кривогледа... Една вечер направо ме заряза, защото ѝ било свършило работното време.

Те прекосиха коридора, покрит с жълти плочки.

— Е, сестра Адони?... Този път ви напускам!... Всъщност има да уредим едно нещо... Спомняте ли си какво ви казах да вземете от портфейла ми? Защо не го сторихте?

— Не посмях...

— Колко старци имате в отделението?

— Двайсетина...

— Значи така... По десет франка на неделя... Феликс, дай, ако обичаш, хиляда франка на сестра Адони и ще ѝ изпращаш по толкова всеки месец... При условие, сестро, че си затваряте очите, когато намерите тютюн в джобовете им, нали?

Колата на Феликс. Атмосферата на улицата, която той беше забравил.

— Виж ти, оправил си калника...

— Впрочем...

Феликс караше и говореше, като подбираше внимателно думите си и от време на време хвърляше погледи на брат си в огледалото.

— Вчера Жана отиде да я види...

— Какво е казала?

— Питала как е Жак. Когато разбрала, че Жана помага на Март да се грижи за него, не останала особено доволна. „Оставих на Март подробни инструкции — казала. — Впрочем бих искала тя да дойде да ме види...“ Изглеждала съвсем спокойна, същата както винаги. „Мама при госпожа Бертола ли е?“ — попитала.

— Внимавай! — рече Франсоа и изправи волана, защото Феликс, погълнат от разговора, за малко щеше да попадне в една дупка.

— Когато си тръгвала, Жана ѝ рекла: „Слушай, Беба... На мен можеш да се довериш...“ А жена ти ѝ отговорила: „На теб най-малко, мила Жана... Не си ли забелязала, че ние двете нямаме нищо общо... Кажете на Март да дойде... Не се занимавай с Жак...“

Беше десет часът сутринта. Задминаваха огромни товарни камиони. В дъното на улицата се показва пазарният площад.

— Това ли е всичко?

— Да... В „Шатенъоре“ всичко е наред... Жана е малко раздражена естествено... Най-вече заради Жак... Все едно да я обвинят, че не умее да гледа деца... Знам, разбира се, че... Досаждам ли ти?

— Не...

Ето го и Кея на кожарите, бялата къща и неравната настилка в дъното, където Франсоа някога бе играл на топчета. Слезе сам от колата и влезе не през главния вход, а през вратата на кабинета.

— Добър ден, господин Франсоа...

— Добър ден, госпожо Фламан...

Съвсем я беше забравил тази! Поруменяла, развълнувана, с ръка върху гърдите си, гледаше го с широко разтворени влажни очи. Несъмнено тя бе сложила розите върху бюрото му.

— Да знаете как се разтревожихме, когато стана нещастieto! Не се ли чувствате все още слаб?

Той ѝ обърна гръб и сви рамене. Посрещна го познатата, малко сладникава миризма на къщата, по-скоро на канцеларията, миризма,

равна на която нямаше никъде. Слънцето по особен начин се провираше между напречните пръчки на ниските прозорци и се отразяваше върху политурата на мебелите. На стената, точно над часовника в стил „Луи-Филип“ с черно-златна рамка, имаше и едно малко кръгло потрепващо слънчево зайче, което го озадачаваше, когато бе малък. Следобед то се изместваше върху другата стена и се разхождаше по снимката от конгреса на майсторите кожари в Париж. На нея баща му беше със скръстени ръце.

— Платиха ли големите магазини в Нанси, Феликс?

— Не беше лесно, но платиха...

Това бе единствената стая в къщата, останала непроменена. Двамата братя Донж имаха модерни кабинети на други места, но тук, от бащината къща, започваха всички техни сделки. Раираните тапети по стените вече бяха пожълтели. Франсоа използваше писалището на баща си, облицовано с тъмна кожа, с петна от лилаво мастило, с малка етажерка над него. Върху отсрещната стена беше закачил портрета на баща си — с дълги мустаци и гъста коса, с твърда яка и черна вратовръзка, като занаятчия в неделен ден. По-рано снимката висеше в спалнята, до тази на майка му. Когато Беба влезе в къщата и заговори за обновяване...

Сега и майка му висеше в кабинета, на другата стена, срещу Феликс. Тук бяха и столовете с плетени седалки, които Франсоа помнеше, откакто помнеше и себе си.

Миризмата... Той стоеше малко разсеян, възприемаше бавно своя дом, своето място, оставяше атмосферата да проникне в него, ала изведнъж тази миризма го изненада...

— В този край на бюрото сложих едно лично писмо...

Госпожа Фламан, разбира се! Бе забравил миризмата на секретарката си, госпожа Фламан, доста налята червенокоса жена, с жив поглед, влажни устни, с едър бюст и гъвкава талия, която обаче обилно се потеше.

Май че заради нея от самото начало...

Писмото с клеймо от Довил бе с почерка на Олга Жалибер и той съвсем не бързаше да го прочете. Феликс седеше зад бюрото си и сортиреше сутрешната поща.

Една заран, може би два месеца след женитбата, Беба, в лека копринена рокля, бе слязла долу.

— Може ли?

Феликс беше излязъл. Госпожа Фламан седеше на мястото си. Тя стана много бързо, може би прекалено бързо, за да поздрави, и направи няколко крачки към вратата.

— Къде отивате? — попита Франсоа.

— Мислех...

— Останете... Какво има, мила?

Беба почти не бе влизала в кабинета и сега го разглеждаше подробно.

— Мислех само да ти пожелаю добро утро... А, тук ли си закачил портретите?...

Той забеляза как тя се намръщи, като мина покрай секретарката: миризмата естествено.

На обед, когато двамата се хранеха около кръглата маса в трапезарията, тя попита:

— Необходимо ли е това младо момиче да стои в кабинета ти?

— Тя е омъжена жена, госпожа Фламан... От шест години ми е секретарка... В течение е на всичките ни работи...

— Питам се как понасяш миризмата й...

Вероятно голяма част от злото идваше от загнездената в него мисъл: жена му не бе способна да каже или да направи нещо без умисъл. Говореше прекалено спокойно и го гледаше право в очите, като в Роаян. Заключение то й го ядоса:

— Впрочем ти по-добре от мен знаеш какво да правиш...

— Точно така!

Доказателството, че е имала задна мисъл... Ето го! Сега, след толкова години, той се съмняваше, че това наистина е доказателство... На два-три пъти бе помолила Феликс да я разведе по всички места... Една неделна утрин, няколко дни след разговора, той бе сам в кабинета, за да довърши някаква спешна работа, когато тя влезе, облечена в муселинова рокля.

— Зает ли си?

И започна да се разхожда напред-назад. От време на време проблясваха лакираните й нокти, за които всяка сутрин отделяше повече от половин час.

— Кажете ми, Франсоа...

— Слушам те...

— Не мислиш ли, че и аз бих могла да помагам...

Той я бе погледнал със смръщени вежди.

— Какво би желала да правиш?

— Да работя тук с теб в този кабинет...

— На мястото на госпожа Фламан?

— Защо не? Ако се плашиш, че няма да се справя с машинописа, аз бързо ще го усвоя... В Истанбул си имах портативна машина... Обичах да пиша на нея писмата си и...

С лакираните си нокти, разбира се, с фееричните си рокли, крехки като крилца на пеперуда! Ще слиза в десет-единадесет часа, ухаеща на току-що взета вана с ароматични соли и козметични кремове...

Значи го ревнуваше от госпожа Фламан!

— Невъзможно, мила. Ще минат години, докато навлезеш. Пък и не ти е тук мястото...

— Прощавай, повече няма да говоря за това.

Би могъл да добави няколко мили думи, но не го направи. За малко да стане, когато тя излизаше малка скована, малко напрегната, и да я повика да се върне...

Не, не трябваше да я свиква на такива детинщини, иначе животът щеше да стане непоносим.

След четвърт час я чу да крачи из тяхната спалня. Какво ли правеше? Без съмнение вземаше мерки, избираше платове. Точно тогава тя се зае да обнови част от къщата. Ето, двете снимки на баща му и на майка му бяха вече свалени долу. Вчера тя разтваряше каталози, разглеждаше мостри.

— Какво мислиш за това, Франсоа? Тази коприна е много скъпа, но няма друга в този зелен цвят...

Нежно, бадемово зелено, любимият ѝ цвят.

— Щом искаш... Знаеш, че ми е все едно...

— Бих искала да знам мнението ти...

Мнението му! Добре! Неговото мнение беше, че трябва да оставят къщата такава, каквата е. Дали не сгреши, че не ѝ го каза направо? Може би, в края на краищата... Той я бе оставил да се забавлява като дете и през това време бе спокоен.

Не обичаше да я вижда замислена, защото тогава тя му убягваше. Освен това изпитваше ужас от усложнения, а тя усложняваше всичко

без всякакъв повод. Ето, например две или три седмици след като се прибраха в къщата от Кан. Още нищо не бе сменено от старата мебелировка. Спяха в голямото орехово легло на родителите му, тапети на цветя украсяваха стаята.

Една сутрин много рано в съседния двор пропя петел и Франсоа се събуди с усещането, че нещо не е наред. Дълго време лежа неподвижен, неспокоен, после отвори очи и видя до себе си Беба, която седеше на леглото и внимателно го разглеждаше.

— Какво правиш?

— Нищо... Слушах дишането ти... То е по-силно, когато лежиш на лявата си страна...

Това съвсем не му подобри настроението.

— На лявата страна винаги спя по-зле...

— Знаеш ли какво си мислех, Франсоа?... Че отсега нататък ще живеем все заедно, заедно ще остареем, ще умрем...

Тя беше много сериозна, тънка като струна в нощницата си, а на него му се спеше, защото бе едва пет часът сутринта.

— Мислех си също колко е жалко, че не познавам баща ти...

Не беше жалко, а цяло щастие, защото суровият татко Донж твърде зле би приел подобна снаха. Нима тя не си даваше сметка за това? Не беше ли видяла снимката на кожаря с големите мустаци, който на всички портрети бе скръстил свирепо ръце?

— Спиш ли?

— Не...

— Досаждам ли ти?

— Не...

— Искам да те помоля да ми обещаеш нещо. Но не ми обещавай, ако не си сигурен, че ще можеш да го изпълниш... Обещай ми, че каквото и да се случи, винаги ще си искрен с мен... Обещай ми, че винаги ще ми казваш истината, дори ако това ми причинява болка... Разбираш ли, Франсоа? Прекалено грозно ще е да живеем цял живот в лъжа... Ако си разочарован, трябва да ми го кажеш... Ако един ден спреш да ме обичаш, също трябва да ми го кажеш и всеки от нас ще поеме по своя път... Ако ми изневериш, няма да се сърдя, но държа да го зная... Обещавах ли?

— Странни мисли ти минават през главата рано сутрин...

— Отдавна мисля за това... Откакто сме женени... Ще ми обещаеш ли?

— Добре, обещавам...

— Погледни ме в очите... Искам да съм сигурна, че това е истинско обещание, че мога да разчитам на теб...

— Обещавам... Спи сега...

Вероятно не бе заспала веднага, но в десет часа все още спеше, по-спокойна от всякога.

— Госпожо Фламан...

— Да, господине?...

— Повикайте домакина... Ще му кажете да премести бюрото ви от татък...

— В килера?

— Ще трябва само да премести кофите и метлите си другаде...

Има място под навеса, в дъното на двора...

Долната устна на секретарката му трепна. Той погледна цветята върху бюрото си и когато вдигна очи, те бяха още по-студени.

— Веднага ли?

— Да, веднага.

— Нещо лошо ли съм сторила?

В такива моменти, когато не повишаваше глас, а лицето му беше почти безизразно, с прозрачни зеници, той бе най-страшен.

— Не съм казал, че сте сторили нещо лошо. Повикайте домакина и нека побърза...

Той стана и допря чело о прозореца, откъдето се виждаше познатият от детството му кей.

Невъзможно му беше след толкова време да твърди точно в какъв ред бе протекло всичко: първо сцената в леглото с прословутото обещание, а след това госпожа Фламан и миризмата й... После това нелепо хрумване да работи като секретарка на мъжа си...

Тя го ревнуваше не само от жените, но и от работата му, от всичко у него, което не беше тя. Ето как я бе разбрал тогава.

Пък и това съжаление, че не познавала стария Донж! И за какво, господи? За да изучи по-добре родословието му?

Какво още му бе казала след няколко седмици? Не! Беше два, дори три месеца по-късно, защото Жана току-що бе обявила с шумна непринуденост, че очаква дете.

— Аз, която разчитах на женитбата, за да отслабна! — шегуваше се Жана в добро настроение. — На всичко отгоре и мама се сърди...

Феликс беше доволен. Нищо не бе в състояние да усложни живота му. Тъща му имаше слабост към него, докато на Франсоа гледаше с известно недоверие.

Една есенна вечер Франсоа и Беба се разхождаха по кея пред къщата. Същото правеха и съседите — едни на двойки, други на групички. Слънцето бе залязло. Открай време, доколкото си спомняше Франсоа, живеещите край нея излизаха да се разхладят покрай водата, преди да си легнат.

След продължително мълчание, хванала мъжа си под ръка, Беба бе въздъхнала:

— Не ми ли се сърдиш?

— За какво?

— За това, което те помолих...

— Какво ме помоли?

Странно нещо — той помисли, че става дума за госпожа Фламан, и това отново му развали настроението.

— Не си ли спомняш?... Да изчакаме две или три години преди...

И тя, винаги така пряма, така хладнокръвна, се смути.

В такива моменти се превръщаше в малко момиченце.

— Преди да имаме дете?... Това ли е?...

Това ли бе всичко?

— Не, мила...

— Трябва да ти кажа... Не че съм егоистка или че искам да си поживея, докато съм млада... Страх ме е, Франсоа...

— От какво те е страх?

— Струва ми се, че после никога няма да съм същата... Но ако това не ти харесва и искаш да си имаме дете по-рано...

Той бе стиснал пръстите ѝ с искрена нежност.

— Бедничката ми...

Какво ли не ѝ хрумваше. Още повече, че макар и да искаше деца, той не бързаше особено.

— Значи ми даваш още две години?

Даваш! Да не би да е господ-бог! В края на краищата...

— Разбира се — две години, ако искаш четири... Както пожелаеш... Какво ти е?

— Струва ми се, че стана хладно...

— Като ходиш гола...

— Прощавай...

И това беше вярно! Тя много добре знаеше, че вечер край водата става хладно. Знаеше, че той обича тези часове, когато можеше да се отпусне и да се поразходи. Защо тогава се обличаше така нелепо — с рокля като паяжина и парче коприна върху раменете, което не можеше да я стопли?

Беше придобила още един странен навик: оттогава, когато ѝ се налагаше да дойде за нещо в кабинета, било за пари или за нещо друго, винаги чукаше на вратата. Госпожа Фламан също бе забелязала това и не пропускаше да изгледа заговорнически Франсоа. Това бе нелепо, още повече, че...

И останалото дойде съвсем глупаво. Беше една зимна вечер. Бяха ходили на театър да гледат някаква гастролираща трупа. Госпожа Д'Онвил, Феликс и Жана също бяха там. После ходиха до кафенето в центъра. Франсоа и Беба се прибраха пеш, а стъпките им кънтяха по плочите на тротоара. На един ъгъл близо до моста минаха покрай някаква двойка, сгушена до стената. Двамата така плътно се бяха притиснали един о друг, че телата им се бяха слели...

Беба се облегна още повече върху ръката на мъжа си. Малко по-нататък, при кея, на стотина метра от тях, тя така силно се притисна към него, че Франсоа я прегърна и нежно я целуна.

И внезапно, когато той най-малко очакваше, тя се отскубна — хладна, безразлична.

— Какво ти става?

— Нищо...

— Но, мила... Преди малко...

Тя ускори крачка. На прага го изчака да отключи вратата. После се втурна към спалнята.

— Няма ли да ми кажеш какво ти става?

Последва пронизващ, остър поглед.

— Отказваш ли?

Той си бе свалил сакото, за да се чувства по-удобно.

— Слушай, Франсоа... Спомняш ли си обещанието, което ми даде онази сутрин? Всичко да ми казваш, каквото и да се случи! Готов ли си да го изпълниш?

Обзе го тревога.

— Не разбирам...

— Защо лъжеш?... Нали се споразумяхме помежду ни да няма лъжи?...

Тя изглеждаше съвсем спокойна, хладнокръвна.

— Наистина ли не знаеш защо те отблъснах преди малко, когато ме целуна?... Вземи си сакото... Не успя да го смениш, преди да отидем на театър...

Тогава той и не подозираше, че в този момент бе заложен целият им живот на карта. Седеше на ръба на леглото и размишляваше, претегляше кое е „за“ и кое „против“, наблюдаваше Беба и се възхищаваше на хладнокръвието ѝ.

— Вече ти казах, че не съм ревнива... Не искам и... Разбираш ли?... Ще си остана твоя жена, както и преди, защото съм твоя съпруга... Освен това ще можеш да споделяш с мен всичко като с другар, като с Феликс например...

Беше се загледал в сребристия радиатор, инсталиран съвсем наскоро. Имаше на разположение само няколко секунди, за да вземе таква важно решение.

— Отдавна ли е твоя любовница госпожа Фламан?

Той прекара ръка по челото си, после през косите си, изправи се и застана неподвижен наред стаята.

— Отговори ми...

— От години спя с нея, но тя не е това, което наричат „любовница“...

Мълчание. Той се обърна към нея, тъй като не я виждаше. Не бе помръднала. На погледа му отговори с лека усмивка.

— Видя ли?

— Какво да видя?

— Нищо... Винаги съм мислила, че тя е от твоя тип жени...

— Зависи — рязко отвърна той.

— Именно... Правилно съм усетила още от първия ден, че трябва да чукам, преди да вляза в кабинета...

— Ако желаеш, ще я отпратя...

— Защо? Първо, тя не е виновна... После, ще имаш нужда от друга...

Странно усещане. Франсоа се чувстваше като освободен и същевременно в атмосферата имаше нещо особено, което го безпокоеше, сякаш почвата под краката му не бе сигурна.

Беба беше тъй спокойна! Нали тя бе поискала да се омъжи за него? Не знаеше ли, че...

— Феликс знае ли? — попита тя и се зае с вечерния си тоалет.

— Сигурно се досеща. Никога не разговаряме на тази тема...

— Аха!

Защо беше това „аха“?

— Мъжът ѝ нищо ли не знае?

Тогава Франсоа се смути. Мъжът ѝ беше телефонен техник. Свестен човек, с мустаци като на татко Донж. Два-три пъти беше оправял телефона в къщата и бе работил в кабинета, когато Франсоа и жена му бяха вътре.

— Ето, господин Донж, надявам се, че вече няма да се поврежда...

Подаваше му широка десница, от смущение избягваше да се сбогува с жена си, към която хвърляше бегъл поглед.

— Не, нищо не знае.

— А ти не мислиш ли, че вечер... в леглото на този мъж...

— Всичко е много по-маловажно, отколкото си го представяш!...

Ако ти кажа, че...

— Какво?

— Нищо, твърде смешно е...

— Можеш да ми го кажеш, защото отсега нататък сме приятели...

— Никога не съм се обръщал към нея на малко име... Дори не го знам... Веднага след това, без да ѝ дам да си отдъхне, започвам да ѝ диктувам: „В отговор на вашето запитване от...“ Успявате ли, госпожа Фламан?... Датата ще видите върху писмото... „Имам честта да ви съобщя, че не ни е възможно при настоящите условия да направим отстъпките, които...“

Тя се смееше. Той не виждаше лицето ѝ, наведена над тоалетката, но я чуваше как се смее и се усмихна, доволен, докато

събуваше обувките си.

— Виждаш ли, скъпи, това няма никакво, ама никакво значение!... Още повече, че не съм твоят тип жена... Признай си го...

— Зависи... Няма съмнение, че никога не си умеела и едва ли ще се научиш да се любиш... Впрочем това не е най-важното в живота... Сърдиш ли ми се?

— Защо да ти се сърдя? Ти беше искрен...

— Нали държеше на това?

— Да...

Сега се питаше дали не бе сгрешил. А тогава? Толкова по-зле за нея, нали го бе поискала?

— За какво мислиш? — попита той, като си лягаше.

Вече имаха нови легла, единични, еднакви, модерни — Беба ги беше изписала. Стаята бе светла. От старата къща нямаше и помен.

— За нищо... За това, което току-що ми каза...

— Мъчно ли ти е?

— Няма за какво да ми е мъчно...

— Ако държиш, повече няма да се случи... Понякога минават дни, седмици, без да я докосна. После някоя сутрин без причина...

— Разбирам...

— Не можеш да ме разбереш, защото не си мъж...

Тя влезе в банята, която бе изцяло подновена. Трябваше да слезе едно стъпало. Навсякъде в къщата трябваше да се слиза по стъпала и да се минава по преплетени коридори.

Дълго време не излезе оттам. Той се разтревожи. Помисли си, че може би плаче. Понечи да отиде да види, но се подвоуми — сцената, която си представи, го разколеба.

И добре направи, защото тя се върна със сухи очи и невъзмутимо лице.

— Лека нощ, Франсоа... Време е да спим...

Целуна го по челото, легна и изгаси лампата.

Когато се обърна, домакинят и госпожа Фламан изнасяха папките и пишещата машина. Той ги погледна, сякаш бяха неодушевени предмети, но не издържа така успешно на въпросителния поглед на Феликс.

— Какво стана с договора... — попита, за да прикрие смущението си.

— Подписах го миналата седмица... Наложих се да дам десет хиляди франка на управителя, който...

— Пет хиляди щяха да му стигнат — подхвърли Франсоа, защото изпитваше нужда да отмъсти някому, пък било то и на брат си.

И машинално отвори писмото на Олга Жалибер.

„Скъпи Франсоа,

Пиша ти от хотел «Роаял», стая 133. Това не ти ли напомня за нещо? Ако дъщеря ми Жаклин не бе с мен...“

Защото Олга Жалибер имаше тринадесетгодишна дъщеря, затворена и докачлива, която гледаше Франсоа с омраза, сякаш знаеше. Впрочем дали не бе подразбрала? Майка ѝ почти не се криеше от нея.

„Когато научих за случилото се, веднага си помислих, че ще е най-добре да замина за известно време, и тъй като все още е сезонът на отпуските... Гастон бе на същото мнение... Разбира се, не сме разговаряли за нищо, но почувствах, че е неспокоен и че ще се опита да те види... Току-що получих от него писмо, в което ми пише, че се чувстваш добре, доколкото това е възможно, и че всичко се урежда...

Все още не мога да проумея постъпката на Беба... Спомни си обаче какво ти казах, когато ми призна, че тя знае всичко... Виждаш ли, Франсоа, ти не разбираш нищо от жени и най-вече от млади момичета, а тя си е останала, така да се каже, младо момиче.

Но станалото, станало... Много се изплаших за теб, пък и за всички останали... Човек не знае докъде може да стигне един скандал в малкия град.

Тъй като ще те изписват от болницата (съдейки по писмото на Гастон, ти ще си излязъл, когато получиш моето, затова го адресирам до вас), та тъй като ще те

изписват, казвам, надявам се, че ще намериш начин да прескочиш дотук... Обади ми се предварително за часа на пристигането си, за да изпратя Жаклин на тенис или някъде другаде с приятелките й...

Имам много неща да ти казвам. Много ми липсваш. Най-добре ще е да се обаждаш в часовете за храна, без да си казваш името, за да не го обявяват в столовата.

Нямам търпение да ме стиснеш в прегръдките си. Обожавам те.

Твоя Олга“

— Феликс!

Феликс положително бе познал, макар и от разстояние, почерка на писмото, което Франсоа все още държеше в ръка.

— Следобед нали нямаш нужда от мен?

Той разбра, че Феликс се заблуждава. За пръв път може би почувства упрек в погледа на брат си.

Тогава му се усмихна успокояващо; рядко се усмихваше така — леко иронично, сякаш от приличие.

— Мисля, че ще спя в „Шатеньоре“... Все още имам нужда от почивка... Да предам ли нещо на жена ти?

— Нищо особено... Ще отида в събота и ще остана до понеделник сутринта. Чакай, мисля, че ми поръча безсолно масло.

— Аз ще й занеса...

Изведнъж закри очи с ръка.

— Какво ти е, Франсоа?

Той залитна, сякаш силите го бяха напуснали.

— Нищо... Остави...

Свали ръката си.

— Още си слаб...

— Да... малко...

Но Феликс бе забелязал тънка мокра следа върху бузата му.

— До утре...

— Няма ли първо да обядваш?

— Там все ще има нещо за хапване...

— Мислиш ли, че е благоразумно да шофираш?

— Хайде, няма страшно... Що се отнася до десетте хиляди Франка комисиона...

— Мислех, че така трябва...

— Именно... И аз го мисля... Правилно си постъпил.

Феликс не разбра. Самият Франсоа трудно би му обяснил.

И двамата едновременно наостриха уши. Доловиха някакъв необичаен шум, чийто произход трудно можеше да се определи. Накрая се обърнаха към вратата, която свързваше кабинета с килера.

Беше госпожа Фламан, която плачеше, съвсем сама, хлипаше тихо, обгърнала с ръце пишещата си машина, с лице в шепите.

VI

Присъствието на една малка, бяла, двуместна кола пред бариерата на „Шатеньоре“ бе достатъчно, за да прекъсне неговия полет. Защото още от града, от Кея на кожарите, той летеше като за първа любовна среща.

Кой ли бе дошъл на гости? Бариерата бе спусната. Той слезе намръщен от автомобила, вдигна я и погледна към градината. Под оранжевия чадър различи снаха си Жана, изтегната върху шезлонга. С лице към него, в едно от плетените кресла седеше друга жена, с шапка на главата, но отдалеч Франсоа я виждаше само като цветно петно.

За да прибере колата в гаража, той трябваше да мине покрай чадъра, по червената алея. Когато наближи, от тревата изскочи датски дог — бял на черни петна — и Франсоа разбра, че гостенката беше Мими Ламбер. Тя вече ставаше от креслото и сигурно казваше на Жана: „Предпочитам да не го срещам...“

Франсоа вкара колата в гаража, без да затваря вратата, и се върна при чадъра, но снаха му вече се бе облакътвила на бариерата, а Мими Ламбер седеше зад волана на малката си открита кола. Кучето на съседната седалка стърчеше с цяла глава над нея.

Жените бяха пили аперитив и погледът на Франсоа машинално се спря върху кристалните чаши с необичайна, но изящна форма. Ледът леко ги бе запотил. Резенчетата лимон трептяха на дъното, покрито с красива червена течност.

Жана се приближи до него съвсем непринудено, подаде му ръка.

— Здравей, Франсоа. Как си?

— Здравей, Жана. Как са децата?

— Изпратих ги с Март до „Катр сапен“. Всеки момент ще се върнат.

Тя отново се изтегна в шезлонга. Права изглеждаше кипяща от енергия, но когато си почиваше, инстинктивно, като животните, приемаше лежача поза.

— Госпожица Ламбер не пожела ли да ме види?

— Направо избяга, горката. Изглежда, си се отнесъл доста грубо с нея...

Той седна почти на същото място, както в онзи трагичен неделен ден, наля си аперитив, бавно отпи и погали с морен, дълбок, почти страстен поглед къщата, градината, масата с чадъра. Изглежда, че слабостта изостряше болезнено възприятията му. Преди малко, на път за имението, изгаряше от нетърпение да пристигне, да зърне бялата бариера, червения покрив на „Шатеньоре“ и ръцете му конвулсивно стискаха волана.

— С удоволствие бих поговорил с нея...

В града я наричаха „мъжкараната“. На колко ли години беше? Тридесет и пет? Всъщност тя нямаше възраст. Винаги си беше такава — върлинеста, яка, с почти мъжко лице, с дебел глас. Носеше само костюми, които подчертаваха мъжкия ѝ вид, а у дома си, „О Мулен“, където бе оборудвала развѣдник за датски догове, ходеше с брич и ботуши.

Когато някой непознат, прочел в списание „Ви а ла Кампань“ обявата за развѣдника, питаше за пътя, хората отговаряха с известна ирония:

— Това е къщата, дето е построена насред моста... Няма начин да я сбъркате...

Всичко у Мими Ламбер бе чудато — обноските, къщата, построена върху моста, в ниската част на града, огромните кучета, които разхождаше в прекалено малки коли, мебелировката на къщата...

— Мога ли да попитам защо беше дошла?

— Разбира се! И тя е като другите... Боже, колко глупави могат да бъдат хората... Ето, например Ламбер си въобразява, че има пръст в това, което се случи...

Жана вдигна очи и погледна зет си, който мълчеше.

— Слушаш ли ме?

— Не ми обръщай внимание... Слушам те... Мисля си...

— Каза ми някои неща, които не разбрах, защото не съм в течение. Между другото спомена, че не е трябвало да се съобразява с теб, а да продължи да се вижда с Беба... Вярно ли е, че си я нагрубил?

Вярно беше. Мими Ламбер бе полудяла по Беба. До такава степен, че злите езици започнаха да подмятат, че освен приятелство

между двете жени имало и нещо друго.

Франсоа не ревнуваше. Дразнеше го това, че по което и време да влезеше при жена си, винаги заварваше там мъжкараната, разположила се като у дома си. Тя едва го поздравяваше. Караха го да се чувства излишен. Разговорът веднага се прекъсваше. Жените го чакаха да си тръгне. Ако пък беше склонен да остане, госпожица Ламбер ставаше и целуваше Беба по челото.

— Хайде! До утре, мила... Ще ти донеса онова, дето ти обещах...

Ако Франсоа попиташе после: „Какво ти е обещала?“ — Беба неизменно отвърщаше: „Нищо... Нищо интересно...“

И това продължи около четири години. Из стаята на жена му се носеше миризма на вносни цигари. Един ден — преди шест месеца — Франсоа се показва по-нетърпелив от друг път. Или по-скоро реагира както в повечето случаи. Месеци, дори години наред понасяше какво ли не от някой човек. Сетне изведнъж търпението му се изчерпваше и той яростно избухваше.

Този път — беше в „Шатеньоре“, когато след натоварена седмица му се искаше да се отпусне у дома си — изгледа хладно и сурово госпожица Ламбер, разположила се като че ли завинаги в стаята на Беба, и със спокойния си тон, който така плашеше неговите служители и работници, отрони:

— Мога ли да ви помоля, госпожице Ламбер, от време на време да ме оставяте насаме с жена ми?

Тя си тръгна, без да продума. Дори забрави чантата си. На другия ден изпрати човек да я прибере и повече не стъпи в имението.

* * *

— Да продължавам ли? Да не те отегчавам?

— Моля те...

— Та тъкмо ти разправях — ама ти не ме слушаше, — че Мими Ламбер всъщност не е лош човек. Само дето е непоправима романтичка като повечето стари моми... Каза, че дошла да ми изложи своето виждане по въпроса. Приятелството им било за Беба повече от подкрепа... Как точно се изрази?... Била успяла да осмисли живота й.

А при това положение нямала право заради някакво си оскърбление, и то нанесено от мъж, да я изостави... Защо се усмихваш?

— Не се усмихвам. Продължавай...

— Много искала да види Беба и да я утеши. Щяла да моли за разрешение да я пуснат при нея... Посъветвах я засега да остави сестра ми на мира. Ще има да дрънка какви ли не глупости за Беба... Вчера например пристигнаха госпожите Лорти — уж случайно минавали оттук. Нали познаваш Лоранс Лорти, жената на фабриканта на бира?

Бегло. Той познаваше целия град, но някои хора бяха само силуети. Пълна дама с изпъкнала брадичка...

— Срещаме се от време на време в сладкарницата... Искала да се посъветва с мен относно някои благотворителни дела. Уж случайно докарала с колата си малката Виар, племенницата на господин Бонифас... Приех ги тук, в градината, и им поднесох чай, какво да се прави... Нямах сухи сладки... „Горката Беба“. И въздишки, недомлъвки... Моето мнение е, че господин Бонифас съвсем умишлено е изпратил племенницата си — за да разбере какво мислим... Нещо като малък заговор... „Говори се — знаете как се разпространяват клюките, — че в Турция била навикнала на наркотици и с една нейна приятелка...“ Намекваше за Мими Ламбер! Представяш ли си! На шестнадесет години — защото Беба беше едва шестнадесетгодишна, когато се върнахме във Франция — се била прирастила към наркотиците!... Да не говорим, че ти си бил забелязал тези оргии и си им сложил край... Какво друго разправяха? А, да! Доминик, аптекарят, който издава малкия седмичен вестник... Разправял навсякъде, че подготвял голяма статия и цялото буржоазно общество в града щяло да си получи заслуженото. Слушаш ли ме?

Не, Франсоа вече не я слушаше. Беше му тъжно. Бе вдъхнал сладостна кротка глътка от болничната атмосфера, спомни си бялото легло, сестра Адони, скръстила ръце върху корема си, потракването на броеницата, синкавите силуети на старците, които с бавна стъпка се разхождаха из сенчестия двор. Едва излязъл, и вече му бе домъчняло за болницата.

— Децата нещо не се прибират — отбеляза той и погледна машинално към оградата.

— Още е рано...

Беше пладне. Ако Беба си беше тук, децата щяха вече да са на масата. Но Жана неизбежно внасяше отпечатъка на своята небрежност.

— Къде отиваш, Франсоа?

— Ще се кача за малко...

Едва се сдържа да не каже: „Отивам при Беба.“

Всъщност така си беше. Изпитваше необходимост да възстанови връзката си с нея по друг начин, не чрез тези заплатени клюки. Още от вечно потъналата в полумрак трапезария, с дъх на паркетин и зреещи плодове, той сякаш наново откриваше реда и спокойствието на Беба.

Именно тя бе подредила, бе създала този дом. Светлите стаи в пастелни тонове... Копринените пердета, които пропускаха само най-галещите, най-опияняващите слънчеви лъчи...

Чак до крехката ефирност, присъща на всичко, създадено от Беба, и която сякаш се излъчваше от самата нея.

Между обновяването на семейната къща на Кея на кожарите и — ако може така да се каже — епохата на Мими Ламбер бяха изминали най-малко три години. От тях Франсоа почти не пазеше живи спомени.

Той бе в пълния разцвет на силите си. От този период датираше и големият напредък в работата му. Много бе пътувал — кога сам, кога с Феликс. Налагаше се да урежда деликатни финансови въпроси. Вървеше напред стремглаво, без колебание, чувстваше, че всичко му се удава, и действително беше така.

Не трябваше ли Беба да е доволна? Когато се прибираще, намираще я в компанията на майка ѝ или сестра ѝ. Целуваше я. Толкова добре си беше. Нали тя самата твърдеше, че искала да му бъде другарка! Той нямаше възможност да ѝ отделя много време и когато му се виждаше тъжна, отдаваше това на здравето ѝ.

— Може ли да те помоля за нещо, Франсоа?

Тъкмо бяха купили „Шатенъоре“ и започваха ремонта на къщата.

— Ще ти бъде ли неприятно, ако сега веднага имаме дете?

Той леко сбърчи вежди. Не очакваше да чуе такава молба, още повече — поднесена по такъв хладнокръвен начин, почти като търговска сделка.

— Искат ли да имаш дете?

— Много ще ми е приятно...

— В такъв случай...

След като поразмисли, дори остана доволен. Беба щеше да си има занимавка. Нямахше да се чувства така самотна, когато той отсъства за по-дълго.

Спомни си я бременна, по-бледа от всякога, как от сутрин до вечер ръководеше ремонта. Чувстваше се задължен да ѝ носи цветя и бонбони. И тъй като до есента три от стаите бяха готови, тя настоя да прекарат зимата в имението.

* * *

— Масата е сложена.

Той се стресна. Беше Март, която при отварянето на вратата го завари седнал върху леглото на жена си.

— Жак прибра ли се?

— Всички са вече на масата...

Влезе в трапезарията. Синът му не стана, но го изгледа с известно любопитство, подаде бузка и целуна наслуки баща си, като едва докосна ухото му. Децата на Жана също бяха там, със завързани около вратлетата салфетки.

— Кажете „добър ден“ на чичо...

— Добър ден, чичо.

Той извърна глава, за да прикрие лекото си смущение. После седна срещу сина си. Изпита странно чувство. Докато се навеждаше към лицето на Жак, за миг само му се стори, че се надвесва над Беба, припомни си нейната бледност, прозрачната ѝ кожа и присъщата ѝ занесеност — живот извън живота.

Защо години наред, като говореше за детето, той, без да ще, казваше „твоят син“?

Макар че Жак си беше и негов — благодарение на типичния донжовски нос — дълъг, леко крив, тъй несъразмерен за детското личице.

Като го гледаше обаче, човек не усещаше, че пред него стои син на мъж. Това бе син на жена, наследил от нея изяществото, слабостта и самовгълбяването...

Жак се държеше сериозно с баща си, както би се държал със съвсем непознат човек. Понякога той отиваше при него в градината

или в гаража, но само за да помоли да му нагласи въдицата или да му поправи някоя играчка. Никакви излияния. Липсваше онази топла, доверлива, любвеобилна близост, която свързваше сина и майката.

Дали затова Франсоа не се интересуваше от него? Той поначало не обичаше слабите натури, по-скоро те не съществуваха за него, минаваше покрай тях, без да ги забелязва, и си играеше повече с палавите деца на снаха си, отколкото със своя син.

— Яж, Жак — мърмореше Жана, но не особено убедително. — Знаеш, че мама няма да е доволна, ако те види как бавно се храниш.

Детето я погледна мрачно, обърна се за миг към баща си и започна да се храни почти с презрение.

— Къде отиваш, Франсоа?

Той стана от масата много преди края на обета и се запъти към стълбите. В гърдите му затрептя почти болезнено нетърпение, от което се разтрепераха и пръстите му. Усети необходимост да остане сам, отново като луд да търси Беба.

Как не беше разбрал! Той крачеше горе из стаята и също като вдовец за малко да отвори гардероба, за да докосне роклите и да целуне крайчеца на някое шалче.

Изобщо нищо не бе разбрал! Още от първия ден! Още от Роаян! От Кан! Дори от детството си, от времето на майка си, която ситнеше като работлива мравка из къщата и казваше със страхопочитание:

— Внимавайте!... Баща ви ще се върне...

Трябваше ли да се отнасят към едно младо момиче не като към жената на кожаря Донж само защото се казваше Д'Онвил (при това апострофът бе добавен изкуствено!) и защото бе израснало в най-елегантния и космополитен квартал на Истанбул?

Кой бе споменал преди малко думата „романтичка“? Да, но животът никак не е романтичен. Той не се състои от момински блянове, а е сурова действителност. Беба трябва да се приспособи като всички, не да го гледа като изплашена газела, когато се приближава до нея.

Той бе в разцвета на силите си, в пълен възход. Нима му оставаше време да се тревожи за настроенията на някакво си момиче? А тъй като тя бе лишена от темперамент, нима той трябваше цял живот да кара без любов?

Значи най-сетне бе разбрала това? Толкоз по-добре! В края на краищата тя не беше излязла от книгите, както изглеждаше.

Даваше ѝ всичко, което тя пожелаеше. Не ѝ харесвала спалнята на старите в къщата на Кея на кожарите? Промени я, момичето ми! Само кабинета ми не закачай...

Портретите на майката и бащата Донж, окачени над леглото, я дразнели? Е, в края на краищата тя не ги познаваше. Добре! Той ще ги свали долу, в своя кът.

Само да не му се бърка и да не му усложнява живота... Както в случая с госпожа Фламан!... Не ѝ ли беше все едно, след като бездруго си нямаше представа от физическо удоволствие?...

Хайде де! Да свикне! Да стане като другите! От това дори ще се почувства по-добре...

А що се отнася до желанието ѝ да му помага в работата... Не и не! Не е за жена, която всяка сутрин отделя два или три часа за тоалета си, маже с жълтък лицето си, за да запази своя тен, цапоти се с разни кремове и увива ръцете си с влажни кърпи, за да бъдат бели!

— Добре ли си, малката ми?

— Да...

— Как мина денят?

— Горещо-долу...

Защо да не каже „добре“, след като това ще му достави удоволствие? И всички тези префърцунени изрази: „Ще имаш ли нещо против да нямаме дете през първите две-три години?...“, „Сърдиш ли ми се за това, което ти казах онзи ден?“...

За да се стигне дотам, една хубава сутрин да му съобщи, сякаш се отнасяше за търговска сделка: „Бих искала веднага да имам дете...“

Жана бе родила своите, без много да му мисли... А Феликс ни най-малко не бе притесняван от многозначителни погледи, каквито Беба хвърляше на мъжа си всеки път, когато той се прибирал.

До такава степен, че понякога Франсоа се чувстваше едва ли не неприятел или поне — натрапник. Ако тя пишеше нещо, успяваше да направи така, че той да не може да го прочете.

— Какво прави днес?

— Нищо...

— Скуча ли?

— Не... А ти?... Много работа ли имаше?

— Много...

— С много хора ли се видя?

— С всички, с които имах делови срещи...

Следваше ехидна усмивчица. Понякога в такива моменти му идваше да я зашлеви. Или пък да си тръгне с думите:

— Ще се върна, когато ме посрещнеш както трябва...

Имаше и по-лоши моменти. Изчерви се, като си припомни. Денят, в който тя пожела да има дете... Начинът, по който Беба го направи, така го подразни, че той незабавно се зае с това. Тя не протестира. Само попита с най-естествен глас:

— Сигурен ли си, че си здрав?

Защото, виждаш ли, той имаше любовници! Защото понякога спеше с госпожа Фламан! Защото по време на командировките не се отказваше от случаите, които му се предоставяха...

— Не бой се, съвършено здрав съм...

Какво отговори тя с монотонния си глас, който така го впечатляваше?

— *Тогава добре.*

Ето от какво се роди синът им!

Онзи ден Франсоа изпита желание да ѝ заяви:

— Ето го детето ти! Сега може би ще станеш нормална жена...

Нали искаше да бъдеш госпожа Донж...

Изведнъж, както седеше в резедавата стая, той удари с юмрук по стената с всичка сила, до счупване, изръмжа, а гневът му граничеше с лудост:

— Колко глупаво!... Глупаво!... Глупаво!...

И той! И тя! И животът им!

Така глупашки да се нараняват един друг цели... колко години?... Десет! Най-хубавите години от живота! Така глупаво да се измъчват от сутрин до вечер...

Да живеят заедно, да спят в една и съща стая, да създадат дете от своята плът и кръв и да бъдат неспособни да се разбират...

Той бе дошъл в „Шатеньоре“, за да се успокои, да намери отново Беба, а образът, който навсякъде изникваше пред него, събуждаше в гърдите му безкрайно възмущение срещу самия него.

Защо, защо, поради каква заблуда не бе разбрал? Звяр ли бе, както сигурно си е мислила жена му? Нима е бил по-себичен, по-сляп

от всеки друг?

Не беше ли просто мъж?

Понякога я мразеше — сега си даваше сметка за това. Колко вечери можеше да се прибере в „Шатеньоре“, ала в последната минута се разколебаваше — не заради някоя любовница, а за да не вижда Беба, студения ѝ поглед, който го осъждаше, заклеймяваше. В такива вечери си лягаше сам в къщата на Кея на кожарите и четеше в леглото, докато го унесеше сънят.

— Много работа ли имаше вчера?

— Много...

Тя не му вярваше. Беше убедена, че се е впуснал в нова любовна авантюра. Дори сега беше сигурен, че тя го душеше, че миришеше дрехите му, дъха му, сякаш търсеше да долови нечия чужда миризма.

Той идеше отвън, внасяше въздуха и живота в тази тиха и спокойна като манастир къща, където Беба живееше, надвесена над едно болнаво дете...

„Сърди ми се заради моята жизненост — често си мислеше Франсоа. — Яд я е, защото е вързана на село поради здравето на детето... Но нали това е съдбата на толкова други жени! Нима майка ми... Или понеже е Д’Онвил?...“

Никога никакъв упрек. Тя бе твърде високомерна, за да му отпрати упреци. Дори напротив — колкото повече го намразваше, колкото повече съмнения и недоволства къташе в душата си, толкова повече внимание обръщаше и на най-дребните подробности в собственото си поведение. Несъмнено е искала да казват за нея в града: „Беба Донж е наистина безупречна съпруга и майка...“

Ако се връщаше с колата, тя го посрещаше още при гаража, хванала Жак за ръка...

— Кажете „добър вечер“ на баща си...

Усмиваше се, но в усмивката ѝ нямаше радост.

— Имаше ли много работа?

— Много...

Той стигаше дотам, че думите, които тя произнасяше, му се струваха двусмислени. „Имаше ли много работа?“ не означаваше ли „Добре се забавлява, нали, докато аз тук...“.

Той ли беше виновен за нейната крехкост и болнавость, за това, че детето им растеше бледо и източено като аспержа? Трябваше ли да се

откаже да живее, да работи, да строи, да води съществуването, за което се чувстваше предопределен?

Той ясно виждаше нещата. За него още от дете казваха: „Какви ужасни очи има, всичко вижда.“

Да, тя му завиждаше, завиждаше му за всичко: за жените, за работата му, за сделките, за кафенетата, в които се отбиваше, за колата, която караше, за свободата, която имаше, за това, че ходеше, където му хрумне, когато му хрумне, за здравето му, за...

Един ден той се връщаше ядосан в града, седнал зад волана, и докато си мърмореше полугласно, откри нещо ново: Беба се бе омъжила за него, защото завиждаше на сестра си, завиждаше на двойката в Роаян — Жана и Феликс, които вървяха пред тях с безгрижната походка на хора, видели пред себе си бъдещето.

Защо и тя да няма мъж, да не бъде и тя част от двойка? Сама с майка си ли да остане? За да я разкарват още дълго от плаж на плаж, от бал на бал, преди да...

Толкоз по-зле! И той ще прави като нея! Тя си бе подредила живота по свой начин. Играеше си в стаята с пудрите и мазилата, както момиченцата си играят с куклите, играеше си с детето, с къщата, която постоянно променяше...

С него се държеше безупречно, но никога не му говореше за себе си, за тях двамата...

И той ще прави така. Започна да се прибира в „Шатеньоре“, да се преоблича, да се разхожда из градината, да подравнява тенискорта, да чака Феликс, за да изиграят един сет... Да не би да го е ревнувала и от Феликс? Да не би Донж да бяха застанали срещу Д'Онвил?

Човекът, който го разбра, бе Олга Жалибер. При това не беше умна, а просто интуитивна.

— Ако искаш да знаеш, твоето нещастие се състои в това, че жена ти не е жена, а младо момиче... За жалост такава и ще си остане... Не е в състояние да те следва. Мечтата ѝ е цял живот да се носи в лодка по течението на реката, на фона на поетична гледка, и да нашепва любовни думи на мъжа, който гребе срещу нея...

Да, Олга разбираше кое как е. Разбираше и любовта, а най-вече — мъжа.

— Ако продължаваш така — а аз знам, че ще продължиш, — след време ще станеш най-влиятелният човек в града... А след това,

стига да пожелаеш, ще стигнеш още по-далеч... Помни ми думите.

Говореше това гола върху леглото, пушеше цигара и поглаждаше малките си мургави гърди, които той бе халал малко преди това.

— Трябвало е по-рано да се срещнем... Гастон нищо не е в състояние да направи, ако не го тикам постоянно. А ние двамата с теб...

Дали Беба бе доловила миризмата на Олга Жалибер? Вероятно. Защото, когато той си лягаше, тя душеше кожата му.

— Бих искала да ти дам един съвет, Франсоа... Не мисли, че те ревнувам... Внимавай с госпожа Жалибер. Може и да греша, но имам чувството, че целта им е да затънеш надълбоко...

Виж ти! Дали пък освен това не притежаваше и делови усет, дали не се страхуваше за богатството му? Точно предния ден Олга му бе споменала за проекта за частна клиника... на която той щеше да стане един от основните акционери и която...

— Не се бой... Знам какво върша...

И той вложи капитали в клиниката. Почти напук!

В какво можеше да бъде упрекат? Даваше на жена си пари колкото тя пожелаеше. Предприятието му процъфтяваше. Прибираше се колкото се може по-често в „Шатенъоре“. Нямаше претенции. Почти не харчеше за лични нужди. Любовните му истории никога не бяха предизвиквали и най-малкия скандал.

На когото и да го кажеше в града, всеки щеше да й отговори: „Донжови знаят какво искат... Ще отидат надалеч...“

Напук на една хлапачка с развинтено въображение, която си поръчваше от Париж рокли за хиляди франкове, за да се разхожда в тях из затънтена провинциална градина, и която се опитваше да превежда английска поезия с някоя си Мими Ламбер.

Защото те двете се занимаваха именно с това! И то с такова настървение, сякаш от превода им зависеше съдбата на човечеството. А когато Франсоа се прибереше, за да си отдъхне за няколко часа на чист въздух, готвачката Кло се паникьосваше:

— Забравили сте гъбите!

Или безсолното масло, или нещо друго, което не можеше да се набави в Орне.

— Бихте ли погледнали чешмата в пералнята?

И той тръгваше по пижама да оправя крана, да подравнява тенискорта. А в това време пердетата в спалнята си оставаха спуснати до десет-единадесет часа сутринта. Най-сетне Беба слизаше, издокарана като за празник, с фино бельо като на най-големите кокетки, гъвкава, с плавни движения, със замръзнала на устните усмивка.

— Още ли не си облечен, Франсоа? Скоро ще сядаме на масата...

* * *

— Какво правиш?

Той спря, изненадан, и си даде сметка, че стои прав наред стаята, ала не си спомняше, че миг преди това беше крачил гневно напред-назад.

— Какво ти е?

Беше Жана, малко изплашена, а той се погледна в тройното огледало и съзря бледото си лице, трескавите очи, разчорлената коса. Беше си издърпал връзката и тя висеше от двете страни на яката му.

— Започвам да се питам дали е било уместно да дойдеш тук, за да си починеш... Според мен трябваше да се прибереш у дома, с Феликс... Прекалено много мислиш...

Той я изгледа с горчива усмивка — изплашена, загрижена както винаги да възстанови около себе си реда и спокойствието.

— Защо не предприемеш някакво пътуване? Никога не сме могли да разберем Беба — нито ние, нито вие... Мисля, че се е метнала на баща си, който... но за това ще ти разкажа друг път. Мама много ще се сърди...

— Каж ми, Жана...

Тя се изненада от внезапността, с която я прекъсна.

— Искам да ми кажеш искрено... Мислиш ли, че съм съпруг като всички останали? Че съм добър съпруг?

— Ама...

— Отговори!

— Да, разбира се...

— Убедена ли си, че съм добър съпруг?

— Като изключим малките истории, за които се говори... Но това е почти без значение!... Убедена съм, че и Феликс... Обаче щом като нищо не знам и не става под моя покрив...

— Знай тогава, скъпа Жана, че аз съм едно чудовище... Глупак... Кръгъл глупак! Чуваш ли? Аз съм виновен за всичко!

— Успокой се, Франсоа, моля те... Децата закусват долу... Жак е много нервен напоследък... Вчера например ме попита...

— Какво?

— Попита ме... Ама ти малко ме плашиш... Какво пък, толкоз по-зле! Попита ме какво престъпление е извършила майка му... Не знаех какво да му отговоря...

— Какво да му отговориш ли? Че престъплението на майка му се състои в това, че прекалено много е обичала баща му. Разбра ли?

— Франсоа!

— Не се бой... Не съм полудял... Много добре знам какво говоря. Сега си върви. Остави ме още малко... Ей сега ще сляза и ще съм по-спокоен... Всъщност нищо не казвай на Жак... Аз ще поговоря някой път с него... Ако знаеш само, мила Жана, какви глупаци могат да бъдат мъжете!

И той повтори, като удържаше юмрука си, защото му се искаше отново да заудря с него по стената:

— Глупаци!... Глупаци!... Глупаци!...

VII

— Държиш ли наистина на това?... Не е чак толкова интересно, разбери! Просто са се опитали да бъдат щастливи — като вас, като нас... Направиха всичко възможно... Сега татко е мъртъв... А в този час...

Свежият дъх на нощта нахлуваше през отворения прозорец. Луната вече надничаше над плътната черна стена, образувана от дърветата. Децата си бяха легнали. В кухнята слугините доизмиваха съдовете.

От Жана се виждаше само светло петно, сгущено във фотьойла, и пламтящото връхче на цигарата, чиято миризма се сливаше с упоиващия дъх на нощта.

— ... А в този час мама, загърната в широкото си бяло манто, излиза от пансиона „Бертола“, минава по „Промнад дез-Аngle“, където всички пейки са заети, и се насочва с достойнство към „Казино дьо ла Жьоте“... Ако ревматизмът я е стегнал отново, което неминуемо ѝ се случва на юг, тя се движи с бастун, а това — не знам защо — ѝ придава вид на аристократка в изгнание... Понякога, когато не играе на рулетка, мама много прилича на кралица...

Франсоа не помръдваше, не пушеше, не издаваше нито звук и тъй като беше облечен в черно, човек не би го забелязал, ако не бе белезникавото петно на мястото на лицето му.

— По-добре да затворим прозореца... Още не си добре...

— Не ми е студено...

Впрочем той се беше увил в одеяло като истински болен. Малко преди това горе — докато Жана още беше с него — той получи припадък. Много краткотраен наистина. Жана тъкмо грабна телефона, за да повика доктор Пино, и той вече се съвзе...

— Няма нужда...

Льовер беше предвидил още в болницата тези леки припадъци и му бе предписал хапчета, така че беше достатъчно да вземе едно от тях. Грижеха се за него като за оздравяващ. Той бе мечтал за тази

тъмна стая, за големия отворен към нощта прозорец, досами дърветата, за миризмата на свежа пръст и настойчивата песен на полските щурци.

— Ако познаваше Истанбул, по-лесно щеше да разбереш... Цялата чужда колония живее на хълма, на Пера, където израсна един модерен град. Живеехме в голям апартамент, в седеметажен блок, чисто нов, целият бял, а прозорците ни гледаха към покривите на града и към Златния рог... Беба не ти ли е показвала снимки?

Може и да е показвала някога, но той не бе обърнал внимание. Първите думи на Жана го накараха да се замисли. Та нали още в самото начало на женитбата им Беба беше казала:

— Бих искала да познавам баща ти...

А ето че десет години по-късно у него се бе зародило същото желание!

— Доколкото знам, животът в Турция сега е съвсем различен. По наше време беше направо великолепен. Мама беше красавица. Минаваше за една от най-хубавите жени на Пера. Татко беше висок, слаб, с аристократична походка, или поне винаги така казваха...

— Как е започнал кариерата си?

— Пристигнал в Турция като инженер... Горката ми майка, ако разбере, че ти разказвам всичко това... Но както и да е. Сигурен ли си, че няма нужда да затварям прозореца?... Искаш ли да поръчам на Кло да ти донесе нещо топло за пиене?... Татко направи бърза кариера в Истанбул. Хората говореха и аз съм склонна да вярвам, че всъщност мама я е направила... По онова време посланикът на Франция беше ерген... Често ходехме в посолството, където постоянно даваха обеди и вечери... Посланикът все търсеше маминия съвет — за туй, за онуй... Накрая тя стана същинската господарка в къщата... Нали разбираш?

— А баща ти?

— Спомням си една смешна дреболия... Щом го назначиха за директор на пристанището, и мама го накара да носи монокъл, от което баща ми получи нервен тик... Питаш дали е подозирал истината?... Не знам... Бях твърде млада... Живеех предимно сред прислугата... Имахме трима или четирима... В къщата ни цареше пълен хаос... Мама се обличаше, крещеше на всички, тичаше от стая в стая, телефонът звънеше, постоянно имахме някакви гости, ту не можеше да

си намери пръстена, ту роклята ѝ не бе доставена навреме... „В колко часа излезе господинът?... Свържете ме с кабинета му... Ало! Ало!... Там ли е господин Д'Онвил? На телефона госпожа Д'Онвил... Не се ли е върнал? Благодаря.“ Защото мама го ревнуваше, ревнуваше го до полуда. Благодарение на телефона тя го следеше стъпка по стъпка из целия град. „Ало! Още ли не се е върнал господин Д'Онвил?... Излезе от вас?... Не, нищо, благодаря...“ А горкият татко никога не повишаваше глас... Приличаше на голяма хрътка, елегантен и кротък, а ако изпаднеше в голямо затруднение, започваше да бърше продължително монокъла си, докато клепачът му потръпваше от нервния тик. „Ако излизаш, вземи поне едно от момичетата...“ Отначало започна с мен, а когато постъпих в пансиона, Беба ме замести в ролята на пазач...

— Дай ми, моля те, една цигара.

— Да не ти навреди?

— Не, разбира се...

Беше се отпуснал. Дори слабостта му доставяше някакво успокоение и той вдишваше нощта с пълни гърди, без да е много сигурен дали това бе нощта в „Шатеньоре“, на Бе дез-Анж или на Босфора.

— Продължавай...

— Какво друго да ти кажа?... Татко ни мъкнеше със себе си, ту едната, ту другата, понякога и двете, защото нямаше друг избор... Скоро започна силно да се притеснява... „Имам малко работа, деца... Ще ви оставя съвсем за кратко в една сладкарница... Само моля ви, не казвайте на мама...“ Понякога биваше трудно, защото, като се върнехме у дома, мама ни разпитваше. Трябваше да ѝ разказваме всичко с най-малките подробности — по кой път сме минали, кого сме срещнали... „Как така си изхарчил отново триста франка само за два дни?“ — „Уверявам те...“ Това ставаше, докато се обличаха, за да отидат някъде на вечеря. Почти всеки ден излизаха, в посолство или легация, при някой банкер или богат израилтянин... А ние оставахме със слугините... Накрая мама стана съвсем нетърпима, но аз вече не бях там... Бях в пансиона на урсупинките в Терапия... А Беба... Доволен ли си сега? Татко цял живот е хитрувал, от сутрин до вечер се е крил, пресмятал, кроил е малки или големи лъжи, печелил е съучастници, включително и сред прислугата... „Нали няма да кажете

на госпожата, че...“ А после почина... Всички мислеха, че мама ще стане госпожа посланичката, но нищо не се получи и ние се върнахме във Франция... Разбираш ли сега, че горката ми майка се чувства тук като затворена в клетка? Тя бе красивата госпожа Д’Онвил... Царуваше... Заповядваше... А ето че изведнъж е просто дебела застаряваща жена в провинциален градец... Предложих да ѝ купя куче, да ѝ прави компания... Знаеш ли какво ми отговори? „Така значи! И ти! За да заприличам съвсем на стара баба... Благодаря, дъще... Като стигна дотам, ще предпочета да умра...“

Над главите им се чуваше как Жак се върти в леглото си, защото той рядко спеше спокойно.

— Всеки се ражда в някакво семейство, нали? — заключи Жана с престорено безразличие. — И всяко семейство си има свой начин на живот... В нашето всеки си живееше по своему... Срецахме се едва ли неслучайно... Сблъскахме се като билиардни топки, после всяка поемаше в обратна посока... Когато безпорядъкът е ежедневие, хората не го забелязват и не страдат от това...

Франсоа се беше обърнал към нея. Различаваше само белезникаво петно — роклята ѝ. Въпреки това имаше чувството, че изведнъж бе открил снаха си. Тя никога не го беше интересувала. Дали изобщо бе обръщал внимание на някой извън себе си, на нещо, което не го засягаше пряко? За него тя си беше добро, шумно момиче, което пушеше и говореше с кресливия си глас каквото му падне.

— Беба беше ли вече затворена в себе си? — попита той след моментно колебание.

— Винаги си е била такава... Но всъщност аз почти не я познавах... Имах я за много малка... Крадеше ми пудриерите, парфюмите, кремове... Съвсем от малка си беше пристрастена към тоалетите. Ако не я чувахме, значи се бе затворила в стаята си и пробваше пред огледалото рокли и шапки, взети от мама или от мен, които гласеше по свой начин... Като изключим това, не си я спомням да си е играла... Нямахме кукли... нито пък приятелки като мен... Вярно, че тя закачи само най-лошия период, когато скандалите между мама и татко избухваха толкова често, че се превърнаха в истинска напасть... Така че я оставяха почти изцяло на прислугата...

— Какво има? — попита Франсоа. Беше доловил леко запъване, някакво колебание в гласа на снаха си.

— Сега вече няма значение, мога да ти го разкажа... Едно се питам — как е могла тъй дълго да го крие у себе си... Питам се дори дали... Представи си, един ден преди четири или пет години... Не повече... Жак беше проходил... Тя дойде у нас с него, а аз подреждах стари снимки... Естествено започнах да ѝ ги показвам една по една... „Спомняш ли си Юнтел?... Мислех го за по-висок...“ После попаднах на една нейна снимка, сигурно е била тринадесетгодишна. На същата снимка се виждаше ѝ една от слугините — гъркиня, чието име вече не си спомням... „Като те гледам каква си била, момичето ми“, подхвърлих аз на Беба. Тогава тя се изчерви. Грабна снимката и нервно я разкъса. „Какво ти става?“ — „Не искам да си спомням за това момиче...“ „Не се ли държеше добре с теб?“ — „Само ако знаеш...“ И тя взе да ходи напред-назад, стиснала горчиво устни. „Чуй... сега вече мога да ти разкажа...“ Горката Беба! Цялата трепереше... Дай ми още една цигара... Наистина ли не искаш да затворя прозореца? Мъглата се вдига...

От мократа трева се издигаше пара, образуваше нежна пелена на по-малко от метър над земята, цялата разпокъсана, надробена.

— Не знам как бих постъпила на нейно място, но във всеки случай нямаше да си мълча... Вярно, че тогава е нямала и дванадесет години... Оставили я пак сама с една от слугините, въпросната гъркиня... Дали си е играела, или кой знае какво, но по едно време Беба се скрила в гладачната... Малко по-късно гъркинята влязла в стаята с любовника си, полицай, доколкото разбрах... Представи си какво въздействие е имало това върху детето... Не смеела да извика, нито да помръдне... По едно време мъжът се обадил: „Струва ми се, че има някой...“ А слугинята отвърнала: „Ако е малката, така ѝ се пада. Вече достатъчно е видяла, за да взема да се притеснявам от нея...“ Няколко дни Беба била като болна. Въпреки това нищо не казала на мама, нито на някой друг...

Защо Франсоа си спомни сцената в Кан, когато отиде до прозореца и запали цигара?

— Друго какво да ти кажа... — въздъхна Жана. — Най-добре да си лягаме...

— Остани още малко, моля те.

Гласът му прозвуча приветливо. Никога преди не се бе чувствал толкова близък със снаха си. Струваше му се, че я открива, че отсега

нататък в нейно лице ще има приятелка.

— Никога ли не ти е говорила за мен?

— В какъв смисъл?

— Не знам... Да се е оплаквала... да се е...

— Случвало ли се е да се скарате?

— Никога.

Сега беше ред на Жана да се замисли.

— Интересно, до каква степен двама братя могат да бъдат различни... Разбира се, същото може да се каже и за разликата между две сестри... Вие с Беба правите впечатление на щастлива двойка, която не си усложнява живота... И за какво?... А виж ни нас двамата с Феликс... Той е постоянно в движение... Аз също... Доволни сме, когато сме заедно... Когато замине, пак сме доволни... Какво ли щеше да стане, ако търсехме...

— Какво? — попита той тихо, когато тя не довърши изречението.

— Ами... Откъде да знам?

Жана стана. Тя сякаш се отърсваше, сякаш се избавяше от влагата на нощта, проникнала в тях като загадъчна тревога.

— Какъв смисъл има постоянно да си задаваме въпроси?... Правим каквото можем, както родителите ни преди нас и децата ни след нас... Хайде! Ставай... Най-добре да те сложа да си легнеш...

— Беба беше много нещастна... — прошепна Франсоа, без да помръдне.

— Толкоз по-зле за нея!... Всеки сам гради щастието или нещастieto си...

— Или другите вършат това вместо него...

— Какво искаш да кажеш? Че ти си я направил нещастна? Олга ли имаш предвид? Смяташ, че Беба е разбрала какво става и затова е постъпила по този начин?

— Не...

— Тогава? Да не би да питам Феликс какво е правил, когато се прибира от командировка? Просто не желая да знам! Веднъж му го казах: „Стига нищо да не виждам, да не става под моя покрив и да не...“

— Лъжеш...

— Не, не лъжа!

Тя почти изкрещя последните думи и тупна с крак по пода.

— Много добре знаеш, че лъжеш...

— А после? Какъв е смисълът... Я ми кажи, Франсоа... Така ли си прекарвахте съвместния живот? С часове ли се разпитвахте взаимно кой какво е правил и дали... дали...

— Не, там е работата.

— Защо „там е работата“?

— Защото Беба винаги е живяла съвсем самичка...

— Че кой не живее съвсем сам? Хайде! Ела... Току-виж, пак си получил припадък...

И тя властно затвори прозореца, запали лампата. Обля ги ярка светлина и те започнаха да избягват да се гледат в очите.

— Не трябва ли да вземеш хапче преди лягане? Сигурен ли си, че чаша топъл чай няма да ти дойде добре? Както желаш. Ето, и момичетата вече се качиха да си лягат...

Тя крачеше напред-назад и се мъчеше да възвърне добродушното си настроение.

— Ставай, Франсоа, че утре...

Какво утре?

Защо всъщност се беше наежил така, когато Беба прошепна почти смирено, във всеки случай срамежливо, още едва стъпила в дома на Кея на кожарите, загледана в портрета на татко Донж с големите мустаци: „Бих искала да познавам баща ти...“

Това не бяха случайни думи. Беба никога не говореше на вятъра като сестра си, която сякаш винаги се отърсваше от нещо. Не беше казано и само от учтивост.

Тя идваше със съзнанието, че пристига отдалеч, че носи със себе си и у себе си част от своя баща, просещ съучастие от дъщерите си, част от майка си, с нейното пищно безразсъдство, от Пера, разтърсван от празненства и отмала.

Цели осемнадесет години малкият ѝ мозък бе работил съвсем самостоятелно и също тъй без никаква чужда помощ тя се бе опитвала да изтрие от съзнанието си спомена за гъркинята и полицаия, прегръщащи се гнусно върху масата за гладене.

А после в Роаян го бе предразположила. Веднага бе проумяла ролята на малката танцьорка — Бети, или Дейзи... И му го каза...

Не, тя съвсем не търсеше женитбата, както той си беше въобразявал самонадеяно. Тя бе имала пред очите си пример за

съпругески живот. Нито пък се домогваше до съвкуплението, споменът за което още я караше да пребледнява.

Тя бе влязла скована, смразена от страх, в къщата на Кея на кожарите. Бе влязла в нея с мъжа, който щеше завинаги да бъде неин спътник в живота. Бе огледала стените, вкусила гъстотата на въздуха, бе попила семейните миризми и — застанала пред портретите — бе промълвила: „Бих искала да познавам баща ги...“ Защото тогава може би щяха по-лесно да се разберат един друг.

Беше слязла в кабинета му и бе погалила с поглед мястото, където той седеше всеки ден, късчето от кея, което бе постоянно пред очите му.

— Не искаш ли да?...

А той нищо не бе разбрал! Та нали мястото на жената е горе, в апартамента! Да си подрежда дома по свой вкус, да си изпълнява ролята на съпруга, да преговаря с доставчици, бояджии, архитекти и дърводелци, да дава наставления в кухнята и да си създава връзки в града.

И той точно така я бе посъветвал.

— Като завържеш няколко приятелства, а това скоро ще стане, няма вече да скучаеш...

Жана запали с майчинска загриженост нощната лампа, провери дали гарафата е пълна с вода и дали е оправено леглото.

— Обещаваш ли веднага да си легнеш? Нали може вече да те оставя?...

Прииска му се да я целуне по двете бузи. Цели десет години я беше имал за скучна дебеланка! Ето значи защо тя се занимаваше с толкова благотворителни дела и минаваше за пробивна.

— Хайде, не се замисляй много, така ще е по-добре!... Лека нощ, Франсоа...

Жана се отби в стаята на Жак, за да се увери, че е заспал и не се е отвил, сетне в спалнята на децата си, а накрая я чу да се съблича в своята стая, да се отпуска тежко върху леглото си, където — преди да се отдаде на съня — щеше да изпуши още една цигара.

Нима всичко започна с госпожа Фламан? При тази мисъл челото на Франсоа се покри с капчици пот. Стори му се невъзможно, чудовищно. Ако наистина е било така, значи цялата работа е безнадеждна. Като си помисли човек, че само защото в някакъв момент

у него се заражда плътска необходимост, която ръководи действията му...

В Кан, когато гребеше непохватно, смутен от ироничните погледи на моряците от яхтите...

Та това бе тъй човешко! Умората от една нощ, прекарана във влака, след сватбената церемония и неизбежния банкет... Законното желание да притежава най-сетне жена си... Старият традиционен фон...

Беше ли уместно да се иска тази разходка с лодка? Пък и силуетът на Беба в онзи момент, малко излишно романтичен...

Но какво пък, щом това бе достатъчно...

Той не можеше да заспи. Въртеше се и се обръщаше в леглото, мислеше си, че Жана сигурно се ослушва за всеки шум от страх да не би да получи нов припадък. Ала що се отнасяше до следобедния му припадък, той бе предизвикан от ярост, защото...

Обаче сега не бе ядосан. Мъчеше се да проумее истината — сериозно, почти научно. Изпитваше ужас от всичко мъгляво, от половинчатите решения. Винаги бе минавал за решителен мъж.

Не за Беба мислеше сега. Проблемът не беше в нея. Проблемът беше той самият.

Защо, поради каква заблуда бе живял тъй дълго редом с нея, без да я разбере? Как можа до такава степен да се заблуди по отношение на нея, че едва ли не да я намрази?

„Бих искала да познавам баща ти...“

Нима това не означаваше, че тя от своя страна бе направила усилие? Сега той откриваше безброй доказателства, които тогава не бе проумял.

Когато например седеше до спящия Франсоа, със затруднено дишане...

Той беше мъжът. Той щеше да бъде занапред нейният спътник. Тя не знаеше за него нищо или почти нищо. А ето, той спеше, докосваше кожата ѝ, тялото ѝ. Той дишаше. Очите му бяха затворени и сигурно сънуваше, а тя нямаше представа за сънищата му. Но дори и когато очите му бяха отворени, нима можеше да проникне в мислите му?

— Мисля, че ще изживеем живота си заедно...

Беше видяла как две същества — баща ѝ и майка ѝ — живеят заедно. Бе им служила за свидетел, почти за съучастник.

— Обещай ми, че каквото и да се случи, винаги ще ми казваш истината...

Той отново взе да се мята във влажните чаршафи, обзет от нов пристъп на възмущение.

— Какъв смисъл има да се ровим в това? — философски въздишаше Жана в полумрака. — Всеки върши каквото е по силите му... Когато Феликс се връща от служебно пътуване...

Защо пък Жана да не бе права? Дали беше нещастна? А Феликс беше ли нещастен? Децата им не растяха ли безгрижни като цветя?

Не беше ли Беба тази, която напразно се стремеше към невъзможното, напразно...

Той протегна машинално ръка и в този миг би дал всичко, за да докосне крехкото тяло на жена си, чиято мекота така дълбоко го бе разочаровала. Стори му се, че ако тя бе тук, ако можеше да я притисне към себе си, двамата биха познали прегръдка, каквато има само в сънищата, духовна близост, откъсната от всичко материално...

Той се потеше. След инцидента се потеше по-обилно, а потта му миришеше остро. И около Кея на кожарите винаги се носеха силни миризми, включително на танин, към които открай време бе привикнал. До такава степен, че след всяко пътуване вдишваше с наслада познатите миризми, както човек се радва на село на миризмата на тор и горящи дърва.

Или може би щеше да е достатъчно, ако само я хванеше за ръката?... А Феликс дали изпитва необходимост да държи Жана за ръката?... Баща му хващал ли е майка му за ръката?... И дали са били нещастни поради това?... Може ли едновременно да вършиш мъжки дела, да основаваш фабрики, мандра, да отглеждаш свине...

Не! Той не беше прав! Намираще си добри оправдания, но грешеше! Нямах право да вземеш от плажа на Роаян едно човешко същество, едно безгрижно момиче, да го заведеш в непозната къща и там да го обречеш на самота.

Дори не на *собствената* му самота, а на самотата в една чужда обстановка, която може да ти се стори и враждебна.

Как е могъл да допусне, че да бъде негова съпруга, е напълно достатъчно за Беба!

И още един спомен. Още нещо, което му бе убягнало, показателно не за Бебиния характер, а за неговия. Когато тя беше в родилния дом. Всеки момент очакваше да роди. Той си бе наложил да присъства поне на първите часове на раждането. Държеше ѝ ръката. Не беше седнал удобно. Не можеше изцяло да се освободи от външни усещания. Между две контракции тя го попита, почти умоляващо:

— Все пак обичаш ли ме поне малко, Франсоа?

А той отговори без колебание, уверен в правотата си:

— Ако никак не те обичах, нямаше да се ожения за теб...

Тя извърна глава, а миг след това нова болка сбърчи лицето ѝ.

Няколко часа по-късно, все още под въздействието на упойката, когато отвори почти невиждащите си очи по детето, първите ѝ думи бяха:

— Прилича ли на теб?

Франсоа се бе просълзил. Когато след десет минути излезе от клиниката, усещаше празнота в гърдите си. Тогава извади от джоба си ключа на колата. Запали мотора. И се потопи в светлината, заляла улицата.

След сто метра — край, всичко бе забравено. Той отново беше Франсоа Донж. Отново бе стъпил здраво в онова, което за него бе действителност.

Колко ли време се бе борила тя с празнотата?

Сега му напомняше за мушицата, която една вечер падна пред очите му в поточето на „Шатеньоре“. Отначало насекомото не повярва в неизбежното. Замаха с крака, заудря с крилца, сякаш още едно усилие бе в състояние да му върне свободата. Движенията завъртяха мушицата в кръг (наблизо плаваше дъбов лист, образуваше малко островче и Франсоа си помисли, че тя ще успее да се добере до него).

Миг остана неподвижна. Може би от умора? Или от предпазливост? За да пести силите си? Сетне отново отчаяна борба, едно свръхусилие, а кръговете върху блещукащата вода ставаха все по-широки.

Ала крилцата вече се бяха измокрили. Движенията на мушицата по-скоро я носеха към дълбочината, отколкото я държаха на повърхността. Каква ли бездънна пропаст бе за нея тази тъмна ледена вода, която всъщност бе само като черна дупка?

Франсоа се бе облегал на извития ствол на една върба. Пушеше цигара.

— Ако някоя рибка...

Допускаше ли тя, че дъбовият лист бе нейното спасение? Мърдаше отчаяно крачетата, ала те, вече измокрени, все повече губеха в битката с водата. Франсоа би могъл да отреже едно клонче и да побутне листа към мушицата.

А той предпочете докрай да си остане наблюдател... Впрочем не присъства на самия край. Изтощена, след минути пълна неподвижност, твърде близка до смъртта, мухата отново се размърда.

— Франсоа!... Франсоа!... — извика Жана, която този ден беше в „Шатенъоре“. — Ще обядваме...

И Беба не беше ли опитвала стотици, хиляди пъти...

Онова, което той бе изтълкувал като безразличие или сдържаност...

Беше се примирила с госпожа Фламан... Всяка вечер — той бе сигурен сега, — когато я целуваше машинално по челото или бузата, тя е вдишвала дълбоко въздуха около него и се е питала дали и днес...

А той си беше весел, бодър, в чудесно настроение. Добре се беше потрудил. Работите вървяха превъзходно. Дейността на братя Донж преобразяваше града. Сто, двеста, петстотин души живееха вече от Донж, от усилията на Донж, от усилията на Франсоа и на брат му.

— От днес сме официалните доставчици на Интендантството...

— Ами!

Тя се усмихваше вежливо и той се дразнеше, че не споделя неговия възторг. А тя бе прекарала целия ден в леденото бласто на самотата.

— Не се ли радваш?

— Да, разбира се... Ще излизаш ли тази вечер?

— Трябва да отскоча до адвоката, във връзка с договора...

— Исках да ти покажа пердетата, които избрах за малката дневна...

Неопределено махване с ръка. Този въпрос засягаше нея, единствено нея. Само това липсваше, да се занимава и с пердетата на малката дневна! Сегашните, от времето на неговите родители, му се струваха достатъчно добри.

— Ще закъснея... Не ме чакай...

И всеки път той носеше със себе си, в гънките на дрехите си, в излъчването на кожата си, животелния външен въздух, от който тя вдишваше само неприятния мирис.

— Спиш ли?

Беба не отвърщаше. Той знаеше, че тя не спи. Това го дразнеше, но всъщност тя се е преструвала, че спи, за да не се издаде пред него, че е будувала в очакване на завръщането му, че е дебнела и най-малкия шум...

А той нищо не бе разбрал!

— Ако никак не те обичах, нямаше да се ожения за теб...

С други думи, щом като се е оженил за нея...

Светъл процеп, който нарасна. Мек силует, коси, вдигнати с фиби.

— Слушай, Франсоа — промърмори Жана. — Защо не вземеш приспивателно? Вече цял час те слушам как пъшкаш, въртиш се в леглото... Ще ти отмеря двадесет капки... Пий!... Ако продължаваш така, цялата къща ще свърши с разбити нерви, като бедната ми сестра...

VIII

— Заповядайте, господин Донж, седнете...

Последва пауза, като в съдебна зала, и адвокатът Бонифас я запълни, като смръкна тютюн, изплеска си носа и загледа Донж свирепо, както професорът гледа студент по време на изпит.

— Струва ми се, че сме се срещали вече у снаха ми — Депре-Мулинъ...

— Това е бил брат ми Феликс...

По всяка вероятност господин Бонифас бе придобил навика да смърка тютюн поради забраната да се пуши в Съдебната палата. И всеки път се цапаше. Прошарената брада и нагръдникът му бяха изпъстрени с трошици тютюн. В цялата Палата нямаше по-изтъркана мантия от неговата. Ноктите му бяха занемарени. Той демонстрираше нечистоплътността си почти агресивно, като външен израз на своята неподкупност.

Франсоа бе посрещнат от най-намусената и най-грозна прислужница в града. Безкрайният коридор бе боядисан с мраморна шарка, придобила цвета на стара билиардна топка, а кухненските миризми се носеха из цялата къща.

Господин Бонифас беше вдовец. Единствената му дъщеря бе гърбава. Вероятно от страх да не би кабинетът му, и без това затъмнен от черни мебели, да изглежда прекалено приветлив, той бе наредил да оцветят стъклата до средата на прозорците.

— Много добре разбирате, че ако бяхте предявили граждански иск или ако бяхте призован от прокурорския надзор, нямаше да искам тази среща...

Франсоа се чувстваше смутен и изгубен. Това бе първият му контакт с външния свят, като изключим роднините му, а кабинетът на адвокатата бе мрачен като преддверието на Съдебната палата. Той сякаш бе пропит от правна материя, която господин Бонифас се зае да разчепква със спокойна и стръвна усърдност.

Килимът беше протрит, бюрото — отрупано, въздухът миришеше на стара прашна хартия.

Бавно, със същата убедителност, с която смъркаше тютюн, господин Бонифас разгърна огромна носна кърпа, зарови в нея нос, изсекна се три, четири, пет пъти, огледа с интерес получения резултат, след което старателно сгъна кърпата.

Още една подробност поставяше Франсоа в неизгодно положение: досега не бе прибягвал до услугите на господин Бонифас нито за съвет, нито за гражданските дела, които работата му налагаше, а използваше млад адвокат, когото опитният Бонифас вероятно презираше. Идеше му да се извини за това. Беше направо непростимо. Та нали господин Бонифас бе единственият адвокат в града, достоен да се нарича така, адвокатът на всички семейства с положение, чиито тайни познаваше по-добре от всеки изповедник.

— Вашата тъща, ако не се лъжа, е Шартие по баща, нали? Представете си, навремето, когато бях млад, я познавах, макар и слабо... Брат й, Фернан, беше кавалерийски лейтенант в Сомюр, където имах братовчед. А братовчед ми пък наследи едно неголямо имение само на няколко километра от къщата на семейство Шартие. Бащата беше касиер-счетоводител... Спомням си, че страдаше от подагра... Що се отнася до Фернан Шартие, той се замеси в една твърде неприятна хазартна история в Монте Карло и почина млад някъде из колониите... Познавахте ли го?

— Много слабо...

Пред господин Бонифас, под дебелията му, космата и тежка ръка, лежеше бледорозова папка с изписани в кръг думи: „Дело Донж“. Значи там, вътре, Беба Донж...

— Що се отнася до този Донвил, за когото се омъжи тъща ви... Ако не се лъжа, той беше някъде от север — Лил или Рубе... Инженер, който веднага след женитбата прие да отиде на работа в Турция... По онова време Йожени Шартие беше едно от най-хубавите момичета в нашия край...

Ръката му ту отваряше, ту затваряше папката. Франсоа тъкмо се питаше кога най-сетне господин Бонифас ще пристъпи към въпроса, и той изведнъж заяви без заобикалки:

— Разбирате ли, господин Донж, най-жалкото в нашия случай е оръжието, на което се е спряла клиентката ми. Съдебните заседатели

прощават понякога револверен изстрел или удар с нож, макар че провинциалните заседатели са по-строги от столичните. *Те никога не проявяват снизходителност спрямо отровителките!* От една страна, забележете, не можем да ги виним. Почти е невъзможно да се пледира опит за убийство от ревност, осъществен с помощта на отрова. Под въздействието на силни чувства човек може да натисне спусъка или да грабне брадвата... Трудно е обаче да се допусне, че такива чувства могат да се сдържат тъй дълго, че човек да си набави отровата, да издебне подходящия момент и да извърши всичко прецизно, до най-големи подробности...

Още едно смъркане на тютюн, без да изпусне от очи Франсоа, който никога досега не бе седял тъй неудобно на стол. Несъмнено това бе първият случай в живота му, когато до такава степен губеше почва под краката си. Сякаш не беше той. Не проумяваше нито драмата, нито себе си, нито Беба в това дело Донж, притиснато от тежката лапа на адвокатата.

— Освен това клиентката ми е проявила неблагоприятното да признае, че си е набавила отровата три месеца преди да извърши престъплението. Познавате ли нашия главен прокурор господин Роа? Представям с какви последици ще извлече от това признание. Ще ми позволите ли да ви попитам, господин Донж, при какви условия сте сключили брак?

— Не сме подписвали брачен договор...

Отговаряше покорно, с глух глас, като в училище. Изпитваше страх. В този кабинет с черни мебели, с овехтели дребни предмети, с разноцветни стъклописи, които премрежваха светлината, той не бе в състояние да си представи силуета, лицето, косата на жена си.

— Значи общ съпружески имот... Което никак не улеснява задачата ми... На колко оценявате имота си?

— Трудно ми е да кажа...

— Горещо-долу...

— Ако всичко се продаде изведнъж... Кожарската работилница няма голяма стойност... Но мандрата, земите, постройките, инвентарът струваха повече от милион и двеста хиляди франка... А що се отнася до...

— Какъв приход бихте извлекли? Общо...

— Двамата с брат ми — шестстотин хиляди франка.

— Да, вярно, вие сте съдружници... В такъв случай да оценим вашия дял от капитала на малко повече от два милиона... Главният прокурор ще твърди, че са три...

— Не виждам каква връзка... — позволи си да го прекъсне стеснително Франсоа.

— Връзката между цифрите и постъпката на моята клиентка ли? Това е, защото не ви е известно, господин Донж, че деветдесет и пет процента от отравянията са престъпления, извършени за пари... В останалите пет процента става дума за някоя жена, която иска да се отърве от досадния съпруг, за да се омъжи за любовника си... Най-често това се случва във фермите — селянката иска да се омъжи за ратая и прибъгва до отровата за къртици, за да стане вдовица.

Носната кърпа се разгърна, ловджийският рог изсвири, господин Бонифас въздъхна доволно и млъкна за миг, загледан в събеседника си.

— Ще побързам да добавя, че не допускам нашият случай да е такъв. И все пак, като не знаем каква платформа ще избере прокуратурата за водене на следствието, трябва да сме готови за всичко. За пример мога да ви дам едно дело — делото Мартино, — за което един от най-именитите ми столични колеги се бе подготвил и в най-малките подробности. Обаче главният прокурор извъртял по такъв начин въпроса...

Франсоа бе целият мокър. Ако в този миг го бяха запитали къде се намира, едва ли щеше да е в състояние да отговори. Нямаше чувството, че се намира някъде — нито във времето, нито в пространството. Също като мъчителен престой в чакалня, само че още по-объркващо. А гласът на нечистоплътния брадат адвокат продължаваше самодоволно, леко гъгнещо, безмилостно:

— Два милиона е вече сума, господин Донж! Не знам какви съдебни заседатели ще ни се паднат. Между тях ще има дребни бакали, затруднени да изплатят полици от няколко стотици франка, чиновници, скромни рентиери. И като чуят цифрата два милиона... Има и още една подробност, за която вероятно не сте се сетили... Кое ви доказва, че в неделя, на двадесети август, за пръв път сте поели арсеник с кафето си?

— Но...

— Не ме прекъсвайте!

Франсоа имаше чувството, че насреща му стои ламя, чийто апетит е раздвижил зъбите, брадата, цялото туловище.

— Клиентката ми призна, че е взела арсеника от вашата лаборатория преди три месеца... А всеки знае — било от вестниците, било от съдебните протоколи, — че за да изглежда — смъртта естествена, арсеникът трябва да се дава постепенно, първоначално на малки дози, които бавно да се увеличават. А кое доказва, че не сте поели вече такива незначителни дози?

Франсоа отвори уста, но не успя да каже нищо. Категоричен жест на ръката с черни нокти му отне думата.

— Да разсъдим безпристрастно, както подобава. Засега да оставим подбудите настрана. Знаем само, че те, каквито и да са, са съществували ето вече три месеца, тъй като моята клиентка, с риск да бъде забелязана, е измъкнала ловко шишенце с арсеник от вашата лаборатория. През тези три месеца вие редовно сте ходели в „Шатенъоре“...

Да чуеш думата „Шатенъоре“ от устата на господин Бонифас!... Ставаше невъзможно да си представиш къщата чиста и спретнато подредена...

— ... Спали сте там, хранили сте се, пили сте кафе... Много пъти сте се събирали с тъща си, брат си, снаха си в градината, където се е разиграла драмата... Следователно през тези три месеца същите обстоятелства, които ще наречем благоприятни, са били налице... Същите подбуди... Същите условия... Защо ѝ е било на клиентката ми в такъв случай да изчака толкоз дълго?... Не ме прекъсвайте, господин Донж!... Мой дълг е да взема под внимание всички хипотези и повярвайте ми, пак повтарям, че господин Роа, главният прокурор, няма да пропусне възможността да... Жена ви донесе ли зестра, когато се оженихте?

Дори ако се беше озовал в кабинета на господин Бонифас в неприличен вид, например по бели гащи, Франсоа пак нямаше да се чувства тъй неудобно.

— Не... Аз съм този, който...

— А снаха ви, която по същото време се е омъжила за брат ви, донесе ли му зестра?

— Брат ми има същите принципи...

— Не, господин Донж!... Извинете ме, че професионално съм принуден да се меса в тези работи, но чувствата нямат място тук... Госпожиците Д'Онвил не са могли да ви донесат зестра, нито едната, нито другата, по простата причина, че майка им е без средства, да не кажа, без никакви средства... Ако не бяха някои политически събития, тя щеше да се радва на относително благополучие... За нейно нещастие много неща се промениха в Турция, откак тя се завърна във Франция, и акциите, които нейният съпруг ѝ остави, са почти без никаква стойност днес... Стигна се дотам, че една от първите ѝ грижи бе да ипотекира къщата на своите родители в Мофран...

Франсоа внезапно се сети за мушицата, която се бореше върху черната повърхност на водата, но вече не я сравняваше с Беба, а със самия себе си. Целият плувнал в пот, така му се искаше да помоли да отворят прозореца, да подиша истински въздух, да погледа обикновени хора по улицата, да чуе други гласове, а не самодоволния глас на адвоката.

— С други думи, вие и вашият брат от десет години насам издържате госпожа Д'Онвил...

Нима не беше способен да изкрещи: „Я ме оставете на мира с тези ваши истории! Те нямат нищо общо с Беба, с нас, с «Шатеньоре», с...“

Пръстите на ръцете му трепереха. Гърлото му бе пресъхнало. А като гледаше как кутрето на господин Бонифас побутваше тютюневия прах в ноздрите, от които стърчаха черни косми, направо му се повръщаше.

— Нали разбирате, всяко дело, от най-малкото до най-значителното, било то за обща стена или убийство, трябва да се разглежда от всичките му страни...

— Жена ми нямаше нужда от пари...

— Така е, давали сте ѝ колкото е искала... Сигурен ли сте обаче, че вашето присъствие, дори фактът, че съществувате, не ѝ е пречел да ги харчи както ѝ се е искало?... Убеден ли сте, че животът, който е водела с вас, е бил този, който е искала да води?...

Той почти се усмихваше, брататият старец. Малко го бе грижа за хората: той виждаше само действията и вероятните им подбуди.

— Госпожа Д'Онвил винаги е била светска жена... И дъщерите си е възпитавала в същия дух... Публична тайна е, че се е оплаквала от

прашната атмосфера на нашия град, както се е изразявала... Не бих нарекъл тоалетите на съпругата ви скандални, но те предизвикваха учудване, както и нейното безразличие, ако не и презрение, към нашето малко общество... Вие сте делови мъж, господин Донж...

— Уверявам ви...

— Дрън-дрън...

Франсоа се изуми — двете срички прозвучаха тъй изненадващо от тази уста.

— В подобни случаи се научете нищо да не твърдите... Та значи, аз установих...

„Нищо не сте установили!“ — искаше му се да извика.

— Установих, че поначало не бива да изключваме корисни подбуди... Спряхме се вече на цифрите... Да се върнем на фактите и само на фактите... Онази неделя не се е случило нищо извънредно, нищо изключително... Жена ви не е получила анонимно писмо... Предната вечер не сте се скарали...

— Откъде знаете? — осмели се той да му противоречи.

И ръката на адвокатата легна върху папката, сякаш я галеше.

— Има го тук, вътре... Разполагаме с официалните показания на моята клиентка... Освен това ни е известно, че сутринта тя дори не ви е видяла, преди да слезе за обед... Откъдето вадя заключението, че през въпросния ден тя не е имала повече основания да ви отрови от кой да е друг ден... Продължавам...

Франсоа не се стърпя и от напрежение се надигна от стола си, ала господин Бонифас с категоричен жест го накара отново да седне.

— По-късно ще чуя възраженията ви... И така, продължавам... Онази неделя е имало най-малко трима свидетели... А сред тях е и онзи, от когото тя е трябвало най-много да се бои — брат ви, чиято привързаност към вас е общоизвестна...

Съпругата ви знае, че сте химик, господин Донж... Брат ви, макар и да не е дипломиран като вас, също така познава отровите, с които боравите ежедневно във фабриката...

И тъй, не е възможно да се даде изведнъж смъртоносна доза арсеник, без да се предизвикат симптомите, които голяма част от хората, да не говорим за химиците, са в състояние да разпознаят...

Той не се усмихна, но изгледа събеседника си със задоволство, като поглаждаше брадата си.

— Защо съпругата ви, една умна жена, ви е сипала именно този ден такава силна доза? Ще ви кажа защо... Ако предпочитате, нека си представим, че говори главният прокурор... Онзи неделен ден жена ви допуска една грешка... Дотогава е слагала в кафето ви само малки дози, които са могли много леко да ви навредят, да подготвят почвата... Ала в слънчевата градина, в присъствието на много хора ръката ѝ не е така сигурна и...

— Но кълна ви се, че всичко това е...

А господин Бонифас въздъхна жалостиво:

— Моля ви, господин Донж!... Разглеждаме фактите и само фактите... Какво да направя, щом като хипотезите, които произтичат логично... Аз няма да съм сред съдебните заседатели... Те са прости хорица в по-голямата си част и ще знаят за вас и моята клиентка само онова, което ще се каже в залата на съда...

Тогава Франсоа постъпи като мушицата върху ледената вода. Той застина. Нямаше вече сили да продължи борбата. Дали още слушаше? Думите на господин Бонифас достигаха до него отдалече, но с някаква груба, неумолима яснота.

— Следствието приключи вчера. Тази сутрин досието ще бъде изпратено в прокуратурата... Това досие — уви! — не е съставено от мен, а лично от съпругата ви, която изобщо не пожела да се вслуша в съветите ми. Може би щеше да е възможно да пледираме опит за убийство от ревност, без да намесваме трети лица... Във вашето поведение могат да се открият похождения, твърде широко известни, така че щяхме да ги споменем в съда с необходимата дискретност...

Тези думи бяха изречени съвсем набързо. Явно господин Бонифас осъждаше всяко посегателство срещу морала. Гърбавата му дъщеря... Непоносимата прислужница... Мръсните му нокти и злокобният кабинет, досущ като стара аптека, където вместо шишета върху рафтовете имаше също тъй черни разпокъсани книги...

— Съдия-следователят господин Жифр е водил следствието с благоразумие и прозорливост, пред които се прекланям, още повече, че това е първото му важно дело в нашия край... Ако ми позволите, ще ви прочета някои от отговорите на моята клиентка...

Нима най-сетне Беба щеше да се появи, макар и деформирана от непоносимия адвокат и от съдията на велосипед? Бледорозовата папка се разтвори. Отвътре се показаха написани на машина листове хартия.

Въпрос: Вчера заявихте, че не сте ревнували съпруга си и че няколко седмици след женитбата сте му предоставили пълна свобода по отношение на жените...

Отговор: При условие, че не крие нищо от мен...

За миг Франсоа затвори очи. Стори му се, че видя как Беба произнася този отговор с ясения си глас, изправена, с изопнати черти. Господин Бонифас му хвърли един поглед и продължи да чете:

Въпрос: Оттогава това споразумение винаги ли е било спазвано и от двете страни?

Отговор: Винаги...

Въпрос: Обичахте ли съпруга си?

Отговор: Не знам...

Въпрос: С други думи, живеехте ли като мъж и жена, или — както според мен излиза от предишните ви показания — като приятели?

Отговор: Като мъж и жена...

Още един поглед, този път по-любопитен, от страна на господин Бонифас към Франсоа, който седеше скован, неподвижен. Адвокатът явно не проумяваше как може да се живее като...

Въпрос: Не ви ли се струва, че съществува противоречие между тези две положения?

Отговор: Не, не мислех.

Въпрос: А сега?

Отговор: Не знам...

Въпрос: Значи твърдите, че не сте посегнали върху живота на съпруга си под влиянието на ревност?

Отговор: Да...

— Но това е очевидно!

Този път господин Бонифас — изненадан, поразен — изгледа Франсоа почти с комично изумление. Но тъй като Франсоа не помръдваше, той побърза да си натъпче носа с тютюн и да продължи:

Въпрос: Ще ви задам по-точен въпрос: щом като подбудата за престъплението не е била ревност, трябва ли да си извадя заключението, че е от омраза или от любов?

Отговор: От омраза...

Въпрос: Но нали вече заявихте, че сте обичали съпруга си... В кой момент любовта отстъпи пред омразата?

Отговор: Не мога да кажа с точност...

Въпрос: Преди години?

Отговор: Не, не мисля...

Въпрос: Една година?

Това напомняше на Франсоа за изповедалнята от детските му години, когато свещеникът настояваше да си изясни дали е съгрешил в намеренията си, в мислите, в постъпките или в погледите...

Отговор: Не знам...

Въпрос: Половин година?

Отговор: Може би повече...

Въпрос: Но идеята да го убиете ви е хрумнала едва когато сте откраднали отровата от лабораторията му, така ли?

Отговор: Тогава още нямах намерение да го убия.

Въпрос: Тогава каква беше целта ви?

Отговор: Не знам... Не можеше да продължаваме така... Трябваше или той, или аз... Нямах смелостта да се самоубия, може би заради Жак... Детето има повече нужда от майка, отколкото от баща...

Въпрос: И така, вие сте се нагърбили да прецените кой от двама ви е за предпочитане да бъде премахнат?

Отговор: Да...

Въпрос: Дълго време ли продължи тази душевна борба?

Отговор: Няколко месеца...

Въпрос: Междувременно къде се намираше арсеникът?

Отговор: В тоалетката ми... В дъното на кутия с оризова пудра...

Въпрос: И всеки път, когато съпругът ви се е прибирал в „Шатеньоре“, вие сте го гледали, хранели сте се заедно, спели сте в една и съща стая и през цялото време сте знаели, че един ден ще посегнете на живота му?

Отговор: Не го бях решила, но съм си го мислила...

Въпрос: Нима оплакванията ви са били тъй сериозни?

Отговор: Не можех повече да живея с него...

Въпрос: Бихте ли изложили по-подробно оплакванията си?

Отговор: Не...

Въпрос: Отказваше ли ви необходимото? Държеше ли се грубо с вас? Упрекваше ли ви? Биеше ли ви? Показваше ли се ревнив, подозрителен?

Отговор: Аз изобщо не го интересувах.

Въпрос: Насърчавах ли ви трети лица по пътя, който бяхте поели?

Отговор: Не, никой.

Въпрос: Какви бяха отношенията между майка ви и съпруга ви?

Отговор: Като между тъща и зет, предполагам. Франсоа я понасяше, без да се дразни, и ѝ даваше пари...

Въпрос: Без никакви разговори?

Отговор: Без много разговори...

Въпрос: Ако вие разполагате с парите, повече ли щяхте да давате на майка си?

Отговор: Може би...

Въпрос: Значи признавате, че от омраза сте посегнали върху живота на съпруга си, но не сте в състояние да изтъкнете причините за тази омраза?

Отговор: Много се измъчвах...

Въпрос: Американските съдилища признават като повод за развод един мотив, който нашите закони не уважават и който там се нарича „морална жестокост“. В такава морална жестокост ли обвинявате съпруга си?

Отговор: ...

Въпрос: През този неделен ден, двадесети август, вие хладнокръвно сте подготвили смъртта му... Слезли сте от стаята си с хартиятката, в която е бил арсеникът... Знаехте ли точно какво въздействие има тази отрова върху човека?

Отговор: Знаех, че от нея се умира...

Въпрос: И не сте се замислили какви последствия може да има тази постъпка за вас самата?

Отговор: Не! Трябваше да се сложи край...

Въпрос: На какво?

Отговор: Не знам... Много дълго би било да ви обясня...

Въпрос: Опитайте все пак.

Отговор: Няма да разберете...

Въпрос: Държахте ли праха в ръката си, когато слагате захар в кафето?

Отговор: Държах го, когато излязох на терасата. Бях го пхнала в носната си кърпичка...

Въпрос: Не се ли поколебахте, нямахте ли никакви задръжки?

Отговор: Не.

Въпрос: Кога взехте окончателното решение?

Отговор: Сутринта, като се събудих. Мъжът ми подравняваше тенискорта. Беше по пижама и пантофи...

Въпрос: И тази гледка беше достатъчна, за да решите да го убиеете?

Отговор: Да.

Въпрос: Нямахте ли угризения на съвестта, като го гледахте как пие кафето с отровата?

Отговор: Не. Питях се дали ще забележи...

Въпрос: Той обаче нищо не усети, така ли?

Отговор: Мисля, че вкусът му се стори неприятен. Но Франсоа не му обърна особено внимание...

Адвокатът вдигна глава. Учуди се, че събеседникът му се размърда. Причината беше в това неочаквано „Франсоа“...

— Продължавайте — рече Донж, чиито нерви бяха изопнати.

— Забелязвате ли колко майсторски е воден разпитът? Това не е първият протокол, който минава през ръцете ми, но ви уверявам... Така... Докъде бяхме стигнали?...

— ... особено внимание...

Въпрос: И от този момент нататък зачакахте да видите резултата от действията си?

Отговор: Да.

Въпрос: За какво си мислехте?

Отговор: За нищо. Казвах си, че най-сетне всичко свърши...

Въпрос: С други думи, усещахте облекчение?

Отговор: Да...

Въпрос: От какво се чувствахте облекчена?

Отговор: Не знам...

Въпрос: Чувствахте се освободена от едно опекунство, което ви пречеше, нали? Най-после щяхте да си живеете живота така, както ви се иска!

Отговор: Съвсем не е така!

Въпрос: А когато той стана, обзет от първите спазми, и се отпрати със залитане към банята?

Отговор: Искаше ми се по-бързо да свърши...

Въпрос: Не се ли бояхте, че престъплението ви ще бъде разкрито?

Отговор: За това не съм мислила...

Въпрос: Ако беше умрял, какво щяхте да правите?

Отговор: Нищо. Щях да продължа да живея със сина си.

Въпрос: В „Шатенъоре“?

Отговор: Не... Не мисля... Не знам... Не съм предвиждала такива подробности... Трябваше или той, или аз... Повече не издържах...

Господин Бонифас бе крайно учуден, когато вдигна очи от досието, което току-що бе затворил, и видя победоносния поглед на Франсоа. А Франсоа от своя страна се почувства като облян със студен душ под суровия поглед, който му отправи адвокатът.

— Ето на! — възкликна Донж. — Видяхте ли!

— Какво да видя?

— Ами... Струва ми се...

— На мен ми се струва, господине, че налице е един цинизъм, какъвто не съм срещал през дългата си кариера. По едно време се надявах, че ще мога да се захвана за нещо като невменяемост. За съжаление тримата специалисти, които бяха натоварени да я прегледат и чието мнение аз уважавам, са категорични. Съпругата ви е напълно в състояние да отговаря за действията си. Най-много бихме могли да пледираме някаква възбуда, породена от самотата, в която е живяла през последните години... Поне да беше избрала пистолет...

— Но не разбирате ли, че именно защото...

Идеше му да ревне от яд, че е възможно до такава степен човек нищо да не разбира. Той не се намираще в кабинета на господин Бонифас, а в безкраен коридор, където напразно се луташе, блъскаше се в голи стени, в хлъзгави повърхности, за които не можеше да се залови.

Нима всички тези хора — съдията с шестте или седемте деца, господин Бонифас, главният прокурор и бог знае кой още, — нима всички те не бяха почувствали от тъй ясните, искрени и недвусмислени отговори на Беба...

А той го чувства! Ала — уви! — не беше в състояние да го изкаже... Това неуловимо нещо, което трептеше... Пулсът, който туптеше, туптеше... Животът, който се стремеше с всички сили... И

който срещаше около себе си само студената бездна на синкаво-зеленикавата вода, в която щеше да пропадне.

Съзнанието, че единственото същество, човекът, който... Години наред е можел... Години наред стотици, хиляди пъти е имал възможността да проумее... Трябвало е да направи един-единствен жест...

Тя го е знаела... Дебнела е постъпките му... Той е пристигал, изпълнен с живот... Сменял си е костюма... Изтягал се е... Дали този път, най-сетне...

Ала не! Доволен от няколкочасовата почивка, той е отивал да подравни корта, по пижама, обут в пантофи, с разрошена коса... Поправял е чешмата в кухнята... Тичал е до града за гъби... Тънел е в личните си удоволствия, без да благоволи...

А когато най-сетне ѝ попада едно листенце, за което да се залови... Това бе Мими Ламбер, внесла в къщата илюзията за някакъв личен живот... Той я бе изгонил!... Защо?... Сам не знаеше... Защото си беше у дома!... Защото той бе господарят!... Защото бе мъжът!...

Само той, дори когато го нямаше.

„Аха, искаше да се омъжиш, нали?... Толкоз по-зле за теб, момичето ми... Знай само, че си се омъжила за един Донж, а Донжови...“

Жана се бе измъкнала, защото не обичаше толкова. Женски комитети, благотворителни дружества, където изразходваше жизнените си сили, и това ѝ стигаше, за да възстанови душевното си равновесие...

Цялото нещастие идваше от това, че Беба го бе обичала, обичала до пълно, безвъзвратно отчаяние! А той нищо не бе забелязал!

— Искам само да ви кажа, господин Донж, тъй като сте простили и желаете съпругата ви да бъде оправдана, че аз, в качеството си на адвокат...

Защото в качеството си на човек той ги осъждаше — и него, и нея — по-строго от кой да е съдебен заседател. И пак си изплеска носа с тютюн.

— Трудно ми е да ви съобщя отсега какво точно ще пледирам, защото това ще зависи както от състава на съдебните заседатели, така и от самото обвинение... Но нека ви призная съвсем искрено, че съм изправен пред изключително трудна задача и че...

Франсоа така и не разбра как се измъкна от този капан. Сигурно господин Бонифас му бе отворил вратата. Щом зърна слънчевата светлина и задиша друг въздух, той се впусна стремглаво напред. Дали бе изломотил задължителните любезности?

На улицата имаше слънце, прах играеше в слънчевите лъчи, а някакъв продавач на зеленчуци теглеше каручката си, за която бе завързал куче.

„В Америка...“ — бе казал съдия-следователят, който съвсем не беше глупав.

Какви думи бе използвал? „Морална жестокост...“

Натисна три-четири пъти съединителя, ала забрави да запали преди това колата.

Беба бе заявила: „Трябваше или той, или аз... Помислих си, че детето има по-голяма нужда от майка, отколкото от баща...“

Беше забравил, че е пазарен ден. Дълго чака на ъгъла на една задръстена улица.

— Не виждате ли, че е забранено? — извика му една лелка и посочи табелката, която в такива дни забиваха между паветата.

Наложил се да направи цяла серия маневри на заден ход.

IX

Гледката му бе позната. Беше минавал веднъж по този път заедно с Феликс. Бяха потеглили от Мило на смрачаване. Бяха купили ръкавици, защото Мило е градът на ръкавиците. Надзирателят в мандрата също се казваше Мило.

За да стигне в Каор, трябваше да прекоси обширно каменисто плато, без нито една къща, без дръвче — каменна пустиня, каквито сигурно има на Луната.

Защо бързаше днес? Не беше виновен, че бе забравил. Правеше всичко възможно, за да се сети. Правя всичко възможно! Кой го беше казал? Изглежда, че неговото „всичко възможно“ съвсем не бе достатъчно. Вярно, че още беше слаб. Не! Всъщност, колкото и да искаше, колкото и да насилваше паметта си, все не можеше да си спомни защо толкова бързаше.

Сигурно пак се свечеряваше, защото светлината бе като миналия път, или по-скоро светлина нямаше, а не беше и тъмно. Отникъде не идваше светлина. Камъните бяха студеносиви като небето. Нямаше сенки, само няколко камъка, по-големи от останалите — сигурно метеорити.

Не беше нито ден, нито нощ, а той, Франсоа, изпитваше едновременно и студ, и жега. Беше мокър от пот, а трепереше от студ. Натискаше газта до дъно, но колата въпреки това пълзеше като бръмбар.

Нима щеше да подмине, без да я види, или по-скоро щеше да се направи, че не я вижда? Знаеше, че Беба е там, вляво, в малката бяла кола. Беше в зелена муселинова рокля, дълга до глезените, с голяма кремава сламена шапка и с чадърче. Ама че хрумване, да се натовари с чадър, като пътува с кола! Вярно, че колата беше открита. Като на Мими Ламбер.

— Толкоз по-зле за нея!

Явно Беба му правеше отчаяни знаци с чадъра си. Но защо бе взела бялата кола? Защо се бе впуснала сам-самичка в тази лунна

пустиня? Защо бе навлязла в тясното отклонение вдясно от пътя, откъдето вече не можеше да се измъкне?

Беба бе изпаднала в беда. Толкова по-зле! Той бързаше... Божичко! Как можа да забрави накъде се е запътил и каква спешна работа имаше да върши?

Дали да не мине покрай тясното пътче и да се направи, че не вижда жена си? Не беше кавалерско, нито дори възпитано. Стариият Донж, макар и кожар, бе научил синовете си на добри обноски.

— Здравей, Беба!...

Ето така! Весело! Без да спира, без дори да намали, сякаш изобщо не знае, че тя е изпаднала в беда! А Беба продължи да му маха с чадъра си. Много късно! Той бързаше. Не бе в стила му да гледа назад...

Колко ли време щеше да остане тя там? Той нямаше и минутка за губене. Отиваше на неотложна среща. Доказателството бе, че го чакаше цяла тълпа народ.

В залата имаше повече от сто души. Едни от тях познаваше, други — не, някои бяха работници от неговата фабрика, зърна сервитьора от кафенето в центъра, който за всяка нова година му подаряваше шишенце ликьор и рекламен молив...

— Седнете...

— Преди всичко трябва да ви обясня, господин Льо Роа...

— Дрън-дрън... Казах ви да седнете...

Дали и останалите присъстващи бяха разпознали господин Бонифас? Кралският костюм го променяше, но брадата му бе същата, само че още по-лъскава, както и рунтавите вежди. Беше издокаран в кралски одежди, с червена мантия, корона на главата и скиптър в ръка. Когато казваше „Дрън-дрън!“, удряше Франсоа със скиптъра по раменете, а лицето му — оцветено като на кралете от картите за игра — изразяваше радостна приповдигнатост.

Ето значи защо другите не можеха да го познаят — заради боядисаното лице и мазната усмивка!

— Скъпи приятелю...

— Моля, не съм ви никакъв...

— Дрън-дрън...

И фрас! — удар със скиптъра по главата. Франсоа сведе поглед и в този миг забеляза с ужас, че бе по долни гащи. Трябваше да го

оставят да се облече. Не биваше да се появява по гащи пред краля. Така губеше почва под краката си...

— Господин Льо Роа...

— Тишина!... Мълчете и вие там, в дъното...

Франсоа се извърна и видя само глави, стотици глави — изглежда, че още хора бяха влезли в просторната зала, цялата в черна ламперия като кабинета на господин Бонифас.

— Морална жестокост... Вие, приятелю, сте морално жесток... Ха! Ха!... Осъден сте на двадесет години строг болничен режим!... Сестра Адони... Отведете осъдения!...

— Господине!... Господине!... Вече е осем часът...

Старата прислужница от Кея на кожарите се суетеше наоколо.

— Кой костюм да ви приготвя?... Добре ще е да се изкъпете... Леглото ви е съвсем разбъркано... Сигурно цяла нощ сте се мятали...

— Какво е времето?

— Вали...

Черен костюм щеше да е прекалено... Ще прилича на... Сив?

Никой не го беше задължавал да се яви в съда. Господин Бонифас настойчиво го моли да си остане у дома.

— Не ви вика нито прокурорът, нито защитата. Предпочитам, ако се наложи, да си послужи с предишните ви показания, отколкото да свидетелствате в момента... Ако председателят на съда прецени, че иска да ви чуе, ще ви звънна по телефона... Останете си у дома...

Приличаше малко на погребение. В къщата ставаше течение, което не беше обичайно. Старата прислужница бе плакала. Говореше му като на опечален.

— Трябва да хапнете нещо... Да имате сили...

Беше освободил за известно време подчинените си.

Миришеше на празно учреждение. Нямаше ги познатите шумове от работилницата. После пристигнаха с колата Феликс и Жана. Брат му беше сериозен, неспокоен, отначало го погледна тревожно, а после го целуна по двете бузи.

— Как си, Франсоа?

Беше се облякъл по-старателно от друг път. Жана също бе в черно. И двамата се бяха запътили за Съдебната палата, защото бяха призовани за свидетели.

— Няма да се тревожиш, нали? — настояваше Жана. — Всичко ще мине добре, ще видиш... Ах, да — получих телеграма от мама... И тя му подаде синята хартийка.

„Остра ревматична криза точка пътуването невъзможно точка изпратих Бонифас медицинско удостоверение и писмени показания точка телеграфирайте резултата точка целувки мама“

Всички гледаха часовника. Девет без десет. Делото щеше да се гледа от девет часа.

— Нали ще ми се обадиш веднага щом дадеш показания, Феликс?

Март пристигна от „Шатенъоре“ с автобуса. И тя беше призована. Жак бе останал сам с Кло.

— До скоро виждане...

Опитаха да се усмихнат, но безуспешно. Ситен дъждец пръскаше прозорците. Няколко пожълтели листа се крепяха със сетни сили по черните клони на дърветата край кея. Точно срещу къщата седеше неподвижно един въдичар, огромен в лъскавата си мушама, забил поглед в тапата, заобиколена от малки подвижни кръгчета.

— Господинът трябва да се заеме с нещо, каквото и да е, за да минава по-бързо времето...

От това, че бе спал лошо и твърде много бе сънувал, усещаше главата си празна, а устните му горяха. Крачеше напред-назад около телефона, молеше се да му се обадят, да му кажат веднага да тръгне към Съдебната палата...

— Две заседания ще са напълно достатъчни — твърдеше господин Бонифас. — Тъй като клиентката ми е направила пълни признания, прокуратурата се отказа от повечето свидетели. Аз също. Колкото по-малко свидетели, толкова по-улеснена е защитата, защото адвокатът остава с развързани ръце...

Франсоа бе предложил да чака в едно малко кафене недалеч от Съдебната палата.

— Твърде добре ви познават в града. Ще се разчуе и ще се изтълкува като липса на достойнство...

Какво го бе накарал господин Бонифас да напише под негова диктовка? Той се бе възпротивил. Намираше формулировките за нелепи и тъй далеч от истината!

Пред бога и всички хора от цялата си душа и сърце...

— Не мислите ли, че...

— Пишете каквото ви казвам. Този стил се харесва на съдебните заседатели.

... прощavam на моята жена болката, която ми причини, и тази, която се опита да ми причини...

— Ама чуйте, господин Бонифас, нямам какво да прощavam, след като смятам, че...

— Искате ли, или не искате да помогнете на защитата?

... Давам си сметка, че самотата и бездействието, на които обрекох една млада жена, свикнала да води светски живот...

— Не мислите ли, че ако се явя като свидетел и...

— Ще им говорите по същия начин, както и на мен, и никой нищо няма да проумее. В желанието си да оневините жена си ще постигнете точно обратния ефект... Я ми дайте написаното...

Той се стресна и се втурна към телефона.

— Ало!... Да, Франсоа Донж... Не, господине! Днес не работим... Би трябвало да знаете... Не, абсолютно ми е невъзможно да приема поръчката...

Със слушалката в ръка той гледаше часовника. Десет без двадесет! Обвинителният акт сигурно вече бе изчетен. Франсоа знаеше, че той съдържа само десет машинописни страници...

Наложи се да пускат само с пропуски. Всички жени от града бяха в залата, а Беба, бледа и горда, като в църква, на обвинителната скамейка... Господин Бонифас сигурно ѝ бе казал, че Франсоа няма да присъства, че той лично му е забранил, но дали не го търсеше все пак из тълпата?

Заседателите от едната страна, подредени като за снимка — също като на снимката на майсторите кожари, издокарани в най-новите си дрехи...

— Господинът трябва да върши нещо, какво да е...

Десет и половина, а още никой не се обажда! Той слезе в кабинета си, качи се отново в стаята, пак слезе, отвори външната врата.

— Господинът много добре знае... — дотича запъхтяна прислужницата.

Беше си помислила, че той излиза. Бяха ѝ заръчали да държи Франсоа под око. А той искаше само да подиша чист въздух. Беше октомври. Вече бе хладно. Въдичарят не бе помръднал. Минаха деца, облечени в мушамы с качулки, в които приличаха на джуджета.

— Това не е ли телефонът?

— Будилникът звъни в моята стая...

Най-сетне в единадесет и четвърт до тротоара спря кола — колата на Феликс. Беше гологлав.

— Е?...

— Нищо... Всичко върви добре, гладко... Май че заседателите не са лоши хора, като изключим аптекаря... Господин Бонифас вече бе отстранил петима, та не посмя и него да махне... И разбира се, точно той бе избран за председател на заседателите...

Феликс сякаш идваше от друг свят.

— А тя?

— Безупречна е... Не се е променила... По-скоро е напълняла, отколкото отслабнала... Като влезе, всички затаиха дъх...

— Как е облечена?

— В тъмносиния си костюм, с малка тъмна шапчица... Като че ли влизаше в празнична зала... Спокойно седна... После се огледа наоколо, сякаш...

Буца заседна в гърлото на Феликс.

— А главният прокурор?

— Дебел, с циреи... Беше доста строг, но не колкото можеше да се очаква... С две думи, до този момент всичко върви без никакви усложнения... Сякаш това са формалности...

„Имате ли още въпроси към свидетеля?“ — „Нямам.“ — „А вие, господин адвокат?“ — „Нямам въпроси...“ Свидетелите изглеждаха дори разочаровани, че са ги разкарали за нищо... Направо не им се искаше да напускат свидетелската ложа... Продавачката от магазина за дрехи така удобно се беше настанила, че публиката избухна в смях, а председателят трябваше да настоява: „Щом ви се казва да се оттеглите,

госпожо...“ Тя си тръгна, но през цялото време мърмореше възмутено...

След малко и Жана се върна с такси.

— Как си, Франсоа?... Питам се дали в крайна сметка не беше по-добре да се появиш... Всичко мина далеч по-простичко, отколкото си въобразявахме... Страхувах се, че така ще се притесня... А пък то изобщо не беше внушително... Когато се изправих пред съда, Беба ми махна лекичко с ръка, да не я видят другите... Ей така... Само с два пръста... Така си общувахме като малки на масата, когато се хранехме... Кълна се, че ми се усмихна... Хайде, момчета, сядайте на масата!... Феликс трябва да се върне в съда за заседанието в един и половина...

Чуваше се само тракането на вилиците, като по време на погребален обед.

— Има ли надежда да приключат още днес?

— Зависи от главния прокурор... Господин Бонифас твърди, че той лично няма да говори повече от час... Чух обаче, че всеки път обещавал, но ако публиката била добре настроена, говорел по два-три часа...

Феликс замина. Жана остана.

— Кажи ми, Франсоа... Време е да помислим за някои неща... Чукам на дърво... В случай, че я оправдаят... Тя веднага ще иска да види Жак... Не мислиш ли, че няма да е уместно да я откараме в „Шатенъоре“? Бездруго ще е късно вечер... Боя се да не ѝ напомни за някои неща... Знаеш ли какво предлагам? Да вземем колата... Аз ще карам, защото ти ми се виждаш много нервен... Ще отидем и ще докараме Жак с всичко необходимо за през нощта... Ако искаш, ще вземем и Кло... За един час ще отидем и ще се върнем... Господин Бонифас едва ли ще има нужда от теб...

Още нямаше три часа. Накрая той се съгласи. Пътуваха в дъжда. Пътят беше пуст. Чистачките заяждаха и Жана се навеждаше напред, за да вижда по-добре.

— Щом се обади Феликс, веднага отиваш в съда... Ще оставиш колата пред малката врата, дето излиза на улица Моан...

Бялата бариера. Дотича Кло, убедена, че ще чуе голямата новина, че може би ще види дори госпожата!

— Кло, облечете малкия!... Сложете в един куфар тоалетните принадлежности и пижамката му...

— Къде е мама?

— Сигурно ще я видиш тази вечер...

— Няма ли да я осъдят?

Докато обличаха детето, Франсоа ходеше напред-назад из къщата, която му се струваше чужда. Имаше чувството, че я напуска завинаги, че присъства на окончателното изнасяне.

— Дали да не се обадя?

— Къде?

— Вкъщи...

Той позвъни.

— Вие ли сте, Анжел?... Да, господинът е... Не са ли ме търсили?... Сигурна ли сте?... Да не сте излизали?... Добре!... След половин час сме там... Готова ли е стаята на малкия?... Запалете камината, въздухът е студен...

Всъщност денят мина по-бързо, отколкото очакваше. Господин Бонифас сигурно беше в разгара на пледоарията си, натъпкал носа си с тютюн, разперил ръкави, а когато повишаваше глас, ехото вероятно трептеше дори из най-отдалечените кътчета на залата.

Млади адвокати, изправени до вратичката, през която минаваха свидетелите...

— Най-добре ще направиш да се подкрепиш с една чашка, Франсоа...

Жак разговаряше в кухнята със старата Анжел.

— А ти знаеш ли мама какво е направила? Нали няма да посмеят да я осъдят — иначе ще допуснат съдебна грешка... Март ми каза...

Март се върна от съда измокрена, защото си бе забравила чадъра в чакалнята за свидетелите.

— В момента говори господин Бонифас... — съобщи тя, докато се секнеше. — Много от хората в залата плачат... Господин Феликс ми заръча да се върна и да ви кажа, че всичко върви добре...

— Чакай, Франсоа... Не отивай още...

Ала той не издържаше повече. Облече пардесюто, трескаво затърси шапката си. Беше се свечерило. Забрави да запали фаровете на колата и до моста го спря полицаи.

Когато стигна Съдебната палата, хората влизаха и излизаха от преддверието като по време на театрален антракт, събираха се на групички и нещо обсъждаха. Разбра, че съдебните заседатели са се оттеглили на съвещание. Остана в колата, до тротоара. Страхуваше се, че ще го познаят. Зърна Феликс — гологлав, без пардесю — да излиза от едно магазинче за цигари. Брат му позна колата.

— Тъкмо ти звъних... След няколко минути ще разберем... Не трябваше да идваш...

— Какво се очаква?

— Перспективите не са лоши... Господин Бонифас произнесе блестяща реч... Казват, че ако съдебните заседатели се съвещават дълго време, това е добър признак, и обратното — ако се върнат само след няколко минути... Ти остани в колата... Искаш ли да донеса нещо за пиене?

— Не... А Беба?

— Не трепна... Каза ли ти Март, че някои от жените в залата плачеха?... Господин Бонифас описа надълго и нашироко какъв живот е водила в Истанбул, семейството ѝ, нейните...

Пръстите на Франсоа стиснаха ръката му. Няколко души се бяха втурнали към залата. Миг по-късно стана ясно, че това бе лъжлива тревога. Съдебните заседатели продължаваха да заседават.

А Феликс говореше, без да млъква, заливаше брат си с порой от неубедителни думи, само и само да го залиса.

Обясни обстойно колко е неподготвена днешната младеж за живота и какви са неизбежните последици от сегашното образование, което пренебрегва...

Площадът бе мокър и отразяваше светлините. От кафенето на ъгъла няколко репортери се обаждаха във вестниците си. Един добре облечен мъж на средна възраст, познал вероятно колата на Донж, нагло долепи лице о прозореца и си тръгна едва когато видя, че двамата братя го забелязаха.

Миг по-късно заобяснява нещо на хората, застанали на последните стъпала, като сочеше колата...

— Обещай ми, че няма да мръднеш оттук, Франсоа... Не бива в момента, когато се произнася присъдата...

Този път прозвуча звънецът, пак като в театър. Хората се заблъскаха. Между локвите препускаха забързани фигури.

— Нали няма да мърдаш оттук?

Някаква кола спря зад неговата. Беше Жана, която не се бе стърпяла.

— Присъдата ли е?

Франсоа само кимна с глава.

— Мини малко напред... Скоро ще започне блъсканицата... Ще ти покажа страничната врата...

Врата в готически стил, също като в църква. Нямахме пазач. Няколко изтъркани стъпала, после мрачен коридор, или по-скоро сутерен. Намираха се зад кулисите на Съдебната палата.

— Къде отиваш, Франсоа?...

Той бе направил няколко крачки въпреки волята си. Качваше се по стъпалата. Жана го следваше, силно разтревожена. Коридорът правеше завой. Внезапно се сблъскаха с нещо човешко, натъкнаха се на животинска топлина. Това бяха хора, долепени до една врата, охранявана от полицаи. Изпод нея се промъкваше ивица светлина.

Отвъд тази врата се долавяше присъствието на притаила дъх тълпа и един глас, който се мъчеше да звучи уверен, внезапно се извиси, ясен, произнасящ отчетливо всяка сричка:

— *На първия въпрос: да...*

Първият въпрос гласеше: „Убедена ли е подсъдимата, че е искала да причини смърт?“

— *Отговор на втория въпрос: да...*

Това бе въпросът относно преднамереността. Франсоа трудно бе разбрал разясненията, дадени му от господин Бонифас във връзка с тези въпроси. Адвокатът му бе казал:

— Дори ако заседателите отговорят положително на първия въпрос, не е изключено да кажат „не“ на втория...

— Но жена ми си призна, че предумишлено...

— Това няма значение... Важното е да се определи степента на наказанието... Като отговорят отрицателно на втория въпрос, заседателите намаляват присъдата с една степен...

През залата премина вълна от шепот. Жана търсеше в мрака ръката на Франсоа, намери я и я стисна.

Звънец... Приканване към ред...

— *На третия въпрос: да...*

Тълпата около тях се люшна. Значи заседателите бяха признали наличието на смекчаващи вината обстоятелства!

— Стой, Франсоа...

Впрочем, дори ако бе поискал да се втурне напред, полицаят щеше да му попречи.

Мълчание. Чуха се стъпки. През няколкото минути, в които съдът щеше да се съвещава, хората се запътиха към изхода. Ако заседанието бе продължило още два часа или дори дяла нощ, никой нямаше да помръдне. Но тъй като присъдата бе вече известна...

— Успокой се, Франсоа...

Жана плачеше беззвучно. Двамата не се виждаха в тъмното, все така не виждаха нищо освен ивицата светлина под вратата и едва различаваха сребристите галони на полицая.

— Съдът, след като обсъди...

Шумът от стъпките върху плочника заглъхнаха. Хората замряха.
... осъжда...

Сподавен хлип. Беше Жана, която се бе зарекла да запази самообладание. Тя продължаваше да стиска влажната ръка на зет си.

... на пет години принудителен труд...

Странен шум, подобен донякъде на вълните, които се оттеглят от морските камъчета. Тълпата протестираше. Някои си тръгнаха. Други се задържаха в залата, където вече бяха изгасили половината лампи.

— Ела!

Жана вече познаваше задните коридори на съда. Впусна се енергично в някакъв вестибюл, блъсна една врата и се озоваха в малка стаичка само с една пейка и стени от гол камък. Отсреща имаше друга отворена врата. Виждаха се съдиите, които си тръгваха един подир друг. Появи се Беба, спусна се по три стъпала, следвана от двама полицаи и господин Бонифас, разперил ръце като черни криле...

Изведнъж всичко изчезна — отворената врата, празната зала, полицаите, адвокатът с черната мантия... А Жана дали беше тук?

В полумрака остана само Беба с шапка и тайнствена воалетка, която закриваше само горната половина от лицето ѝ.

— Ти тук ли беше? — попита тя и веднага добави: — Къде е Жак?

— У дома... Мислех, че...

Гърлото му бе свито. Думите излизаха от устата му надебелени и грапави като костилки на праскови.

Той посегна към белите ръце на жена си, които се подаваха изпод тъмните ръкави на костюма.

— Прости ми, Беба... Аз...

— И ти ли беше тук, Жана?

Двете сестри се хвърлиха в прегръдките си, или по-скоро ридаещата Жана се отпусна в ръцете на Беба.

— Не бива да плачеш... Кажи на Март... Но тя сигурно ще дойде утре да ме види... Аз проверих... Ще имам на разположение поне една седмица, преди да замина за Агно...

Франсоа слушаше. В паметта му изникна картина от някакъв филм, който бе гледал с... Защо трябваше да го е гледал с Олга? Жени със сиви униформи, по налъми, вървяха в строй и безмълвно като призраци заемаха местата си около тезгяхите в работилницата... Косите им — късо подстригани... Щом вдигнеха глава, една надзирателка...

Какво значение имаше присъствието на господин Бонифас и полицаите? Уважението към хората не съществуваше вече.

— Прости ми... Мисля, че разбрах... Надявах се...

Очите ѝ едва се виждаха под тънката воалетка. Бяха спокойни и сериозни. Ето че тя поклати глава. Не беше вече жена като другите. Струваше му се недостъпна, както е изглеждала Богородица на първите християни.

— Няма смисъл, Франсоа... Твърде късно е вече, нали разбираш?... Нещо се пречупи... Аз самата не разбрах кога точно... Когато ти изпи кафето... Наблюдавах те... Наблюдавах те с любопитство, само с любопитство... Ти вече не съществуваше за мен... А когато стана с ръка на гърдите и се втурна към къщата... Мислех си само едно: „Дано свърши по-бързо!“ Нещо се пречупи... Може би не трябваше да ти го казвам, но така е по-добре... Аз обясних и на господин Бонифас... Изглежда, прекалено дълго чаках, прекалено дълго се надявах... От теб искам само да оставиш Март да се грижи за Жак... Тя е свикнала... Знае какво да прави... Благодаря ви, господин Бонифас... Направихте всичко, което беше по силите ви... Знаем, че ако от самото начало бях следвала съветите ви... Но нямах желание да бъда оправдана... Какво е това?

Тя се стресна. Блесна фотографска светкавица и Жана подскочи. Някакъв репортер беше успял да се вмъкне в стаята.

— Сбогом, Жана... Сбогом, Франсоа...

Тя бе готова да тръгне между двамата полицаи към затворническата кола, която я очакваше в двора.

— Най-добре ще направиш, ако поискаш развод и си уредиш живота... Това, че ние двамата не успяхме, не бива да... Ти си тъй жизнен!...

Това бяха последните думи, които той чу от устата ѝ.

— ... тъй жизнен!...

Произнесе ги със завист, със съжаление.

Врата... Стъпки...

— Ела...

Ала Жана бе тази, която не се сдържа и се хвърли отчаяно на гърдите на Франсоа.

— Не е възможно!... Не! Не може да бъде!... Беба!... Нашата Беба!... Франсоа!... Не я пускай!

А той машинално потупваше снаха си по гърба. Господин Бонифас се отдръпна встрани, като покашляше.

— Франсоа!... Беба в Агно!... Защо мълчиш?... Защо допускаш това?... Франсоа!... Не!... Не искам!...

Тя се мъчеше да се изтръгне, а той я повлече към изхода, където ги чакаше ужасеният Феликс.

— Бедни мой Франсоа...

Не! Не! Някакъв беден Франсоа! Нямаше беден Франсоа!

Съществуваше само...

Какво? Не можеше да обясни нито на Феликс, нито на Жана.

Сега бе негов ред... Тя бе прекосила вече лунното плато там горе... А той ѝ правеше знаци... Викаше я...

— Твърде късно, бедни ми Франсоа...

Тя бързаше. Събитията я повличаха.

Оставаше му само да седне в своята самота и да я чака да мине отново покрай него, ако изобщо мине... Оставаше му само да дебне звуците, стъпките, сблъсъците на метеорите... И шума на колите, които...

— Най-добре ти да шофираш колата му...

Беше гласът на Жана. Тротоар, дъжд, прозорец на малко кафене, през който се виждаше как играят билиард.

Като че ли не можеше сам да си кара колата! Но имаше ли смисъл да им създава грижи?

— Не биваше да довеждаш Жак... Сега ще трябва да...

— Искам да спя в „Шатенъоре“! — заяви Франсоа.

— Часът е вече осем...

— Какво от това? Ще отидем с Жак и Март... Ще карам бавно. За да се сближи със сина си. А после...

— Вече не е същият, откакто Беба...

Хората не знаеха. Те никога не разбират. Защото, ако разбираха, животът сигурно щеше да стане невъзможен.

— Обърнете се по-добре към господин Феликс... Занапред той ще...

Господин Бонифас го бе уверил, като си тъпчеше с тютюн носа и си цапаше ризата:

— Пет години ли?... Я чакайте!... Три месеца предварителен арест се равняват на шест месеца излежано наказание... При добро поведение и някоя амнистия... Най-много три години, може и по-малко...

Франсоа броеше дните. Толкоз по-зле, ако онази Беба, която се върне след време...

Нали ще е тук!

Ще е тук!...

Дори ако... Както честно му беше заявила...

— Обърнете се по-добре към брат му Феликс...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.